

EGE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

KENTSEL DONATI ELEMANLARININ ÇEVRESEL İMGE
ÜZERİNE ETKİLERİ: KUŞADASI SAHİL BANDI ÖRNEĞİ

Sevil ÖRNEKÇİ EŞEN

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Bilim Dalı Kodu: 501.05.00

Sunuş Tarihi: 07.05.2007

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ

Bornova-İZMİR

Sayın Sevil Örnecki Eşen tarafından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak sunulan “**Kentsel Donatı Elemanlarının Çevresel İmge Üzerine Etkileri: Kuşadası Sahil Bandı Örneği** ” başlıklı bu çalışma E.Ü. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği ile E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Eğitim ve Öğretim Yönergesi’nin ilgili hükümleri uyarınca tarafımızdan değerlendirilerek savunmaya değer bulunmuş ve 07.05.2007 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aday oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Jüri Üyeleri:

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Bülent ÖZKAN

Raportör Üye : Yrd. Doç. Dr. Çiğdem KILIÇASLAN

Üye : Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ

ÖZET**KENTSEL DONATI ELEMANLARININ ÇEVRESEL İMGE
ÜZERİNE ETKİLERİ: KUŞADASI SAHİL BANDI ÖRNEĞİ**

EŞEN ÖRNEKÇİ, Sevil

Yüksek Lisans Tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Erhan Vecdi Küçükerbaş

Mayıs 2007, 214 sayfa

Günümüzde yapılmakta olan imar planları, sosyo ekonomik dinamiklere ve arazi rantına/paylaşımına bağlı olarak işlediğinden yerleşimlere özgü doğal ve kültürel karakteristikler, değerler büyük ölçüde göz ardı edilmektedir. İmar planları bütüne yönelik olmaktan uzak ve parçacıdır, anlık kararlarla şekillenmektedir. Bu açıdan yerel yönetimlere veri sağlamak ve halkı bu sürece katmak yönünden çevresel imge çalışmalarının yapılması çok önemlidir. Çevresel imge olarak adlandırılan bu zihinsel harita, bireylerin kent içerisinde yerlerini, yollarını, yönlerini bulurken kullandıkları ipuçlarıyla örülüdür.

Bu çalışmanın amacı, çevresel imgeyi etkileyen faktörlerin sınıflandırılması, kente kimliğini veren kentsel donatı elemanlarının ortaya konulması, kentsel donatı elemanlarının kamusal dış mekânlardaki etkisinin, bu mekânlara olan katkısının belirlenmesi, kentsel donatı elemanlarının insan ölçeğinde algılanması, çekim merkezi ve kent imgesi oluşturmadaki rollerinin tespiti, çevresel imge üzerindeki etkilerinin ortaya konulması ile imar planı ve kentsel peyzaj tasarımında yerel yönetime rehber olmaktır.

Bu çalışmada izlenen yöntemin adımları, evre bileşenlerinin tanımlanması ve sınıflandırılması, evre - karakter analizi, insan - evre fiziksel, kültürel, yargısal ve algısal ilişkileri analizi ve çevresel imge analizi yapılarak sonuçların birleştirilmesinden oluşmaktadır.

Bu çalışmanın sonucunda; kentsel donatı elemanlarının çevresel imgenin öğeleri olan sınırları ve odak noktalarını oluştırmadaki rolleri, yaya erişim aksları ve bölgelerin tanımlanmasındaki etkileri, bu mekânlara olan katkıları belirlenmiştir. Kentsel donatı elemanlarının insan ölçeğinde algılanması, çekim merkezi ve kent imgesi oluştırmadaki rolleri tespit edilmiştir. Kentsel donatı elemanlarının algısı, yoğunluğu, yerleşim modeli, ayırıcı görsel nitelikleri, estetik özellikleri ve mekânsal ilişkilerine ait duyumla elde edilen somut verilerin, zihinde yorumlanarak algılara ve imgeye dönüşümü sürecinde çevresel imgeye katkısı belirlenmiştir. Kuşadası Sahil Bandı'nda olumlu ve olumsuz imgesel değeri olan kentsel donatı elemanlarının saptanmasıyla ve elde edilen verilerin tasarıma geri besleme olarak aktarılmasıyla yeni tasarımlara olumlu yönde katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Çevresel imge, kentsel donatı elemanları, çevresel algı, anlam.

ABSTRACT

**THE EFFECTS OF URBAN EQUIPMENT COMPONENTS ON THE
ENVIRONMENTAL IMAGE: THE EXAMPLE OF KUŞADASI
COASTLINE**

EŞEN ÖRNEKÇİ, Sevil

MSC in Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ

May 2007, 214 pages

Since the development plans that are being made in today's settlements function according to socio economic dynamics and the share of the land / the unearned income of land, the natural and cultural characteristics and values peculiar to settlements are undervalued to a great extent. The development plans are away from the whole, but fragmental. They are formed with quick decisions. From this point of view, the environmental image studies are very important to provide datum for the local administrations and involving people in this process. This mental map, called as environmental image is concerned with the clues that individuals use in finding their ways and directions in the town.

The purpose of this study is, the classification of factors that effect the environmental image, the introduction of urban equipment components that give its identity to the town, the identification of the effect and contribution of urban equipment components to the public outdoor spaces,, the perception of urban equipment components in human scale, the determination of their roles informing the urban image and attraction center,

VIII

the identification of their effect on environmental image, being a guide to the local administration in the development plans and the urban landscape design.

The steps taken in the study are formed by first describing and classifying the environmental components, analyzing the environmental characteristics, the physical, the cultural, the adjudicatory and the perceptual relations of man and environment and the environmental image and then composing the results.

As a result of this study, the roles of urban equipment components in forming the boundaries and the attraction points that are the elements of the environmental image, their effect in describing the pedestrian arrival axes and areas, their contribution to these places are designated. The perception of urban equipment components in human scale, their role in forming the attraction center and the urban image are determined. The contribution of the concrete datum that are possessed by sensation belonging to the perception, the intensity, the settling model, the distinctive visual characteristics, the esthetic properties and the spacious relations of urban equipment components to the environmental image at the time of transformation to perceptions and images by mental interpretation is determined. It is believed that by establishing the urban equipment components that have positive and negative imaginary values on the Kuşadası Coastline and by transferring the provided datum to the design with feedback, positive contributions to the new designs will be made.

Key words: the environmental image, the urban equipment components, the environmental perception, the meaning.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmam süresince, mesleki bilgi ve birikimi, yakın ilgi ve desteğiyle beni yönlendiren değerli hocam Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ'a, bana her türlü kolaylığı sağlayarak destek olan ve bölüm olanaklarından yararlanmamı sağlayan saygıdeğer hocam Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölüm Başkanı Prof. Dr. Bülent ÖZKAN' a, konuyla ilgili kaynaklara ulaşmada ve anket çalışmamı yönlendirmede yardımcı olan Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Osman GÖKÇE'ye, verilerin istatistiksel analizlerinin yapılmasında ve çalışmanın yönlendirmesindeki katkılarından dolayı Ege Üniversitesi Fen Fakültesi İstatistik Bölümü mutemedi Arş. Gör. Ali MERT'e, yardım ve destekleri için Ege Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü mutemedi Arş. Gör. Hatice SÖNMEZ'e, Öğr. Gör. Emine MALKOÇYİĞİT'e, Arş. Gör. Barış KARA'ya, istatistikle ilgili kaynaklara ulaşmada yardımcı olan Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootehni Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Turgay TAŞKIN'a, yardım ve destekleri için Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünün öğretim elemanlarına ve diğer çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

Tezimin teknik hazırlığı sırasında yardımlarını esirgemeyen eniştem Suat Kemal ANGI'ya, yine çalışmam süresince maddi ve manevi yönden bana sonuna kadar destek olan annem Kaniye ÖRNEKÇİ'ye, babam Yusuf ÖRNEKÇİ'ye ve kardeşim Pelin ANGI'ya teşekkür ederim. Ayrıca, bu çalışmada emeği geçen tüm sevdiklerime teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER (Devamı)

Sayfa

2.1.2.1. Kentsel donatı elemanlarının	
sınıflandırılması.....	39
2.1.2.1.1. Canlı kentsel donatı elemanları	
(Doğal örtü).....	39
2.1.2.1.2. Cansız kentsel donatı elemanları	
(Kent mobilyaları).....	46
2.1.2.2. Kentsel donatı elemanlarının özellikleri	54
2.1.2.3. Kentsel donatı elemanları örnekleri	55
2.2. Konuyla İlgili Önceki Bilimsel Çalışmalar	67
2.3. Önceki Bilimsel Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler	76
2.3.1. İstatistiksel analiz.....	77
2.3.2. Anketler.....	77
2.3.3. Soru formları	77
2.3.4. Görüşmeler.....	78
2.3.5. Karşılaştırma yöntemi	79
2.3.6. Öznel değerlendirme yöntemleri.....	79
2.3.6.1. Değerlendirme ölçekleri.....	80
2.3.6.2. Anlamsal farklılıklar tekniği	81
2.3.6.3. Çağrışım burcu (Yüklem kümesi) tekniği.....	81
2.3.7. Görsel tercih yöntemleri.....	82
2.3.8. Bilişsel haritalar	82
2.3.9. Simülasyon tekniği.....	83

İÇİNDEKİLER (Devamı)

Sayfa

4.4. Anketler Sonucunda Elde Edilen Bulgular.....	140
4.4.1. Deneklerin demografik özellikleri	140
4.4.2. Deneklerin alana erişim biçimleri	140
4.4.3. Deneklerin kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri.....	140
4.4.3.1. Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri.....	140
4.4.3.2. Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları.....	142
4.4.3.3. Deneklerin 2.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri.....	142
4.4.3.4. Deneklerin 2.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları.....	144
4.4.3.5. Deneklerin 3.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri.....	144
4.4.3.6. Deneklerin 3.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları	146
4.5. Duyum Ölçeği Bulguları	147
4.5.1. 1.Bölge için duyum ölçeği bulguları.....	147
4.5.2. 2.Bölge için duyum ölçeği bulguları.....	148

İÇİNDEKİLER (Devamı)

Sayfa

4.5.3. 3.Bölge için duyum ölçeği bulguları	149
4.6. Bölgelerin Kentsel Donatı Elemanları Bütünü Olarak Değerlendirildiğinde Beğeniler Açısından Kötüden İyiye Doğru Sıralanması	151
4.7. Kuşadası Sahil Bandı'nın Bir Turistik Yöre Sahil Bandı Olarak 10 Üzerinden Aldığı Puanların Yüzdeleri ve Aritmetik Ortalaması	151
4.8. Kuşadası Sahil Bandı Deyince Akla Gelenlere (Çağrışım Burcu Testine) Ait Bulgular	152
4.9. Kuşadası Sahil Bandı'nda En Çok Hoşa Giden Kentsel Donatı Elemanları	153
4.10.Kuşadası Sahil Bandı'nda Hoşa Gitmeyen Kentsel Donatı Elemanları	154
5. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	156
5.1. Sınırlar (Edges)	156
5.2. Bölgeler (Districts)	158
5.3. Kavşaklar (Nodes).....	159
5.4. Odak Noktaları (Landmarks)	159
5.5. Yaya Erişim Aksları	162
5.6. Kentsel Donatı Elemanlarının Algısı, Yoğunluğu, Yerleşim Modeli, Ayırıcı Görsel Nitelikleri, Estetik Özellikleri ve Mekansal İlişkileri	165

İÇİNDEKİLER (Devamı)

Sayfa

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	172
6.1. Sonuç	172
6.2. Öneriler	179
6.2.1. Canlı kentsel donatı elemanları (Doğal örtü) ile ilgili öneriler	182
6.2.2. Cansız kentsel donatı elemanları (Kent mobilyaları) ile ilgili öneriler.....	184
6.2.2.1. Altyapıya bağlı olan kent mobilyaları.....	184
6.2.2.2. Altyapıya bağlı olmayan kent mobilyaları.....	186

KAYNAKLAR DİZİNİ	189
-------------------------------	------------

EKLER

EK 1. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yapılan “Kentsel Donatı Elemanlarının Çevresel İmge Üzerine Etkileri: Kuşadası Sahil Bandı Örneği” 1.Zona İlişkin Anket Değerlendirme Formu.....	199
EK 2. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yapılan “Kentsel Donatı Elemanlarının Çevresel İmge Üzerine Etkileri: Kuşadası Sahil Bandı Örneği” 2.Zona İlişkin Anket Değerlendirme Formu.....	203

İÇİNDEKİLER (Devamı)

EK 3. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yapılan “Kentsel Donatı Elemanlarının Çevresel İmge Üzerine Etkileri: Kuşadası Sahil Bandı Örneği” 3.Zona İlişkin Anket Değerlendirme Formu	207
EK 4. Bölgelere Göre Deneklerin Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzdeleri.....	211
ÖZGEÇMİŞ	213

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1.	Algısal sürecin ilk aşaması: çevresel verilerin fiziksel uyarılar olarak insan duyularını harekete geçirmesi..... 8
Şekil 2.2.	Çevresel imgenin oluşum aşamaları 10
Şekil 2.3.	K. Lynch'in kent imgelerinin oluşmasında belirlediği 5 eleman 14
Şekil 2.4.	Çevrenin kavranması 22
Şekil 2.5.	Çevresel imgenin oluşumu 28
Şekil 2.6.	Kent mobilyaları, bölgesel dağılım şeması 47
Şekil 2.7.	Ağaçların altında ızgara ve aydınlatma kullanımı 55
Şekil 2.8.	Zemin altı otopark olarak kullanılan bir alan (Amsterdam) 56
Şekil 2.9.	Van Gogh Müzesi Parkı (Tasarım: Inguar Anderson - Amsterdam)..... 57
Şekil 2.10.	Tarihsel niteliği ve ölçeği özenle korunmuş bir alan (Sn. Marko - Venedik). 58
Şekil 2.11.	Yaya yolu (San Diego - Berlin – Milano)..... 59
Şekil 2.12.	Metro girişi (Hallidie Plaza. Tasarım: Michael Willis - San Francisco) 60
Şekil 2.13.	Yol düzenlemeleri (Amsterdam)..... 61
Şekil 2.14.	Göl kenarı (Amsterdam – San Francisco)..... 62
Şekil 2.15.	Berlin-Postdamer Platz, Barselona 63
Şekil 2.16.	San Francisco-Markette Caddesi..... 64
Şekil 2.17.	Sparks Street Mall, Ottawa. 65

ŞEKİLLER DİZİNİ (Devamı)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.18.	Bisiklet parkı 65
Şekil 2.19.	Kordon-Bostanlı 66
Şekil 2.20.	Bir ideal oran ölçeği 80
Şekil 2.21.	Thurstone ölçeği 80
Şekil 2.22.	Likert ölçeği örneği 80
Şekil 2.23.	Fransa'ya ilişkin çağrışım burcu örneği 82
Şekil 3.1.	Kuşadası'nın coğrafi konumu.....85
Şekil 3.2.	Çevresel özellikler ve insan-çevre ilişkiler şeması 87
Şekil 4.1.	Araştırma alanını oluşturan bölgelerin tanımlanması.....97
Şekil 4.2.	1.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları 98
Şekil 4.3.	2.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları 99
Şekil 4.4.	3.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları 100
Şekil 4.5.	1. ve 2. Bölgelere hakim noktadan bakış..... 101
Şekil 4.6.	2.Bölgeye hakim noktadan bakış..... 102
Şekil 4.7.	1., 2. ve 3.Bölgelere hakim noktadan bakış..... 103
Şekil 4.8.	2. ve 3.Bölgelere hakim noktadan bakış..... 103
Şekil 4.9.	1.Bölgedeki yapılar, reklam panoları ve yüksek boylu aydınlatma elemanları 104
Şekil 4.10.	1.Bölgede Atatürk heykelinin bulunduğu tören alanı..... 105
Şekil 4.11	1.Bölgede satış\ yeme içme biriminin ve WC'nin olduğu kavşak..... 105
Şekil 4.12.	2.Bölgedeki El heykelinin bulunduğu kavşak 106

ŞEKİLLER DİZİNİ (Devamı)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.13.	2.Bölgede satış/yeme içme biriminin bulunduğu kavşak 107
Şekil 4.14.	3.Bölgedeki yaya erişim aksından bakış 108
Şekil 4.15.	1.Bölge için deneklerin alana erişim biçimleri 109
Şekil 4.16.	2.Bölge için deneklerin alana erişim biçimleri 109
Şekil 4.17.	3. Bölge için deneklerin alana erişim biçimleri 110
Şekil 4.18.	1.Bölgenin çevre envanteri..... 111
Şekil 4.19.	2.Bölgenin çevre envanteri..... 112
Şekil 4.20.	3.Bölgenin çevre envanteri..... 113
Şekil 4.21.	1.Bölgedeki bitkilendirmeden bir görüntü 114
Şekil 4.22.	2.Bölgedeki bitkilendirmeden bir görüntü 115
Şekil 4.23.	1.Bölgedeki Liman girişi yanında bitki kasaları ve traverten döşeme kaplaması 116
Şekil 4.24.	1.Bölgedeki insan ölçülerine uygun aydınlatma elemanı ve reklam panosu..... 117
Şekil 4.25.	1.Bölgede Atatürk heykeli çevresindeki alan aydınlatma elemanı 117
Şekil 4.26.	Tarihi Banyolar Plajı'ndaki alçak boylu aydınlatma elemanı 118
Şekil 4.27.	1.Bölgedeki telefon kabinleri, bisiklet park elemanları ve yaya bariyerleri..... 118

ŞEKİLLER DİZİNİ (Devamı)

<u>Sekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.28.	2.Bölgedeki telefon kabinleri 119
Şekil 4.29.	Şehit Ahmet Şengülen Parkı telefon kabini 119
Şekil 4.30.	1.Bölgedeki otobüs durağı ve ticari tabelalar 120
Şekil 4.31.	2. Bölgedeki otobüs durağı..... 120
Şekil 4.32.	1.Bölgedeki satış birimi/büfe..... 121
Şekil 4.33.	2.Bölgedeki satış/ yeme içme birimi (1) ve gölgelendirme elemanı 121
Şekil 4.34.	2.Bölgedeki satış/ yeme içme birimi (2) ve bitki saksıları 122
Şekil 4.35.	Palmiye Plajı'ndaki satış/yeme içme birimi, bitki saksıları ve gölgelendirme elemanı 122
Şekil 4.36.	Tarihi Banyolar Plajı'ndaki satış birimi/büfe 123
Şekil 4.37.	1.Bölgedeki WC, atık su arıtma ünitesi ve reklam panosu..... 123
Şekil 4.38.	Palmiye Plajı'nda büfenin altındaki WC ve duş 124
Şekil 4.39.	Tarihi Banyolar Plajı'ndaki WC..... 124
Şekil 4.40.	1.Bölgedeki banklar ve telefon direkleri 125
Şekil 4.41.	Tarihi Banyolar Plajı'ndaki altyapı elemanı..... 125
Şekil 4.42.	2.Bölgedeki ahşap adım taşları..... 127
Şekil 4.43.	1.Bölgedeki oturma elemanı..... 128
Şekil 4.44.	2.Bölgedeki El heykeli ve oturma elemanları 128
Şekil 4.45.	3.Bölgedeki oturma elemanları ve bitkilendirmeden bir görüntü 129

ŞEKİLLER DİZİNİ (Devamı)

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.46.	1.Bölgedeki orta refüj ve trafik bariyerleri 129
Şekil 4.47.	Tarihi Banyolar Plajı girişindeki trafik bariyerleri..... 130
Şekil 4.48.	Palmiye Plajı'nın arkasındaki sınır duvarları ve reklam panosu 131
Şekil 4.49.	Şehit Ahmet Şengülen Parkı çocuk oyun alanındaki oturma elemanları, yer belirleyici ve çocuk oyun elemanları..... 132
Şekil 4.50.	Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki telefon kulübeleri, yer belirleyici ve reklam panosu 132
Şekil 4.51.	Tarihi Banyolar Plajı girişindeki yer belirleyici..... 133
Şekil 4.52.	Palmiye Plajı'ndaki yer belirleyici..... 133
Şekil 4.53.	2.Bölgedeki bilgi iletişim panosu..... 134
Şekil 4.54.	1.Bölgede Kuşadası Limanı'ndaki bayrak ve flama direği 135
Şekil 4.55.	Palmiye Plajı girişindeki bayraklar ve plaj voleybol elemanı 135
Şekil 4.56.	2.Bölgedeki reklâm panosu..... 136
Şekil 4.57.	3.Bölgedeki reklâm panoları 136
Şekil 4.58.	Palmiye Plajı'ndan güneşlenme terası görüntüsü 137
Şekil 4.59.	Tarihi Banyolar Plajı'ndan güneşlenme terası görüntüsü..... 137
Şekil 4.60.	3.Bölgedeki gözetleme kulesi 138

ŞEKİLLER DİZİNİ (Devamı)

Sekil

Sayfa

Şekil 4.61.	Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki çocuk oyun elemanları	139
Şekil 4.62.	Tarihi Banyolar Plajı'ndaki çocuk oyun elemanları.....	139
Şekil 4.63.	Kuşadası Sahil Bandı'nın çağrışım burcu testi sonuçlarının grafiksel anlatımı	153

ÇİZELGELER DİZİNİ

<u>Çizelge</u>	<u>Sayfa</u>
Çizelge 2.1. Konuyla ilgili önceki bilimsel çalışmalar	69
Çizelge 4.1. Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin yüzde dağılımları	141
Çizelge 4.2. Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları	142
Çizelge 4.3. Deneklerin 2.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin yüzde dağılımları	143
Çizelge 4.4. Deneklerin 2. bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları	144
Çizelge 4.5. Deneklerin 3.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin yüzde dağılımları	146
Çizelge 4.6. Deneklerin 3.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları	147
Çizelge 4.7. 1.Bölge için duyum ölçeği bulguları.....	148
Çizelge 4.8. 2.Bölge için duyum ölçeği bulguları.....	149
Çizelge 4.9. 3.Bölge için duyum ölçeği bulguları	150
Çizelge 4.10. Kuşadası Sahil Bandı'nın çağrışım burcu testine ait frekanslar	152
Çizelge 4.11. Kuşadası Sahil Bandı'nda en çok hoşça giden kentsel donatı elemanlarının frekansları	154
Çizelge 4.12. Kuşadası Sahil Bandı'nda hoşça gitmeyen kentsel donatı elemanlarının frekansları	155

1. GİRİŞ

Çevresel imge, bir mekânla ilgili olarak önceki bir algılamadan, zihinde oluşan bir sözcükle, görülen bir şeyle ya da bir kimseyle çağrıştırılan zihinsel betimlemedir (Lynch,1960). Kamusal dış mekânları oluşturan kentsel donatı elemanları (döşeme kaplamaları, kaldırımlar, merdivenler, rampalar, bordürler, oturma elemanları, gölgelendirme elemanları, plastik elemanlar, bitkilendirme, otobüs durakları, çocuk oyun elemanları, telefon kulüpleri, büfe/kiokslar, aydınlatma elemanları, caydırıcı sınırlayıcılar, çöp kutuları, yönlendirme levhaları, bilgi iletişim panoları, reklâm panoları vb.), fiziksel ve görsel özellikleriyle çevresel imge üzerinde son derece etkilidir.

Hızlı nüfus artışı, teknolojik gelişmeler ve endüstrileşmeye koşut olarak sosyo-kültürel ve ekonomik dinamikler günümüz yerleşimlerinde sosyal yaşama yön verdiği gibi, kamusal dış mekânları ve bu mekânlardaki kentsel donatı elemanlarıyla çevresel imgeyi de etkilemektedir. Bu etkilenme, farklı çevrelerde kişi ve grupların görsel tercihlerinin saptanması, çevredeki kentsel donatı elemanlarının estetik niteliğinin değerlendirilmesi, çevresel imgenin ortaya çıkarılması ve bu imgenin korunması ihtiyacını doğurmuştur. Çalışma, bu konudaki bilimsel yayın ve bilgi eksikliğini giderme açısından son derece önemlidir. Kuşadası kıyı bandındaki çevresel imgeye etki eden kentsel donatı elemanlarının saptanması ve bu mekâna yönelik koruma-kullanma stratejilerinin belirlenmesi de farklı bir öneme sahiptir.

Araştırmanın amacı;

- Çevresel imgeyi etkileyen faktörlerin sınıflandırılması,
- Kente kimliğini veren kentsel donatı elemanlarının ortaya konulması,
- Kentsel donatı elemanlarının kamusal dış mekânlardaki etkisinin, bu mekânlara olan katkısının belirlenmesi,
- Kentsel donatı elemanlarının insan ölçeğinde algılanması, çekim merkezi ve kent imgesi oluşturmadaki rollerinin tespiti, çevresel imge üzerindeki etkilerinin ortaya konulmasıdır.

Kuşadası'nın çalışma materyali olarak seçilme nedenleri; geleneksel, doğal, tarihi, kültürel, rekreasyonel değerlerce önem taşıması, turizm açısından öneminin giderek artması, sosyoekonomik ve fiziki değişimin kent peyzajlarına işlevsel, görsel ve kent imajı açısından olumsuz yansımalarıdır.

Çalışma; Giriş, Önceki Çalışmalar, Materyal ve Yöntem, Araştırma Bulguları, Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi, Sonuç ve Öneriler olmak üzere toplam 6 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünü takiben çalışmanın diğer bölümleri özetle şu şekildedir:

- Önceki Çalışmalar: Önceki Çalışmalar bölümü Literatür Özeti ve Konuyla İlgili Önceki Bilimsel Çalışmalar ve Önceki Bilimsel Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler olmak üzere üç alt başlıktan oluşmuştur. Literatür Özeti alt başlığında; çevresel imge ve kentsel donatı elemanları kavramları irdelenmektedir. Çevresel imgenin tanımı ve kapsamı, oluşumu, öğeleri, özellikleri, çevresel imge ve çevresel tercih, çevresel imgeyi etkileyen

faktörler incelenmiştir. Çevresel imge, literatürdeki çevresel imaj ve mekânsal imaj kavramlarıyla aynı anlama gelmektedir. Kentsel donatı elemanları tanımlanmış, sınıflandırılmıştır. Kentsel donatı elemanlarının özelliklerine değinilmiş, yurtdışı ve yurtiçi örneklerine yer verilmiştir. Konuyla İlgili Önceki Bilimsel Çalışmalar alt başlığında; kent peyzajlarına yönelik görsel etki değerlendirme çalışmaları temel düzeyde ele alınmış, bu konuda yapılmış, yerli ve yabancı çalışmalar kronolojik bir sıralamayla özetlenmiştir. Önceki Bilimsel Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler alt başlığında; görsel etki değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlerden bahsedilmiştir

- Materyal ve Yöntem: Bu bölümde araştırma materyalinden ve araştırmada kullanılan yöntemden bahsedilmiştir. Araştırma materyalini; Kuşadası kıyı bandı ve onun içerisinde bulunan kentsel donatı elemanları, araştırma alanında gerçekleştirilen etüt, inceleme ve görsel analiz çalışmalarında alınan notlar ve fotoğraflar ve anketler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra; Kuşadası Sahil Bandı'yla ilgili internetten sağlanan uydu görüntüleri ve alana ilişkin Kuşadası Belediyesi'nden sağlanan geniş açılı fotoğraflar, yöreye ilişkin yazınsal kaynaklar ve konuya ilişkin yerli – yabancı literatürden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan yöntem; konuyla ilgili literatürün taranmasını takiben, Kuşadası Belediyesi'nin ilgili birimleriyle görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler, alanda yapılan inceleme ve gözlemler ve anketler sonucu elde edilen görsel ve yazınsal materyalin değerlendirilmesine yönelik analiz ve sentez çalışmaları biçiminde oluşturulmuştur. Bu çalışmada izlenen yöntemin adımları, çevre bileşenlerinin tanımlanması ve sınıflandırılması, çevre - karakter analizi,

insan - çevre fiziksel, kültürel, yargısal ve algısal ilişkileri analizi ve çevresel imge analizi yapılarak sonuçların birleştirilmesinden oluşmaktadır.

- Araştırma Bulguları: Alanda yapılan etüt, inceleme ve görsel analiz çalışmaları sonucu elde edilen bulgular ve anketlerin istatistiki bulguları ortaya konulmuştur.

- Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi: Bulgulardan elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu bölümde, araştırma materyalini oluşturan bölgeler, elde edilen bulgulara dayanarak değerlendirilmiş ve çevresel imge bağlamında; olumlu ve olumsuz imge veren kentsel donatı elemanları ortaya konulmuştur.

- Sonuç ve Öneriler: Çevresel imgenin öğelerinden yola çıkarak, çalışma alanındaki kentsel donatı elemanlarının çevresel imgeye etkileri ve kentsel donatı elemanlarının algısı, yoğunluğu, yerleşim modeli, ayırıcı görsel nitelikleri, estetik özellikleri ve mekansal ilişkilerine ait duyumla elde edilen somut verilerin, zihinde yorumlanarak algılara ve imgeye dönüşüm sürecinde çevresel imgeye katkısı belirlenmiştir. Kuşadası Kıyı Bandı'nda kentsel donatı elemanlarının çevresel imgeye olan etkileri belirlenerek, doğal ve kültürel karakteristiklerinin tanımlanması, bu yerleşime tarihi, turistik ve rekreasyonel yönden çekicilik kazandırılması, doğal ve kültürel potansiyelinin arttırılması, karakteristik kıyı yerleşimi kimliğinin kazandırılması, sosyal yaşamın etkin kılınması, yerleşimin gelişimine yön veren fiziksel planlama ve tasarım çalışmalarının yönlendirilmesi için öneriler getirilmiştir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Literatür Özeti

2.1.1. Çevresel imge

Çevre tasarımında çevrenin fiziksel nitelikleri kadar sosyo-psikolojik nitelikleri de büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle kentsel tasarım çalışmalarında çevrenin niteliklerinin değerlendirilmesi amacıyla o çevre ile ilgili kişilerin imgelerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Böylece kullanıcılar için optimum mekânlar kullanıcıların katılımıyla gerçekleştirilmiş olacaktır. Çevrenin sosyo-psikolojik yönünü tanımlayabilmek, çevre biçiminin davranışsal açıdan ele alınmasını gerektirmektedir. Bunun yanı sıra kişilerin taşıdıkları çevresel imgenin sistematik bir şekilde açıklanması gerekmektedir.

2.1.1.1. Çevresel imgenin tanımı ve kapsamı

Kentsel mekânlarla sürekli etkileşim halinde bulunan insanlar, bu mekânlardan edindikleri duyular, aldıkları mesajlar ve kişisel deneyimleri sonucunda zihinlerinde çevresel imgeleri oluşturmaktadır.

İnsan ve çevre arasında süregelen etkileşim sonucunda oluşan imge, kişilik, sosyo-kültürel deneyim, adaptasyon düzeyi, amaç, beklentiler, iç ve dış etkilere göre değişmektedir. Pek çok niteliğe sahip bu yaşam ortamlarında gözlemci bazılarını göz ardı eder, bazılarını dikkate alır ve değerlendirir. Çevrenin formunu ve içeriğini kavrama, mekânı zihinsel çerçeveye yerleştirme ve değerlendirme zihinsel aktivite gerektirir.

Değerlendirme sonuçları çevreyi algılama ve kavrama merceğinde filtre edilir (Nasar, 1998).

Çevresel imge, kişinin zihninde taşıdığı bir çevre haritası veya modeli olarak da tanımlanabilir (Kara, 1997). Lynch'e (1960) göre çevresel imge, dış çevrenin genelleştirilmiş bir zihinsel resmidir. Bu imge, hem o andaki duyguların, hem de o çevre ile geçmiş deneyimlerin ürünü olup, edinilen çevresel bilgileri yorumlama ve davranışları yönetmede dayanak olarak kullanılır (Lynch, 1962).

Çevresel imge, çevrenin görsel bileşenleri dışında tarihsel, ekonomik, politik ve diğer özelliklerini de kapsamaktadır (Yürekli, 1977). Bu olguda Gül'e (1989) göre, ekonomik sistem belirleyici, politik sistem düzenleyici, tarihsel sistemde simgesel mekânların oluşumunda bir etmen olarak tanımlanmaktadır (Erkan, 1996).

İnsanın çevre içindeki davranışları geliştirdiği çevresel imgeye dayanır. Çünkü insan, çevresel imge ile çevreden edindiği bilgileri yorumlayarak, eylemlerini düzenler. Burnette'ye (1974) göre, çevresel imgenin algılarımızı organize etmek, görsel ve mekânsal bilgileri kodlamak, strüktürünü kurmak, ve saklamayı sağlamak ve gördüğümüz şeylere tepkimizi düzenlemek görevleri vardır. Çevresel imge birey ile çevre arasında kişisel sembolik anlatım, iletişim, yorumlama ve anlamlandırma için temel başvuru sistemidir (Yürekli, 1977).

Boulding'e (1956) göre, yaşam boyunca zaman, mekân, ilişkiler sistemi ve duygular gibi faktörlerin etkisiyle edinilen deneyimler sonucu insan zihninde oluşan kalıplar kişinin dünya hakkındaki imgesidir. Bunlar,

kişinin yaşamsal deneyimlerinin yanında tarih bilgisi ile aktarılan genel bilgilerin ve ilişkilerin de etkilerini taşır (Kahvecioğlu, 1998).

2.1.1.2. Çevresel imgenin oluşumu

Çevresel imge, insanın çevre ile etkileşimi sonucu oluşur. Downs ve Stea çevresel imgenin gelişimini üç aşamalı bir sistemle açıklamıştır;

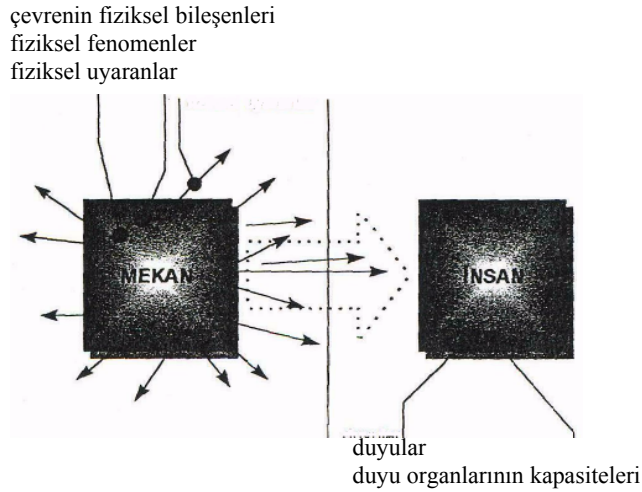
- Girdi: insanın üzerinde eylemlerini kurduğu çevresel bilgilerin toplanması
- İşlem: bu bilgilerin zihinde işlenerek kavranması ve anlaşılması
- Çıktı: insanın zihninde taşıdığı ve bize sözlü, yazılı ya da grafik anlatımla verebildiği çevresel imgedir (Downs and Stea, 1973).

Bu üç aşamayı biraz daha açarsak;

- 1. Aşama: duyum aşaması

Çevreyi oluşturan fiziksel bileşenlerin renk, doku, orantısal ve boyutsal büyüklükleri gibi özellikleri çevrenin uyaranları olarak gösterilebilir. Bunlarla birlikte çevrenin sahip olduğu fiziksel bileşenlerden kaynaklanan ışık, ses, koku gibi çevreyi etkileyen ya da etkilenen, nesnel olmayan uyaranlardan söz etmek mümkündür. Sonuçta bu iki grup fiziksel uyaran; renk, biçim, görüntü, ses, yankı, ışık, yansıma, koku gibi veriler olarak görme, işitme, koklama, tat alma, dokunma, denge gibi duyumlar aracılığı ile çevrenin fiziksel bileşenlerinin, içinde gerçekleşen fenomenlerin ve tüm bağlamın insan tarafından duyumsanmasını sağlar. Bu aşamada çevrenin fiziksel boyutu ile insanın duyu organları devrededir ve fiziksel, biyolojik süreçler gerçekleşmektedir. Algıya konu olan nesnelere ait renk, doku, biçim, ses,

kokulu, vb. fiziksel veriler ile kişinin duyuları ve bu duyuların kapasiteleri belirleyici rol oynar (Şekil. 2.1). İmge oluşum sürecinin geneli içinde fiziksel verilerin, bilişsel süreçlerde işlenmesine imkan sağlayacak olan dönüşümlerin yapıldığı bu aşama; nesnel ve somut verilerin, öznel ve soyut düzeye geçişlerinin başlangıcı adımını da içerir (Kahvecioğlu, 1998).

Şekil 2.1 Algısal sürecin ilk aşaması: çevresel verilerin fiziksel uyaranlar olarak insan duyularını harekete geçirmesi (Kahvecioğlu, 1998).

- 2. Aşama: algı aşaması

Duyumun gerçekleşmesi, algısal sürecin bilişsel ve zihinsel süreçlerinin başlamasını sağlar. Bu aşamada, birer görsel, işitsel vb. duyuşsal imge haline gelen çevresel bilgiler; algılayan kişinin zihninde depoladığı her türlü deneyimsel birikimlerle bilişsel bir süreçte işlenerek anlamlandırılır. Duyumların anlamlandırılması, insanın geçmiş birikim ve deneyimlerine göre yapıldığından; hatırlama, kavrama, öğrenme, bilme gibi bilişsel süreçler devreye girer. Anlamlandırma ve değerlendirmede geçmiş

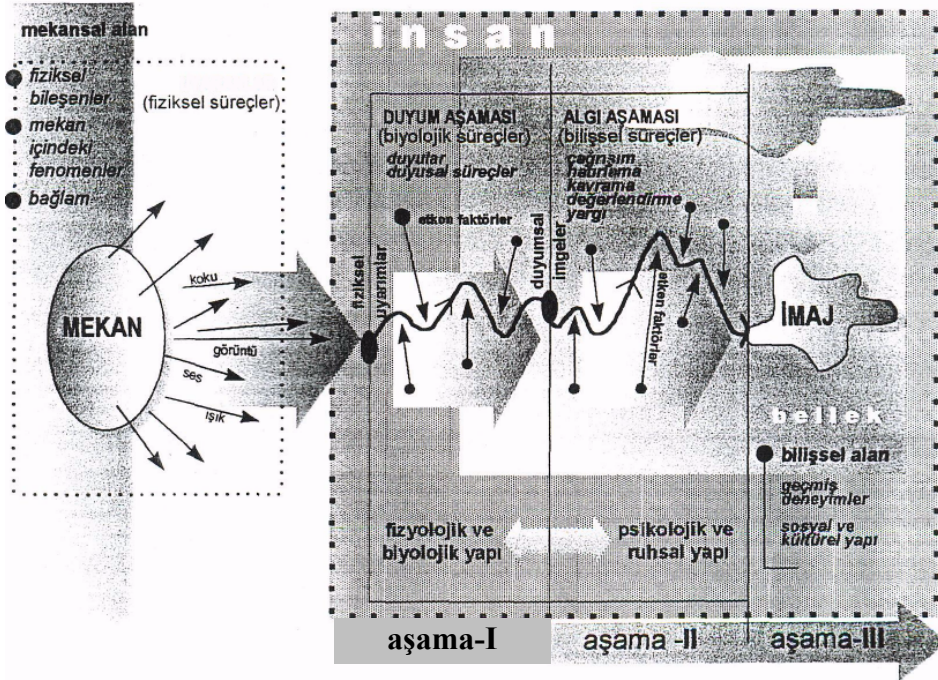
deneyimler ve bu deneyimlerin sonucu olarak zihinde yer etmiş imgelerle kıyaslamalar yapılır. Çevresel bilgilerin anlamlandırılması, çevrenin algılanması sürecini tamamlar. Çok sayıda duyum bir bütün olarak anlamlandırılarak çevrenin bütünü algılanır. Çevrede yer alan sesler, bu seslerin çeşitliliği ve düzeyleri, ışık düzeyi, yansımalar, gölgeler, renkler, dokular, biçimler, yüzeylerin konumu, kokular, vb. verilerden kaynaklanan çok sayıda duyum anlamlandırıldığında, çevreyi tanımaya; eski, yeni, ferah, tarihi, çağdaş, yoğun, sakın, güzel, çirkin gibi değerlendirme ve yargılara erişerek çevresel algı haline gelir. Bu algının içinde çevresel bileşenlerin yanında, çevre içindeki yaşamsal veriler de vardır (Kahvecioğlu, 1998).

- 3. Aşama: imge aşaması

Algısal süreç sonunda, geçmiş deneyim ve imgelerin yardımı ile anlamlı birer algıya dönüşen duyumsal imgeler aynı zamanda yeni birer imge olarak zihindeki yerlerini alırlar. Bu aşama, birinci aşama sonunda oluşan duyumların, ikinci aşamayı içeren süreçlerde işlenmesinden sonra varılan sonuçtur. Şekil 2.2’de bu karmaşık süreci ifade eden kavramsal modelin grafik ifadesi görülmektedir. Bu yeni imge, bir çevrenin ilk kez algılanması ile edinilen çevresel imgeyi ifade edebilir. Zira bilinen bir çevrenin tekrar algılanmasında, geçmiş deneyimler içinde o çevreyle ilgili daha önceden sahip olunan imge belirleyici olacaktır. Bu durumda çevresel imgenin, farklı düzeyler ifade eden üç türünden söz edilebilir (Kahvecioğlu, 1998).

Birinci tür imge, ilk kez algılanan bir çevre hakkında edinilen tek defaya özgü ve o çevreye özel imgedir. İlk imge olarak adlandırabileceğimiz bu imgenin oluşumunda, geçmiş deneyimlerin sonucu olarak zihinde var

olan genel imgeler etkili olacaktır. Çevrenin tüm boyutlarını tam olarak temsil etmez. Çevre yalnızca ilk kez algılandığı ortam ve bunun çağrışımları ile sınırlı kalacak bir sunumda bulunmuştur (Kahvecioğlu, 1998).

Şekil 2.2. Çevresel imgenin oluşum aşamaları (Kahvecioğlu, 1998).

İkinci tür imge ise aynı çevrenin algılanmasındaki sürekliliğe bağlı olarak, o çevrenin oluşturduğu daha gelişmiş bir imgedir. Bu imge yalnızca geçmiş deneyimlerin genel imgelerinden değil, söz konusu çevre hakkında daha önceden edinilen imgelerden etkilenecek oluşmakta, bir başka deyişle, o çevreye özel deneyimlerden etkilenebilmektedir. İlk imgenin gelişmiş hali olarak tanımlayabileceğimiz bu imgeyi kalıcı imge veya çevrenin gerçek imgesi olarak adlandırabiliriz. Çevre, değişik algısal şartlarda defalarca algılandığında tüm yönlerini, değişik şartlardaki durumlarını da sunacağından kalıcı imge veya gerçek imge diyebileceğimiz bu imge

algılayan kişinin zihninde, çevrenin ilk imgesine göre daha gerçekçi bir şekilde ifade edecektir. Gerçek imge tanımlaması bunu ifade eder. Bir çevre hakkında farklı kişilerin edineceği gerçek imgeler birbirinden çok farklı olabilir (Kahvecioğlu, 1998).

Üçüncü tür imge ise belli bir çevreye ait olmayıp, çok sayıda çevresel imgenin benzer yönlerinin belirlediği genel geçer özellik taşıyan imgelerdir (Kahvecioğlu, 1998). Çevresel imgenin geçmiş deneyimlerden etkilendiği düşüncesi, akla deneyim olmadan çevresel imgenin nasıl oluşacağı sorusunu getirmektedir. Lang bu konuda, imgenin çocukluktan itibaren oluştuğu ve çevreyi algıladıkça birtakım yönlendirici imgelere sahip olduğunu söylemektedir (Lang, 1988). Dolayısıyla geçmiş deneyimlere bağlı genelleştirilmiş imgelere sahip olmayan çocuk, başlangıçta yalnızca duyuma dayalı bazı imgelere sahip olacaktır.

2.1.1.3. Çevresel imgenin özellikleri

Gerçek çevre ile çevresel imge arasında birebir ilişki yoktur. Zihinde oluşturulan çevresel imgede uzaklıklar, yönler ve açılar ile değişmez bir ilişkiler modeli yerine, süreklilik, yakınlık, benzerlik, peşpeşelik ve bunlar gibi topolojik ilişkiler söz konusu olduğundan şekil ve ölçüler saptırılmış, uzaklıklar ve mekânsal ilişkiler değiştirilmiş, kişiye bağlı olarak bazı noktalarda detaylar atılırken bazı noktalar da arttırılmıştır (Yürekli, 1977). Çevresel imgenin özgünlük, değişkenlik özelliği dışında esneklik özelliği de söz konusudur. Bu esneklik mekânın fiziksel ve zamana bağlı boyutlarında söz konusudur. Lynch'e (1968) göre fiziksel esneklik, bireylerin mekân ile ilgili sanki esnek bir örtüye çizilmişçesine ölçeği, uzaklıkları ve yönleri şaşırmış ve tanınmaz zihinsel şemalar çizimleri ile ortaya çıkmaktadır (Erkan,

1996). Ancak imgedeki fiziksel mekânın esnekliğine karşın imge öğelerinde sıralama genellikle doğrudur, yani harita parçalanarak başka bir düzende tekrar birleştirilmemiştir. Bu devamlılık imgenin değeri olmasını sağlayan unsurdur (Yürekli, 1977).

2.1.1.4. Çevresel imgenin öğeleri

Çevresel imge, çevre bileşenlerinin, yakınlık, süreklilik ve kapalılık biçimindeki gruplarının topolojik ilişkileri üzerine kurulmuş olduğundan bu grupta birimlerini ve kent içerisinde hangi bileşenleri tanımladıklarını açıklamak gerekmektedir.

Gruplama; Gestalt psikolojisinin ortaya koyduğu önemli bir algısal organizasyon modelidir. Aynı ayrı algılanan bileşenlerin düzenli bir ilişkiye dönüştürülerek organize olmuş bir biçim halinde algılanması gruplama yolu ile olur (Lang, 1988). Lang (1988)'in gruplama olarak adlandırdığımız algısal organizasyon ilkelerine göre çevre bileşenleri;

- **Yakınlık**: Organizasyonun en basit durumu olan yakınlık ilkesine göre birbirine yakın olan objeler grup olarak algılanırlar. Buna bağlı olarak kentsel çevre içerisinde, kişinin konuma göre kendisine yakın olan çevre bileşenleri tek bir bütün halinde algılanarak “yer” ya da merkez olma özelliği kazanır. Böylece davranışlarını başlangıç noktası olarak, sosyal, kültürel ve fiziksel bir bütün olan kendi yerine göre düzenler

- **Süreklilik**: Devam eden elemanlar bir sütun oluşturur ve tek bir şekil olarak algılanır. Kent çevresi içerisinde, süreklilik yönü en baskın olan bileşenler ise yollardır. Yolların sürekliliğini destekleyen bileşenler ise yapı grupları, kaldırımlar, yol kenarı peyzaj çalışmalarıdır.

- **Kapalılık**: Kapalılık ilkesine göre, bir biçimi oluşturan konturlar, ne kadar sınırlandırıcı ise şekil o oranda daha belirgin biçimde algılanır. Kentsel çevre içerisinde yollar, nehirler, ağaçlık alanlar ve yapı grupları vb. ile sınırlandırılmış küçük ve büyük ölçekte birçok bileşen vardır. Sınırlandırılmış bu bileşenleri ‘alan’ genel başlığı altında tanımlamamız mümkündür. Alanlar kent içindeki bir yapı adası olabileceği gibi, kentin herhangi bir semti de olabilir. Bazı sosyal koşullar da örneğin doğu ya da batı yakası olarak kentlerde alanları belirleyebilirler. Yani, insanın alan imgesi fiziksel ve fonksiyonel olduğu kadar, sosyal ve kültürel nedenlerin etkisiyle de oluşur.

Yukarıda açıklamalar doğrultusunda çevresel imgeyi oluşturan bileşenler, yerler, yollar, alanlar olarak üç grupta toplanır. Bu bileşenler çevre imgesi strüktürü içerisinde birbirlerinden ayrı değil kombinasyon halindedirler (Lynch 1960). Lynch, kent ölçeğinde ele aldığı imge çalışmalarında bu üç temel bileşeni beş temel bileşene genişletmiştir. Lynch’e (1960) göre kent imgesinin öğeleri yollar, sınırlar, bölgeler, kavşaklar ve odak (vurgu) noktalarıdır (Şekil 2.3). Bu öğeler; Güner (2002) Köse(1996), Hepcan (2003) ve Erkan (1996)’ dan yararlanılarak şu şekilde yorumlanmıştır:

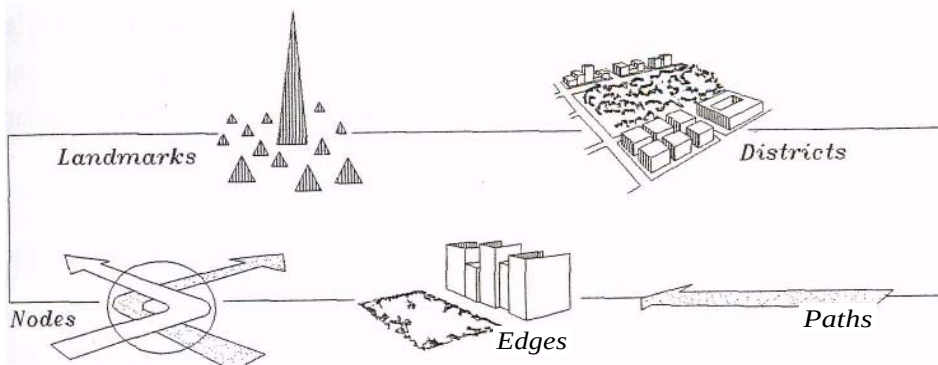
- **Yollar (Paths)**: Gözlemcilerin hareket kanallarıdır. İnsanlar kenti yol boyunca hareket ederken algılar. Pek çok insan için yollar kent imgesinin en baskın elementleridir. Somut olarak bölgeler arası geçişi sağlarlar. Örneğin, taşıt yolu, yaya yolu, göl, deniz ya da nehir kıyıları gibi süreklilik gösteren bileşenlerdir.

- Sınırlar (Edges): İki farklı bölge arasında devamlılığı (sürekliliği) kesen çizgisel elementlerdir. Duvarlar, demiryolları, gelişme alanlarının sınırları, duvarlar, çitler vb. bileşenlerdir.

- Bölgeler (Districts): Tanımlayıcı karakterlere sahip, orta ve büyük kent alanlarıdır. Kent içerisindeki bölgeleri ayırıcı fiziksel karakteristikler, doku, mekân, form, ayrıntı, sembol, bina tipi, kullanım, aktivite, oturanlar, baskınlık derecesi, topografya vb. bileşenlerdir. Bölgeleri tanımlamada sadece görsel ipuçlarından faydalanılmamaktadır. Gürültü, koku, karmaşa hissi vb. özellikler de ayırıcı ipuçlarıdır.

- Kavşaklar (Nodes): Yolların kesiştiği kavşaklar, geçiş noktaları ya da meydanlar, büyük meydanlar gibi yoğun etkinlik merkezleridir.

- Odak noktaları (Landmarks): İnsanların bir kenti hatırlamasında en çok rol oynayan bileşendir. Yapı, işaret, alışveriş merkezi, dağ (tepe) gibi referans noktalarıdır. Eiffel kulesi Paris'in, minareler İstanbul'un birer seçkin elemanıdır.

Şekil 2.3. K. Lynch'in kent imgelerinin oluşmasında belirlediği 5 eleman (Trancik, 1986, Hepcan, 2003).

2.1.1.5. Çevresel imge ve çevresel tercih

Lynch'e (1960) göre kent her şeyden önce okunabilir olmalıdır. Bu okunurluk çevrenin bileşenlerinin tanınması ve ilişkilerin belirgin bir model içinde yerleştirilebilmelerindeki kolaylık anlamındadır. Büyüklük, zaman ve karmaşıklığın şehir ölçüsünde olduğu çevrelerde bu bilhassa önem kazanır. Lynch'e göre, okunabilir bir kent, mahalleleri, röper noktaları ya da yolları kolayca ayırt edilebilir ve kolayca bir araya getirilebilir kenttir. Lynch'e (1960) göre, çevrenin insan algısında yer edebilmesi için; açık ve okunabilir olması, görsel imgenin çevre ve algılayıcı arasında tek yönlü ilişkiyle kurulması, görüntü çerçevesinin belirgin olarak insan zihninde yer etmesi, imge verebilme yeteneğine sahip olması, ifadeli, duygulara hitap eden ritmik bir çevre olması ölçütlerinin gerçekleşmesi gerekir (Uçman, 1987).

Çevredeki bu açıklık, çevrenin karakteristik özelliklerinin tanınmasını ve strüktürün kavranabilmesini kolaylaştırdığından insanın çevre içinde kaybolmasını önler, gideceği yeri bulmasını sağlar. Pürüzsüz bir çevre imgesi veren, sarıh bir fiziksel kuruluş, aynı zamanda grup ilişkilerinde ortak anıların ve sembollerin ana malzemesini sağlayarak sosyal bir rol de oynar. Bu özelliğiyle insana güven verir. Başka bir deyişle; imgeyi oluşturan beş öğenin topolojik ilişkileri çevre imgesinin üç unsurunu belirler (Lynch, 1960). Bu unsurlar;

- Okunabilirlik: Çevresel bütünü oluşturan öğeler ne kadar okunabilir olursa çevre o derece kolay kavranır.

- İmgenin yapılanması: İnsan çevre arasındaki iki yönlü etkileşim sonunda çevresel verilerin yanında kişinin sahip olduğu deneyimler de imgenin yapılanmasında etkindir.

- Yapı, kimlik ve anlam: çevresel imge kimlik, yapı, anlam olarak üç bileşenden oluşur. Kimlik, imgeyi diğerlerinden ayıran özel kılan bileşendir. Yapı, biçimsel ve mekânsal ilişkiler bütünü bağlamındaki konumudur. Anlam ise imgenin yüklendiği kavramsal çağrışımlardır.

Kent imgesini oluşturan öğelerin yollar, sınırlar, bölgeler, kavşaklar ve nirengiler olduğu daha önce açıklanmıştı. Lynch bunların niteliklerine ilişkin olarak incelemesini sürdürmekte ve pek yaygın olmayan aşağıdaki kavramlara açıklık getirmektedir:

- Tekillik: Gözlenen nesnenin çevreye göre açık seçikliğidir.
- Biçim basitliği: Basit formlar, gözleyicilerce karmaşıklardan daha iyi algılanmaktadır.
- Süreklilik: Yüzey ve kenarların sürekliliği, parçaların yakınlığı, uyumlu araların yinelenmesi, yüzey, form ve kullanımların uyumudur.
- Egemenlik: Bir parçanın diğerlerine göre üstünlüğüdür.
- Kavşakların okunurluğu: Bağlantıların açıkça algılanabilmesi, yönsel farklılaşma, yol boyunca asimetri, eğim ve radyallığın verdiği niteliklerdir.
- Görsel içerik: Saydam yüzeyler, üst üste binen formlar, vista ve panoramalar, içbükeylik ve dışbükeyliktir.

- Hareketin farkında olmak: Kişinin hareket halindeyken gözlediği niteliklerdir.

- Zaman dizileri: Zaman içinde izlenen dizilerdir. Örneğin formların giderek yoğunlaşıp, bir nirengi noktası oluşturması gibi.

- Adlar ve anlamlar: Fiziksel bir özellik taşımadıkları halde, fiziksel mekânları tanıtan sözcüklerdir.

Rapoport (1982-1985), çevreyi, mekân, zaman, anlam ve iletişimin sistematik ve karmaşık bir sistemi olarak tanımlamaktadır.

G. Cullen (1971), görüntünün insan zihninde 3 kategoride uyarılarda bulunduğunu belirtmiştir. Bunlar;

- Kentsel çerçevede görüntüyle ilgili uyarılar: Gözlemci sabit bir hızla ilerlerken çevre insanın önünde açılmaları neden olur ve adeta devinim içinde gibi önünden geçer. Buna seri halinde görüntü veya zincirleme görüntü (serial vision) denilmektedir.

- Mekânla ilgili uyarılar: Mekânın duyu organlarıyla değişik hissedilişleri olarak mekân ile insan arasındaki algısal iletişimin bir göstergesidir.

- İçerikle ilgili algılamalar: Kentlerin dokusu yapı, renk, ölçek, stil vb. yönleriyle incelenir (Özerdim, 1980).

Ivor de Wolfe, kentsel görünümün yola bağlı olarak değişebileceği yönünde yaklaşıma sahiptir ve kentsel görünümü, “yüksek kent

yoğunluklarını insan ölçülerine indirgeme sanatıdır” şeklinde tanımlar (Kara, 1997).

Colin Buchanan ve Kenneth Browne, kentsel görünümü belirli kent veya kentsel mekânları koruma çalışmaları için çok geniş kapsamlı veya birkaç sayfalık kentsel görünüm analizi veya raporları biçiminde ele almaktadır (Kara, 1997).

Lynch (1982), bir mekânın duyumu ile kimliği arasındaki ilişkiyi şöyle tanımlamaktadır:

“Duyum, mekânsal biçimlere, kaliteye, aynı zamanda kültüre, sosyal duruma, deneyime ve gözlemcinin amacına bağlı olarak değişir. Bu nedenle bir mekânın duyumu farklı kişilere göre değişiklik gösterir. Duyumun en basit formu kimliktir. Kimlik, bir kişinin bir mekânı diğer mekânlardan farklı olarak tanımladığı kavramların bütünüdür. İyi bir mekân tüm duyumlara hitap eder. Çünkü hissedilebilen, tanımlanabilen mekânlar kişisel anılar, duygular ve değerlerle ilişkilidir.” (Hepcan, 2003)

Çevresel saptama ya da değerlendirme, genel olarak 6 tür kişisel izlenime dayandırılmaktadır. Bunlar; tanımlamalar, betimlemeler, değerlendirmeler, güzelliğe, estetiğe ilişkin yargılar, duygusal tepkiler, anlamlar ve bireyin fiziksel ortamla ilgili olarak geliştirdiği ilgililik tutumlarıdır (Gifford, 1987).

Çevresel değerlendirme sürecine konu olan yere, mekâna ilişkin bireylerin ilgililik düzeyi de, çevreye karşı oluşturulan tutumlarla ilişkisi içinde ele alınan bir başka boyuttur. İlgililiğin ölçülmesi genellikle çevreye karşı tutumların ölçülmesi anlamındadır (Maloney ve ark., 1975).

Tutumu belirleyen üç öge, duygusal tepkiler, algılamalar ve inançlardır (Biliş). Genel mekânlara ilişkin deneyimi çözümlemeye yönelik kavramlar ve teorik çerçeveler, yaşama mekânlarına ilişkin doyumun araştırılmasında kullanılan bakış açılarının genel çerçevesini oluşturur. Genel deyişle yaşadığınız yerde mutlu musunuz, burada yaşamaktan hoşnut musunuz? Yaşamaktan hoşlanacağınız yerin özellikleri nelerdir? İdealinizdeki yerleşim çevresi nasıl bir yerdir? gibi soruların yanıtlarını bulmaya yönelik çalışmalar, yerleşim çevresiyle ilgili doyumun belirler. Yerleşim çevrelerine ilişkin doyum, insanların yaşadıkları yerle ilgili olarak hissettikleri olumlu ya da olumsuz duygulara ilişkin tepkilerdir (Gökten, 1991).

Marans ve Spreckelmeyer (1981) objektif koşullar, öznel algılamalar ve tutumlara dayalı deneyimler ve doyum arasındaki ilişkileri çözümlemeye daha geniş bir model sunmuşlardır. Bu modele göre; nesnel çevresel özellikler ve bunların algılanmalarına ilişkin süreçler çevreye ilişkin doyumun oluşturmaktadır. Çevresel doyum ise o çevreye ilişkin davranışa yol açmaktadır. Bu çerçeve, çevresel özelliklerin değerlendirilmesi ve algılanması yoluyla oluşan kişinin doyumunu tanımlarken, belirli bir çevrenin objektif karakteristiklerinin ele alınması yoluyla da fiziksel çevreyi bir veri olarak ele almaktadır. Davranış, kişinin davranışı, dolaysız olarak doyumundan, dolaylı olarak da çevrenin kendisinden gelen objektif özelliklerden ve bunların bireyce algılanan ve değerlendirilen biçimlerinden etkilenmektedir. Bu modelde doyumun, hem yerleşim çevrelerinin kalitesinin genel olarak değerlendirilmesinde, hem de davranışın prediktörü olarak hizmet ettiği kabul edilmektedir (Gökten, 1991).

Çevresel imgeyle ilgilenen birçok bilim dalından birisi de çevre psikolojisidir. Tasarımcıların öncelikli inceleme konusu fiziksel bir mekân iken, sosyal psikologlar davranış süreciyle ilgilenmektedir. İlk önceleri tasarımcılar, tasarımlarını gerçekleştirirken kendi sezgi, tecrübe ve birikim ve gözlemlerini esas almışlar, çevreyi kullanan insan ögesini göz ardı etmişlerdir. Çalışmaların başarılı olması için insan davranış ve tutumlarının, isteklerinin göz önünde tutulması gerekliliği yadsınamaz.

Morval'a (1981) göre çevre psikolojisinin temel amacı; insanın çevresiyle olan ilişkilerini ve yaşadığı çevreye ilişkin tutum, davranış ve bakış açısını tespit etmek, fiziksel çevrenin insanda yarattığı psikolojik etkileri, buna karşılık insanın çevresine karşı değerlendirmesi ve tercihleri esas alınarak çevre duyarlılığını ortaya koymak, çevre değişikliğinin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin algılanmasını sağlamaktır. Çevrenin insan tarafından ne şekilde algılandığını bu algıların zihinde depolanmasını ve bunları etkileyen faktörleri esas almaktadır. İnsanın çevre üzerindeki etkisi kadar, çevrenin insan üzerindeki etkisini inceler (Kara, 1997).

Oluşturulacak çevre, bireyi duygusal açıdan tatmin edebilmeli, yani birey üzerinde güzel duygular uyandırabilmeli, huzur ve güven vermelidir. Bunların yanı sıra, çevre bireyi kendisi hakkında düşündürebilmeli, etkileyebilmelidir. Bütün bunlar beraberinde belli bir imgeyi, kimliği ve anlamı taşıyan çevrelerin korunması veya oluşturulması gerektiğini yansıtmaktadır (Kancıoğlu, 2005).

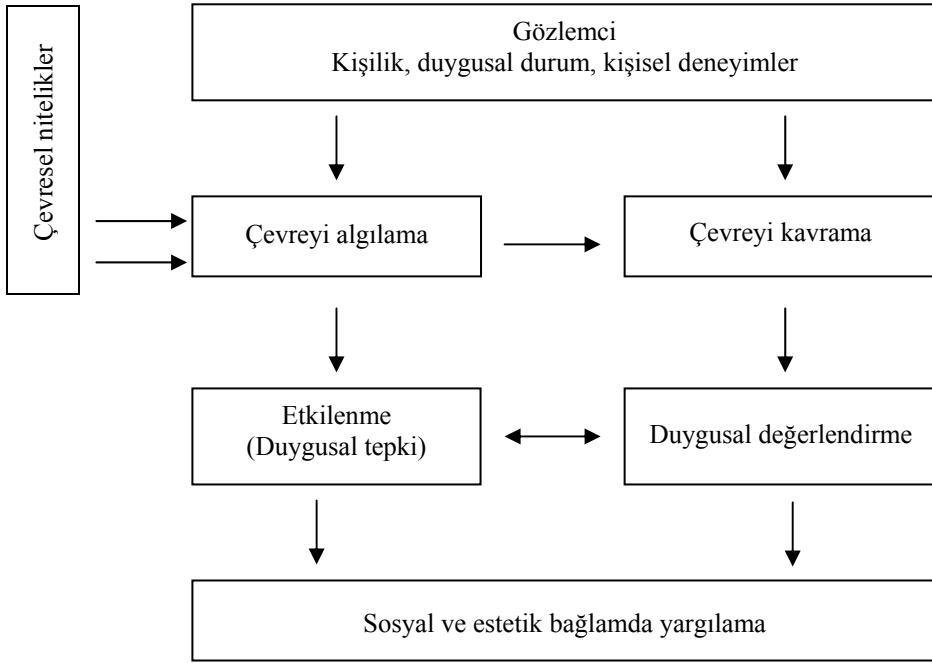
Çevresel imge, kimlik ve anlam kavramları, birbiriyle yakın ilişkili ve benzer özelliklere sahip olmakla beraber, bazı özel hususlar ile birbirinden ayırt edilebilir. İmge, gerçek çevrenin kişisel yoruma dayalı

olarak zihinde şema haline dönüşmesi sürecidir, kimlik kişi çevre etkileşimi neticesinde, çevrenin özgün ve belirgin karakterini oluşturan niteliklerin farkında olunması ile belirlenir. Kimliği belirleyen birey, oluşturan ise çevresel özelliklerdir. Anlam, çevrenin sunduğu sözsüz mesajları, bireyin duygusal algısıyla kavraması neticesinde belirlenen etkileyici özelliklerden oluşmaktadır. Çevrenin kimliği, toplumun farkına vardığı çevresel değerlerden oluşmaktadır. Çevrenin imgesi ve anlamı ise, bireyin çevreyi değerlendirmesine bağlı olarak belirlenir (Kancıoğlu, 2005).

Hersberger' e göre; duygusal anlam, çevresel etkilerin uyandırdığı, hoşlanma, beğenme, nefret etme ve heyecanlanma gibi duygularla ilgilidir. Değerlendirici anlam, çevrenin uyandırdığı düşünce ve yargılarla ilgilidir. Hüküm verici anlam ise çevresel duygu ve değerlendirmelere bağlı olarak kişinin kendi eylemine yönelik çıkarımı ile, yani ne yapması gerektiği konusunda bir hükme varması ile ilgilidir (Kahvecioğlu, 1998). Çevrenin anlamlandırılabilmesi sonsuz sadeliğe değil, çevrenin bileşenlerinin bir araya gelişlerinde mantıksal bir ilişki ve bağlantılar olması ve çeşitliliğe dayanır.

Lang, çeşitli çalışmalar üzerinde yapılan bir içerik analizi ile sembolik anlamın taşıyıcısı olan mimari değişkenleri, bina konfigürasyonu, mekânın konfigürasyonu, malzeme, aydınlatmanın doğası ve renklendirme olarak sınıflandırmıştır (Lang, 1988).

Nasar (1998) algılamayla başlayıp, kavrama, duygusal tepki, duygusal değerlendirme ve yargılamaya kadar olan süreci Şekil 2.4'de gösterildiği şekilde açıklamıştır.

Şekil 2.4. Çevrenin kavranması (Nasar,1998)

Kent peyzajındaki önemli değişimler, kent imgesinin bütünlüğünün bozulmasına neden olabilir. Lynch (1960), imge oluşturabilme, peyzajdaki değişimler karşısında sürekliliği ve görsel yapıyı koruyabilmede, geliştirdiği sistemin nasıl kullanılabileceği üzerinde çalışmalar yapmıştır (Palmer, 1983).

Objelerin imgelenmesi insanların çevresindekileri duyumsamasına yardım ederek algılama düzeyini arttırmaktadır (Nasar, 1998). Bu nedenle bazı objeler, sahip oldukları birtakım özellikler nedeniyle, bulundukları mekânlardaki diğer objelere oranla daha farklı bir şekilde algılanmaktadır.

Bu objeler, mekânsal imgelerin ana elemanları/unsurları olmaktadır. Örneğin; Eiffel Kulesi ve Louvre Müzesi Paris'in, Colloseum Roma'nın, Golden Gate Köprüsü San Francisco'nun, Opera Binası Sidney'in,

Peribacaları Nevşehir'in, Saat kulesi ve Kadifekale İzmir'in kentsel imgesini oluşturan unsurlardır. Kentsel donatı elemanları anlamında, İngiltere kırmızı telefon klübeleri, Amerika ikamete özel posta kutuları, Paris'de (Fransa) bulunan metro girişleri ve sokak lambaları, Berlin'de (Almanya) Tiergartenpark'da bulunan gaz ve elektrikle çalışan sokak lambaları tasarımlarıyla ülkelerinin kimlik kartı gibidir.

İmge unsurları dikkat çekici ve akılda kalıcı olmaları nedeniyle, kent imgesinin değerini belirler. İmgenin olumlu ya da olumsuz oluşu, bu unsurların algılanan kalitesine bağlıdır. Örneğin, ilan panolarıyla çevrelenmiş bir yol, kirli bir nehir kıyısı, çok dikkat çekici bir su deposu ya da kirliliğiyle tanınan bir bölge bir kentin imgesini oluşturan unsurlar olabilir (Lynch, 1982).

Peyzaj, sadece mekânsal ve yapısal bileşenleri değil, aynı zamanda imgeyi, doğal ve kültürel mekânların karakteristiklerini de yansıtır. Bunlar peyzajı estetik değerlendirme ve sınıflandırma için önemli kriterlerdir. Peyzajın değeri ekolojik, ekonomik ve sosyal değerlerin bir araya gelmesiyle oluşur (Krause, 2001).

2.1.1.6. Çevresel imgeyi etkileyen faktörler

2.1.1.6.1. Genel özelliklerine göre çevresel imgeyi etkileyen faktörler

Bu sınıflandırmaya göre tüm etken faktörler, genel özelliklerine göre iki grup halinde ele alınabilirler:

- Nesnel ve somut özellik gösteren faktörler: Işık, renk, ses, koku vb. fiziksel uyaranlar ve insanın fizyolojik/biyolojik özellikleri bu tür

faktörlere örnek gösterilebilir. Somut özellik gösteren objektif kriterlerle ölçüm ve değerlendirmeye konu olabilen faktörlerdir. Bu tür faktörler, imge oluşum sürecinin özellikle birinci aşaması olan duyum aşamasında etkili olurlar.

- Öznel ve soyut özellik taşıyan faktörler: Daha çok algısal sürecin bilişsel/zihinsel süreçlerindeki rolleri ile imgenin oluşumuna etki eden bu değişkenler, genel olarak subjektif karakterdedir. Algılayan kişinin kavramsal dünyası, geçmiş deneyimleri, kültürel özellikler, mekânın fiziksel boyutu dışındaki boyutlar bu tür değişkenlere örnek gösterilebilir.

2.1.1.6.2. Kaynaklarına göre çevresel imgeyi etkileyen faktörler

- Kişiden kaynaklanan faktörler

Erkman (1982) psikolojik süreçleri etkileyen faktörleri, organizma, kişilik, sosyal grup ve kültür olarak gruplandırmıştır. Yaş, cinsiyet, zeka yapısı ve fizyolojik özelliklerin yanı sıra kültür, eğitim, sosyoekonomik düzey, kişinin geçmiş yaşam deneyimleri, kişilik yapısı, ruhsal-psikolojik özellikler olarak belirtmiştir.

Kişinin yaşı, zeka düzeyi ve cinsiyeti çevre algısı üzerinde etkilidir. Bunun yanında duyu organlarının kapasiteleri de kişiden kişiye değişim gösterebilir. Bu tür özelliklerin algı üzerinde etkili olması, algısal süreç sonunda oluşan imgeyi de etkiler.

Pennartz ve Elsinga'ya (1990) göre; çevresel imge ile ilgili araştırmalarda yaş faktörünün etkisi ortaya konmuştur. Gençlerin çevreyi algılamasında fiziksel uyaranlara bağlı duyumların daha etkili olmasına

karşın, yetişkinlerde yorumlama ve anlam daha ağırlıklı bir yer tutmaktadır Allen et al. (1979)'a göre; çevresel imgenin oluşmasında çocuklar ve yetişkinler için farklı elemanlar odak noktalarını oluşturmaktadır. Aynı araştırmaya göre; yetişkinler çevrenin ölçeğini ve mesafesini kavramada odak noktalarını çocuklara göre daha etkin kullanabilmektedir. Alien and Ondracek (1995)'e göre; çocuklarla gençlerin odak noktalarının farklılaşması, algısal duyarlılık ve yeteneğin yaşa bağlı olarak değişimi ile ilgilidir (Kahvecioğlu, 1998).

Chawla'a (1991) göre; 1-3 yaş arası çocuklar çevre ile ilgilendikleri süre içinde zamanlarının çok azını sosyal çevreyle, yüzde 80-90 kadarını ise fiziksel çevreyle ilgilenerak geçirmektedir Yaş ilerledikçe bu ilişkinin değiştiği bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda gençler çok gezdikleri için daha çok sokakları belirtirken, kişi yaşlandıkça park ve dinlenme noktaları gibi pasif rekreasyonel ihtiyaçlarını karşıladıkları yerler önem kazanmaktadır (Kahvecioğlu, 1998).

Kimura (1992) ve Fishman (1985)'e göre; çevresel imge üzerinde cinsiyet de etkili bir faktördür. Araştırmalarda, kadınların erkeklere göre çevredeki görsel verileri daha hızlı algıladıkları ve görsel hafızalarının daha kuvvetli olduğu, erkeklerin ise kompleks bir biçim içindeki figürleri daha iyi ayırt ettikleri bulunmuştur (Kahvecioğlu, 1998).

Sosyal, ekonomik, kültürel özellikler oluşturdukları paradigmlar ile algısal sonucu ve çevresel imgeyi etkilerler. Gelenekler, eğitim düzeyi, üyesi olunan toplumsal grubun kültürel kalıpları, meslek, inançlar, ekonomik düzey vb. özelliklerde kişinin çevreyi algılamasında etkili olan özelliklerdir. Prokop (1967); çevre algılamadaki farklılaşmayı kişinin

faaliyetlerine ve bağılı bulunduğu sosyal sınıfın kişi için koyduğu çerçeveye ve çevrenin kişiye sağladığı işleve dayandırır.

Schroeder'e (1989) göre; kentsel çevre içindeki yeşil alanların kullanıcılar tarafından algılanması üzerine yapılan araştırmalarda yaş, cinsiyet, bedensel özür gibi faktörlerin yanında etnik özelliklerin de etkili olduğu ortaya konmuştur (Kahvecioğlu, 1998).

Gelir düzeyi düşük grupların oturma hareketliliği, gelir düzeyi yüksek olanlara göre düşüktür. İşçi sınıfı daha çok ikamet yeri ile ilişkili yerleri kullanırken, zengin sınıfı eğlence yerleri, klüp, kütüphane gibi kentsel mekânları daha çok kullanmaktadır. Her iki grupta bilişsel haritalarında sürekli kullandıkları alanları göstermektedirler.

İnsanların kültürleri, ilgi alanları zihinsel temsilde etkili olmaktadır. Örneğin, bir peyzaj mimarı, mimari değeri olan bir çevreyi başka bir insana göre farklı algılayabilmektedir. Dini yapıların insanlar için anlamlarının ve algılarının farklı olması da buna bir örnektir.

İnsanlar hepimiz için ortak olan bir dünya değil, motivasyonların ve çevre ile geçmişteki deneyimlerin ürünü olan farklı dünyalar algılarları (Norberg-Schultz, 1971). Geçmiş deneyimler bir yandan kişinin üyesi olduğu kültürel, sosyal, ekonomik, toplumsal gruptan kaynaklanan verileri içerirken, diğer taraftan tamamen kişinin bireysel birikim ve geçmişinden kaynaklanan deneyimleri de içerir. Bu deneyimler kişinin geçmişte yaşadığı mekânsal tecrübeler ve yaşamakta olduğu çevredeki uyum süresi olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Lynch, gözlemcinin çevrenin mevcut durumuna nasıl geldiği hakkındaki bilgisi de onun çevresel imgesini bir dereceye kadar etkilediğini belirtmektedir (Lynch, 1960). Purcell'in (1986;1987) yaptığı

çalışmada, hafızada var olan geçmiş deneyimler ile yeni karşılaşılan çevreyi temsil eden karakteristiklerin karşılaştırılarak farklılık veya zıtlığın özelliklerine göre duygusal tepkinin değiştiğini ortaya koymaktadır (Kahvecioğlu, 1998)

Bir şehirde doğanlar ile o şehirde sonradan yerleşenlerin aynı yerle ilgili bilişleri farklıdır. Francescato ve Mebane'nin(1973) Roma üzerinde yaptığı araştırmada yerliler kenti daha çok kent merkezine yönelik çizerken, sonrada gelenler daha çok kentin dış kısımlarını çizmişlerdir. Aynı şekilde Milano üzerinde yapılan bir araştırmada da yerliler sonradan yerleşenlerden daha fazla öge çizmişlerdir (Kara, 1997).

Oturma süresi arttıkça kenti algılama derecesi artar ve daha çok gözlem yapılabildiği için kent hakkında daha fazla bilgi edinilir (Kara, 1997).

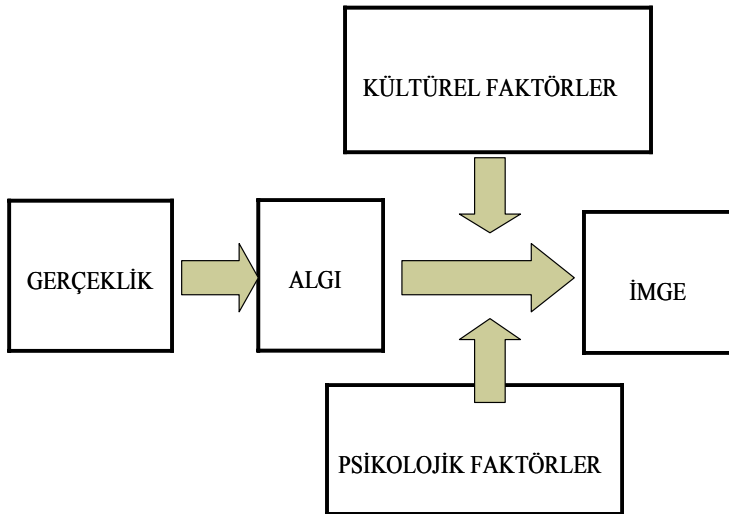
Oturma hareketliliği arttıkça kenti algılama derecesi artar. Kentin birçok semtinde yaşamış kişilerin semtlerle ilgili gözlemleri bu kentin yalnız bir semtinde yaşamış kişiye oranla daha fazladır.

Ulaşımını değişik şekillerde yapan kişilerin de çevrelerine yönelik algı ve bilişleri farklıdır. Araba sürücüsü, görsel detaylara dikkat eden yayanın aksine genel bütünleri kaydeder. Ayrıca işaret sistemi dolaşımı kolaylaştırmak için taşıtların görsel alanına göre yerleştirilmiştir. Otobüste gidenler ise daha çok duraklar üstüne yoğunlaşırlar. Yaya ise dikkatini yoldan ziyade yapıların cephelerine ve çevresine toplamaktadır (Kara, 1997).

Farklı kişilik yapılarının, değişik ruhsal ve psikolojik durumların ve ruhsal dengedeki kalıcı değişikliklerin dış dünyanın algılanması üzerinde etkili oldukları bilinmektedir. Sosyal veya asosyal kişilik yapısı, agorafobi veya klastrofobi gibi ruhsal durumların sürekli etkilerinin yanında algı

anındaki geçici ruh hali ve beklentiler de algıyı etkiler. Korku, kaygı, sevinç, coşku gibi duygusal yoğunlaşmalar, olumlu veya olumsuz yönde olduklarına bağlı olmaksızın algı, öğrenme ve imaj edinmede etkili oldukları davranışsal psikolojinin kanıtladığı durumlardır (Kahvecioğlu, 1998).

Ayrıca, kişilikleri farklı insanlar kendileriyle özdeşleşen alanlarda dolaştıkları için bilişsel haritalarda farklı öğeleri göstermektedirler. Miligram et.al'a (1974) göre; zihinsel temsilin oluşmasında fiziksel etmenler ve sosyal etmenler etkili bulunmuştur. Fiziksel etmenler olarak; çevre tasarımı yapılan alanların halk tarafından sıklıkla kullandıkları alanlara yakınlıkları, sosyal etmenler olarak; kullanılan mekânların sosyal ve psikolojik anlamları belirtilmiştir. Bir tiyatronun, stadyumun veya bir rekreasyonel alanın algılanması ve zihinsel temsili bunlara ilişkin aktivitelerin kişinin hayatında tuttuğu yere bağlıdır (Göregenli, 2005). Şekil 2.5.'te imgenin oluşum sürecinde kültürel faktörler ve psikolojik faktörlerin etkisi görülmektedir.

Şekil 2.5. Çevresel imgenin oluşumu (Gökten 1985; Göregenli, 2005)

- Çevreden kaynaklanan faktörler

Çevresel imgeyi oluşturan üç temel öğenin yollar, alanlar, iç organizasyonları ve karşılıklı ilişkileri her çevre için her düzeyde karakteristik özellikler gösterir. Bu karakterler genellikle insanın çevre imgesini etkileyecek kadar güçlüdür. Bir yerin ayırıcı genel karakterinin bu gücü, bazen Roma, İstanbul, Paris, Prag ve Moskova'da olduğu gibi, herhangi politik, sosyal veya kültürel değişikliğe yetmeyecek kadar fazla olabilir. Belli bir stile göre tasarlanmış çevre de ayırıcı karakteristikler gösterir. Bu ayırıcı karakteristikler nedeni ile stil, kolayca tanınabilen etkin ve güçlü bir şematizasyon olarak değerlendirilebilir. Stiller imgelenebilir eleman ve ilişkiler için bir referans çerçevesi sağlayarak çevresel algılarımızı organize etmeyi kolaylaştırırlar ki bu da hatırlayacağımız çevresel bilgiyi azaltmak ve kullanmakta bize yardımcı olur.

Tasarlanmış çevrelerin genellikle önemli bir sembolik içeriği de vardır. Eskiden belli bir kültürde semboller belirlenmiş olup, hem halk, hem de tasarımcılar tarafından bilinirdi. Bu hem anonim mimari hem de yüksek düzeydeki tasarım mesleği için böyleydi.

Summerson, yüksek stil olarak greco romende biçimsel elemanların anlamlandırılmasındaki aşırılığı, Rudolfsky ve Alexandr anonim mimarının kalıcı formlarında hakim olan popüler anlayışı incelemiştir. Burnette, her iki durumda da mimari için belirlenmiş bir sembolik dilin muhtemel tehlikelerine işaret etmektedir. Ancak eğitim görmüş kişilerin kavrayabileceği bu anlamlar sistemi mimariyi meslek üyelerinin tekelinde bırakır. Aynı şekilde sembolik anlamın yalnızca anonim mimarının ortak insanında kalması durumunda çeşitlilik ve değişiklik şansı azalır.

Günümüzde ise tüm toplumun paylaştığı kesin semboller olmadığından toplumun ortak dünyası için tasarlama olanaksızdır (Yürekli, 1977).

Çevre karakteri topografya ve iklimle bağlı olup, arazi kullanışı ile gelişir ve çevre bileşenlerinin görünen, biçim, doku, renk özelliklerinin o çevreye has olan bir araya geliş şekillerinin ürünüdür. Çevre biçimlenişi iki unsura, doğa ve insana bağlı olduğuna ve insan çevresi onun varlığının ve kişiliğinin uzantısı olduğuna göre, çevre karakterini insan-çevre kültürel ilişkilerinin ışığında, doğal ve kültürel çevre bileşenlerine bağlı olarak açıklamak gerekir.

Doğal çevre bileşenleri, arazi formu (düzlük, tepe, dik yamaçlar, vadi, kanyon, kıyı şeridi, akarsu, göl vb.), bitki ve bitki dışı arazi örtüsü ise ,doku ve renk niteliklerinin, yükseklik seviyesi (ağaç, çalı, tarım bitkisi, ot) olarak cinslerine ve kapladıkları alan yüzdesine ve dağılma şekline bağlı etki yön ve dereceleri ile çevre karakterine katkıda bulunurlar. Peyzaj düzeyindeki bileşenler, topografya ve yüzey bileşenleri olarak kent biçimlenmesinde etkili olurlar. Örneğin yolları akarsular ve topografya yönlendirir. Düzlükler, vadiler, orman alanları, kıyı boyları, kıraç-kayalık kısımlar alanları oluşturabilir. Alanları bölen nehirler ise süreklilik öğelerini ya da deniz kıyıları, göl kıyıları vb. kentin kenar-sınır öğeleri olabilir. Peyzaj düzeyinde ender olarak yerler de oluşabilir. Örneğin çöl üzerinde bulunan bir su kaynağı yeri temsil edebilir. Ama çoğunlukla bu insanlar tarafından yapılır, tarım alanları içerisindeki küçük yapı grupları gibi (Güner, 2002; Yürekli, 1977; Kahvecioğlu, 1998, Erkan, 1996).

Kültürel bileşenlerin çevre karakterine etkileri arazi kullanışı ve yapay strüktürler yaratılmasıyla. Yüzey madenciliği, tarım, ağaçlandırma,

su örtüsü gibi arazi kullanışlarının çevre karakterine katkıları, ayırıcı niteliklerine, kapladıkları alan yüzdesine ve dağılma şekillerine bağlı, renk, doku, biçim özellikleri ile oluşur. Yapay strüktürlerin (yerleşmeler, tek yapılar ya da yapı grupları, ulaşım sistemleri, enerji üretim ve iletim sistemleri, sulama sistemleri, kentsel donatı elemanları vb.) çevre karakterine katkı sağlarlar (Güner, 2002; Yürekli, 1977, Kahvecioğlu, 1998).

Yapay strüktürde karakteri veren biçim, renk ve doku özelliklerinden biçimin ağırlığı daha fazladır. Renk ve doku ancak biçimin kavranmasında yardımcıdır. Yapılar, yapı grupları ve yerleşmeler kültürel evrim süreci içinde çeşitli yollarla üretilirler. Üretim yollarındaki farklılık yapay strüktürlerin belirli bir mimari karakter taşımasına neden olurlar. Anonim mimari ürünü yapay strüktürler yöresel mimari geleneklerin karakterini, eğitilmiş mimarlar aracılığıyla üretilen yapay strüktürler ise kişisel karakteristikleri, ulusal ya da uluslararası bir stili yansıtabilirler.

Çevresel imge içinde bileşenler arası organizasyon yakınlık, süreklilik ilişkisine göre kurulduğundan dolayı kentli çevresinde gördüğü bileşenleri kümeler, diziler, halkalar olarak değerlendirir (Norberg-Schultz, 1971). Kent imgesini oluşturan faktörler, özel karakteri olan şehir bölgeleri ve bu bölgeler arasında kalan yollar, ayrıca bireyin en iyi kavradığı yerler, merkezler olarak belirlenirse, kümeler bölgeleri, diziler yolları ve halkalar ise meydan benzeri kapanmaları temsil etmektedir.

Renk ve dokuya ilişkin görsel karakteristikler ise, kullanılan ana malzemelerin doğal niteliklerini ya da boya ya da kaplama gibi bitirmelerin yapay niteliklerini yansıtır. Bu durumda bir bileşenin biçim, doku, renk

özellikleri yanında, bu özelliklerin diğer bileşenlerin aynı özellikleri ile ilişkileri ve bileşenlerin bir araya geliş modelleri, birbirlerine ve bütüne oranları, mekânsal ilişkileri gibi bileşenler arası özellikleri de değerlendirmek gerekmektedir. Her çevre için özel olan bu ilişkiler tek tek değerlendirme için çok karmaşık ve değişkendirler. Bu nedenle bunlar da ancak çevreden bir bütün olarak edinilen izlenime dayanarak değerlendirilebilirler.

Çevrenin sahip olduğu düşünülen fiziksel ve fiziksel olmayan eleman ve boyutları biraz daha açarsak, mekânı oluşturan çeperler, renk, biçim, doku vb. fiziksel özellikler, mekânın anlamsal, simgesel verileri, mekânın faydasal, fonksiyonel özellikleri, mekânın estetik özellikleri gibi özellikler imgenin oluşumuna etki eden mekân kaynaklı değişkenlere örnek olarak gösterilebilir.

Bugüne kadar mekânın üzerinde en çok durulan özellikleri olan biçim, renk, doku, ölçek vb. fiziksel özelliklerinin yanında duyarlar aracılığı ile duyumsanan her türlü özellik –koku, ışık, mikroklima, vb.– bu başlık altında ele alınabilir. Bunlar mekânı oluşturan fiziksel bileşenlerden kaynaklanan özelliklerdir. Fiziksel özelliklerin mekân algısı üzerine etkileri konusunda birçok çalışma vardır. Farklı renklerin, dokuların, biçimlerin ve kokuların mekânsal algıdaki yeri gibi konularda yapılan çalışmalar bunlara örnek gösterilebilir.

Faulkner (1972)'e göre, değişik renkler insanlarda farklı duygular uyandırmaktadır. Pallasma (1994)'e göre, mekânın bütün fiziksel bileşenleri insanın tüm duyuları aracılığı ile algılanmakta, dolayısıyla mekân algısı ve imgesi üzerinde her türlü fiziksel bileşen etkili olmaktadır. Allen ve

arkadaşlarının yaptığı çeşitli araştırmalara göre, mekânsal süreklilik ve bu süreklilik içindeki biçimlerin bütüne göre konumları mekânsal bilginin edinilmesinde etkili bulunmuştur. Bu araştırmalarda çevre ölçeğinde süreklilik göstermeyen mekânsal kurgunun, süreklilik gösteren bir kurguya göre, mesafelerin ve büyüklüklerin abartılı olarak algılanmasına neden olduğu, biçimsel özelliklerin de mesafe ve büyüklüklerin algılanmasında etkili olduğu sonuçlarına varılmıştır (Kahvecioğlu, 1998).

Biçimin algılanmasını sağlayan başlıca kontrast şekilleri, yalıtım, rölatif ölçü, kontur ve yüzey farklılığıdır. Çevreden yalıtım, çevreleyen bileşenlerden basit biçimsel ayrılma yoluyla ön plana çıkma olarak tanımlanabilir. Rölatif ölçü ile ayırım, çevreleyen bileşenlerle büyük boyutsal farklarla olur. Ölçek konusunda belirtilmesi gereken bir özellik çevre bileşenlerinin ölçeğinin insan boyutuyla ilişkilerinin önemidir. Kontur ile ayırım, bir nesnenin gökyüzü üzerindeki silüetinde en belirgindir. Mekânsal ayrılmalar bileşenlerin kontur çizgileri arasındaki uzaklık ve malzeme değişikliği de bu ayırımı güçlendirir. Yüzey farklılığından gelen ayırım, farklı yüzeylerin farklı renk ve doku özelliklerinden türer. Çevrede renk iki karakteristiğiyle izlenir: renk cinsi ve tonu.

Mekânın bağlam ve ortam özelliği iki yönden ele alınabilir. Mekânsal bağlamın birinci yönünü o mekânda gerçekleşen, yaşam, eylem, aktivite, kısaca her tür fenomen oluşturur. Mekânın bağlamsal açıdan ikinci yönünü ise, kendi dışında var olan çevre ve ortam özellikleri oluşturur. Bu iki yön bir araya geldiğinde mekân, kendi sınırlarının ve bileşenlerinin toplamından daha fazlasını kapsayan bir düzeye çıkar.

Çevredeki birçok örnek bu bakış açısı ile değerlendirildiğinde bağlamın algı ve imge üzerindeki etkisi görülebilir. Modern, çağdaş bir yapı, kentin yeni bölgelerinde olumlu izlenimler ve imgeler oluştururken; aynı yapının –hiçbir estetik ve fiziksel özelliği değişmeksizin– kentin tarihi dokusu içinde yer alması farklı sonuçlar doğurmaktadır. İstanbul’da son dönemde bu durumun birçok örneğini görmek mümkündür. Kentin yeni gelişme alanlarında yapılan çok katlı çağdaş yapılar –konumuzun bakış açısı dışında kalan problemler bir yana bırakılırsa– olumsuz tepki görmezken, aynı nitelikteki yapıların kentin yeşil alan ve tarihi bölgeleri içinde yer alması halinde büyük tepkilere neden olduğu görülmektedir. Burada benzer mimari ürünlerin, farklı bağlamsal ilişkiler içinde yer almaları halinde farklı imgeler uyandırdığı görülmektedir.

Bağlamın parçası olan yaşamsal boyutun imge üzerindeki etkisine de çevreden çok sayıda örnek vermek mümkündür. Kent sakinlerinin geçmişten gelen kullanım gelenekleri ile o kentin kültürünün bir parçası haline gelen birçok yer, fiziksel ve estetik niteliği yüksek olmasa da olumlu ve nitelikli imgelere sahiptirler (Erkan, 1996; Güner 2002). Benzer örnekleri tek mekân ölçeğinde de vermek mümkündür. İçinde süregelen yaşamla bütünleşen birçok mekânın imgesi, fiziksel özelliklerinden çok içerdiği bu yaşamsal süreklilik üzerine kurgulanır (Örneğin, Sahaflar Çarşısı, Piyer Loti Kahvesi vb.). Verilen örnekler daha çok kent ve toplum ölçeğini ilgilendirirken, her bireyin edindiği birçok mekânsal imge içinde bağlam ve ortam özellikleri belirleyici rol oynar.

Mekânın kullanım boyutu, bir başka deyişle fonksiyonunu karşılama performansı, o mekân hakkındaki yargıları ve değerlendirmeleri etkiler. Fonksiyonel boyut, mimari mekânı herhangi bir boşluk veya nesneden

ayıran belirleyici bir özelliktir. Mekânın fiziksel bileşenlerinin ve ortam özelliklerinin sunduklarının yanında, fonksiyonunu yerine getirme düzeyi de o mekân hakkında edinilen imge üzerinde etkilidir. Bu etki, mekânla kurulan kullanım ilişkisine göre değişebilir. Bir başka deyişle, mekânın kullanımına, bu kullanımın türüne ve süresine göre fonksiyonel boyutun etkisi de değişebilir. Kentsel çevrenin parçası olarak dıştan algılanan bir binanın oluşturacağı imge, binanın bu düzeyde sundukları ile şekillenirken, aynı binanın kullanıcıları üzerinde oluşturduğu imge farklı olabilir.

Farklı yaklaşım ve sınıflandırmalarda, mekânın estetik özellikleri, mekânın fiziksel ve fonksiyonel boyutlarının dışında farklı bir boyut olarak ele alınmaktadır. Mekânsal algıda estetik boyut, algıya konu olmanın yanında, mekânsal imge üzerinde belirleyici özellik taşımaktadır.

Healt'e(1988)göre, estetik kalitesi yüksek yerler kendi mekânsal rollerinin ve fonksiyonel özelliklerinin dışında çevre içinde odak noktası özelliği kazanmakta ve bu yolla çevresel imgeyi etkilemektedirler (Kahvecioğlu, 1998). Lang da, insanın yapılarla ilişkisindeki etkileşiminde estetiğin duyumsal, formal ve sembolik olmak üzere, üç yönlü etkisinden söz etmektedir (Lang, 1988). Aydınli'nın çalışmasında estetiğin, mimari mekân açısından simgesel, algısal ve değerlendirme boyutları ortaya konmaktadır (Aydınli, 1993). Bu çalışmada mimari yapının, simgesel bakış açısına göre estetik özellikleriyle bir "gösterge sistemi" olarak iletişim işlevi üstlendiği belirtilmektedir (Aydınli, 1993).

Laure'ye göre zevk verici estetik duygular üretecek biçimsel ilişkilerde bir derece düzen olmalıdır. Sanat ve tasarımda estetik etkenlerin

karşılıklı ilişkilerindeki düzen kavramını tanımlayan genel terimler birlik ve kompozisyonudur (Yürekli, 1977).

Litton çevre estetik niteliğini yargılamak için üç ana kriter olarak birlik, açıklık, değişikliği belirler. Bunlar birbirinden ayrı değil çakışıktırlar. Feste ve Oterholm ise estetik kompozisyonu değerlendirme kriterleri olarak birlik, değişiklik, harmoni, kontrast ve kontrast oluşturan elemanları seçmektedirler. Literatürde ek olarak, tanımlayıcı, denge, kitle, orantı ve ölçek, ritm, pattern gibi terimlere de rastlanmaktadır (Yürekli, 1977).

- Kişi çevre ilişkisinden kaynaklanan faktörler

Kişi ile (kullanıcı özne), çevre (nesne) arasındaki algısal ilişkinin nicelik veya nitelik yönünden gösterdiği özellikler algı ve imge üzerinde etkilidir.

Algısal ilişkinin nicel ve nitel özelliklerini; duyumların nitelik ve nicelikleri ile genel algısal sürecin nitelik ve nicelikleri açısından ele almak mümkündür. Duyuma konu olan uyarıların kalite, yoğunluk, büyüklük ve süre olarak dört özelliği vardır.

Duyumun niceliğini belirleyen, yoğunluk, büyüklük ve süredir. Weiss ve Baum'un (1987) çalışmasında yüksek uyarılma düzeyinin zihinsel ve davranışsal tepkinin de güçlenmesine neden olduğu ortaya konmaktadır (Kahvecioğlu, 1998). Bir başka nicel özellik olan sürenin etkisi ise duyuşsal uyum mekânizmasının etkisi ile algılanır. Belli bir süre duyumsanmaya devam eden uyarıların, duyu organlarının bu duruma uyum sağlamaları ile etkileri zayıflar.

Algısal sürecin geneli açısından bakıldığında ise, bir çevrenin algılanma tekrarı, süresi gibi özellikleri “algının nicel özellikleri” olarak tanımlamak mümkündür. “Zaman” faktörünün algı üzerinde iki farklı boyutta etkisi vardır. Birincisi, duyum düzeyindeki uyumun algı düzeyinde de etkili olmasındandır. Bir çevre ilk kez algılandığında etkili olan bileşenler, zaman içinde “aşına” hale geldiklerinden etkilerini yitirirler. Zaman faktörünün algı üzerindeki ikinci etkisi ise, “tanıma” ve “bilme” ile ilgilidir. Algının süresine ve tekrarına bağlı olarak o çevre “tanınan” ve “bilinen” bir çevre özelliği kazanır. Herhangi bir çevre anlık sunumları ile algılanırken, tanınan ve bilinen çevre, geçmiş algısal deneyimlerin birikimi ile algılanacaktır.

Algısal ilişkinin nitel özelliklerini de duyum ve genel algı düzeyinde ele almak mümkündür. Duyum düzeyinde bakıldığında, yukarıda da belirtilen dört özellikten kalite, uyarıların şiddetini ifade eder ve algısal sonucu etkiler. Algının genelinde bakıldığında ise algılama şekli, amacı, algısal bağlam gibi faktörler algısal ilişkinin niteliğini belirler. Algılama şekli; durağan / dinamik(hareket halinde); uzaktan / yakından; mekânın içinden / dışından; göz seviyesinden veya çevrenin üzerinden, tek duyu ile / çok duyulu gibi değişik özelliklerde olabilir. Çevre ile kurulan algısal ilişkideki amaç ve beklentiler doğrultusunda, seçici dikkat yönlendirilir. Çevrenin dikkatli veya yüzeysel olarak algılanmasına neden olur. Ayrıca algıya konu olan çevrenin ve algılayan kişinin birçok yönünün oluşturduğu algısal bağlam da algısal ilişkinin niteliğini belirler.

Çevre fiziksel yapısının tanımlanan görsel niteliği sürekli değişme hali nedeniyle durgun değildir. Çevrenin fiziksel yapısında değişme insan

faaliyetlerinin ritmi ve doğal ekolojik dönüşümlere bağlı büyüme, çürüme ve değişmelerin, yavaş yavaş, eklene eklene artan etkileri ile olur.

Bileşen özellikleri zaman içinde değişmektedir. Bu değişmeler, bileşenlerdeki fiziki değişmeler ya da bazı dış değişken etkenler nedeniyledir. Bileşenler zaman ve iklime bağlı olarak değişmektedirler. Zaman içindeki değişme çevrenin evrimidir. Doğanın evrimi yanında, toplumun evrimi de yarattığı ve yaşadığı çevreye yansır. Toplumun evrimi, arazi kullanımının görsel etkilerini, yapay strüktürlerin nitelik ve niceliklerini sürekli değiştirmektedir. Çevrenin özellikle doğal bileşenleri iklimsel etkenlerle biçim, renk ve doku özelliklerini periyodik olarak değiştirirler.

Bileşen özelliklerini değiştiren dış değişken etkenler ise, gözlemci ile fiziksel ilişki ve ışık ve atmosfer koşullarıdır. Gözlemci ile fiziksel ilişki, gözlemcinin bakış açısı ya da pozisyonu olarak tanımlanır. Bu ilişki sabit, hareketli, bir defaya mahsus ya da sürekli olabilir. Yine bu ilişkiyle belirlenen bakış açısı ve uzaklığı, bileşen özelliklerinin farklı görünmesine, bileşenler arası ilişkilerin farklı olarak kavranmasına neden olur. Bakış uzaklığı arttıkça, biçimin ayrıntıları seçilemez, renkler ve dokular niteliklerini değiştirir. Işığın yandan, önden, arkadan gelişi ya da yönsüz oluşu, biçim, renk, doku özelliklerinin farklı görünmelerine neden olur. Işık niteliği ise açık hava, yağış, sis gibi atmosferik koşulları ile değişir.

2.1.2. Kentsel donatı elemanları

Yaşadığımız çevrede; sokak, yol, cadde ve meydânlar ile rekreasyon amaçlı genel ya da özel kullanım alanlarında yer verilen, konforun ve çevre

kalitesinin göstergesi durumundaki oturma, barınma, korunma, kuşatma, ulaşım, danışma, aydınlatma, iletişim, betimleme, oyun ve spor gibi temel fonksiyonları destekleyip güçlendiren, toplumsal yaşamı kolaylaştırıp kullanıcıların beğenilerini kazanan peyzaj elemanları “kentsel donatı” olarak adlandırılır” (Başal ve Ark., 1997).

2.1.2.1. Kentsel donatı elemanlarının sınıflandırılması

Dış mekânları donatan elemanlar, canlı (bitkiler) ve cansız (kent mobilyaları) olmak üzere iki grupta toplanmaktadır.

2.1.2.1.1. Canlı kentsel donatı elemanları (Doğal örtü)

Kentsel dış mekânların vazgeçilmez ve önemli elemanları olan canlı elemanlar başlıca; ağaçlar, ağaççıklar, çalılar, sarılıcı ve tırmanıcılar, yer örtücüler, çimler, mevsimlikler ve su bitkileridir. Canlı olmaları ve buna bağlı olarak zaman içinde değişiklikler göstermeleri, hastalanmaları, yaşlanmaları ve ölmeleri bu elemanlara her aşamada (tasarım, uygulama, bakım) ayrı bir önem gösterilmesini zorunlu kılmaktadır

Yeşil alanların baskın elemanları olan ağaçların, kentlerde çok yönlü işlevleri vardır (Aslanboğa,1986);

- Ağaçlar, tanınan, kolay kavranabilen boyutlar olarak görüş alanı içerisindeki diğer objelerin boyutları ve uzaklıklarına, yolun ve yol üzerindeki araçların yönlerine ve hızlarına ilişkin bilgilerin doğrudan yakın biçimde algılanmasına yardımcı olmaktadırlar. Ağaçlar, yapılarla kesin bir kontrast oluştururlar. Bu nedenle anımsanmaları kolaydır. Böylece kentte

yabancı olanların yön bulması kolaylaşır. Kent içi yollarda yönlendirme işlevini çoğunlukla yapı yüzeylerinin üstlenmiş olmalarına karşın, yol boyu ağaçlarının görsel yöndeki bu etkinlikleri kırsal alanda ve kentler içindeki hıza olanak veren yollarda, oto sürücüler için güvenlik ve yön bulma bakımından önemlidir.

- Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kentleşme olgusu hızla sürmektedir. Kentlerin taşlaşmış, betonlaşmış, çelik ve cam yığıntılarından oluşan ortamında yeşil alanların ve onların baskın elemanları olan ağaçların, sürekli gelişen, şekil değiştiren, estetik özyapılarıyla iklimi iyileştirme, gölgeleme, toz süzme, gürültü etkisini azaltma, dinlenme olanağı sağlama ve kültürel etkileriyle kent halkının fizyolojik ve psikolojik gereksinimlerini karşılama görevleri vardır.

- Kentlerin ana caddelerinde sürücünün ilgisini çekecek ilan levhaları, ışıklı reklâmlar, vitrinler vb. gibi pek çok öge içiçedir. Burada trafik tekniği yönünden ağaçlar, bu karışıklığı yer yer maskeleyip sürücünün dikkatini yol üzerine toplamasına yardımcı olurlar.

- Kenarları yüksek yapılarla çevrili yollarda mekânların sınırları yükselmiştir. Bu mekânlarda bulunanlar kendilerini baskı altında hissederler. Ağaçlar çok katlı yapılarla yükseltilmiş yol mekânlarını insan ölçeğine indirgerler. Bu ölçekte insan kendisini daha mutlu hisseder.

- Sık ve eşit aralıklarla dikilmiş ağaçlar mekân etkisini güçlendirir. Kışın yaprağını dökmeyen ağaçlarda bu etki sürekli. Yapraklarını döken ağaçlarda ise kışın mekân genişler, aydınlanır. Kent meydanlarında sık dikilmiş ağaçlar tavan etkisi yaparlar. Ağaç taçlarının dokusu, mekânı belirleyen çizgilere kesinlik kazandırır ya da çizgileri yumuşatır. Sık

dikilmiş kalın gövdeli ağaçlar bir koridor etkisi yaratır. Seyrek dikilmiş ince gövdeli ağaçlarla mekân etkisi kaybolur.

- Taşıtların herhangi bir nedenle yayaaların kullandığı şeride kayması, yayaalar için büyük tehlike oluşturur. Yaya ve taşıt trafiğini sınırlayan ağaç, ağaçcık, çalı türünden bitkiler, yoldan çıkan taşıtların hızını keser, durdururlar. Böyle bir perdenin varlığı bile yayaaların kendilerini oto trafiğinin dışında, güvenlik içinde hissetmelerini sağlar.

- Ağaçlar, mevsimlere göre değişen görünümleriyle, doğaya yabancılaşmış kent insanına, mevsimleri gözleme olanağı verirler, çiçekleri, kokuları, taze sürgünleri, yazın ve sonbaharda çeşitli yaprak dokuları ve renkleri, üzerinde barındırdıkları kuşlar ve kalmışsa diğer canlılarla kentlerin yaşayan elemanlarıdır. Kışın çıplak dallarıyla yollara çizgisel bir dizem kazandırırılar.

- Kırsal peyzajın doğaya yakın düzeninden, kentlere girerken yol boyunca uzanan sıra ağaçlar kentin düzenesine girildiğini vurgular.

- Kentlerin ağaçlı meydanları, kentlerin simgeleri, halkın buluşma noktaları, dinlenme ve seyir yerleridir.

- Kent sağlığı açısından; iklimi kontrol etmek (güneş radyasyonunu kontrol etmek, hava nemini yükseltmek, ısıma koşullarını, çevre sıcaklığını ve rüzgâr hızını ayarlamak), hava kirliliğini, havadaki toz miktarını ve gürültüyü azaltmak ve de havanın oksijen miktarını arttırmak görevleri vardır. Gölgeleyen taş, beton ve asfalt yüzeyleri aşırı derecede ısınmazlar.

- Bitkilendirme gürültüyü azaltmada ve psikolojik olarak kişiyi gürültü kaynağından uzaklaştırmada etkindir.

- Bilim adamlarına göre bitkilerin yeşil rengi, insanı hoşnut kılıp, rahatlık duygusu vermektedir. Yeşil renk, tazeliği, gençliği simgelemektedir. Canlılık, sevinç ve yaşam anlamı taşımaktadır. Bu niteliğiyle sözsüz, simgesel bir iletişim aracı olmuştur. Yeşil rengin retina üzerindeki olumlu etkisi sinir sistemini dinlendirici etki yapmaktadır.

- Yapılar ve mekânlar birbirinden ayrılabilir veya tam tersine birbirini tamamlayabilir. İstenmeyen görüntüler gizlenebilir. Mekân etkisi, güçlendirilebilir. Örneğin bir yolun iki yanında uygun aralıklarla ağaç kullanımıyla oluşturulan alle bir derinlik oluşturur, yol güzergâhını daha da belirginleştirir.

- Yol ağaçları bazı noktalarda sürücüler için yönlendirici olur, tali yol ayrımlarını vurgulayabilir. Çıkma sokakların, kavşakların, yol ayrımlarının ve yaya geçitlerinin ağaçlarla belirtilmesi olasıdır. Sürücüler trafik işaretlerinden önce ağaçlar tarafından uyarılır. Hızlarını zamanında ayarlama olanağı bulurlar (Aslanboğa 1986, Bakan ve Konuk, 1987). Bu etki farklı form da bitki kullanımı ya da farklı dikim aralıkları gibi bitkisel tasarım uygulamaları ile ortaya konabilir.

- Yaya geçitlerinde ve yol ayrımlarında kullanılan bitki materyali yaya ve sürücü görüşünü engellememelidir. Trafik işaretlerini kapatmamalıdır. Bitkiler kullanılarak yaya ve taşıt trafiğinin yönlendirilmesi, hareketinin yavaşlatılması ve durdurulması olasıdır. Bitkilerin oto kazalarını azaltmaları, bitki genişliğiyle, yoğunluğuyla, esnekliğiyle ve bulunduğu yerle yakından ilişkilidir.

Yeşil alanlarda bitki topluluğunun ana elementini, esas çatısını, iskeletini teşkil eden ağaçlar, çok farklı ve çeşitli norm ve formda olan odunlaşmış gövde ve dallarıyla genellikle uzun bir hayat sirkülasyonuna ve kitle etkisine sahip bitkilerdir. Ağaçcıklar ve çalı formunda bitkiler, tek veya çok yıllık otsu bitkiler, canlı bir toprak örtüsü teşkil eden yüzeyler, kitle etkisine sahip ağaçlar arasında organik bir bağlantı sağlayarak, ayrıca mekânda monotonluğu ortadan kaldırııcı rol oynarlar (Orçun, 1975).

Tasarımda bitki materyali üç şekilde kullanılır:

- Yapısal eleman olarak bitkiler, perdeleme yapar, mekân oluşturur, hareketi yönlendirir.
- Çevresel eleman olarak, erozyonu kontrol eder, iklimi yumuşatır, havayı temizler.
- Görsel eleman olarak, odak noktaları oluşturur, görsel bağlantı kurar, geçişi sağlar ve ortama renk verirler.

Bitkiler estetik olarak kullanıldıkları mekânlara güzellik katmalarının yanı sıra çevre kalitesini de iyileştirir. Kentlerde yol ağaçları başta olmak üzere bitkisel materyalinin çok yönlü karakteristikleri kentsel yaşama ortamlarının vazgeçilmez tasarım öğeleridir. Bitkiler çizgi, doku, renk, form, ölçü, çeşitlilik ve vurgu gibi özellikleri ile kentlerde görsel açıdan çarpıcı mekânlar oluşturabilir. Bu özelliklerinden yararlanılarak, bitkilerle hareket kontrolü, yönlendirme, sınırlama, görüş açısını değiştirme, belirli objeleri vurgulama sağlanabilir (Yıldırım, 2000).

Görsel bitki karakteristiklerinden yararlanarak mekânın özellikleri harmonik veya kontrast bir uyum içerisinde güçlendirilebilir. Yine bitkilerin mevsimlere göre değişen renk etkileri ile mekânda hareket sağlanır, vurgu etkisi oluşturularak dikkat belli bir noktaya çekilebilir. Bitkilendirme için ibreli ve herdem yeşil geniş yapraklı çalı ve ağaçların birlikte kullanılması ile, farklı bitkilerin farklı frekansta sesleri tutabilmesi nedeni ile gürültünün azaltılabilmesi olasıdır. Bitkiler yaprak büyüklüğü, yaprak konumu, yapraklanma ve dallanma sıklığına ve bitkilendirilecek alanın genişliği ve bitkilendirme şekline bağlı olarak, gürültüyü 0.7-10.0 dB arasında azaltabilmektedirler. Etkili bir gürültü kontrolü, kent içinde ancak geniş alanlarda sağlanabilir (Yıldırım, 2000).

Kent içi ve çevresi yollarda bitkilendirme ile yağmur, rüzgâr erozyonunu ve kar birikintisini azaltmak olasıdır. Bitkilendirme ile doğal veya yapay ışık kaynağından direk veya yansıyarak gelen ışığın olumsuz etkisi minimuma indirilebilir. Uygun bitkilendirme ile yol kıyısındaki konut sahiplerinin rahatsız edici far ışıklarından daha az etkilenmeleri sağlanabilir. Trandy (1975)'e göre; ısımanın yüksek olduğu caddelerde yol ağaçları gölgeleme yaparak sürücüde göz kamaşmalarını engelleyecektir (Çelem ve Şahin, 1996).

Kentlerde yol ağaçlamasında kullanılacak bitki türleri, telefon ve elektrik gibi havai hat direklerine en fazla 4 m. yaklaşmalı, yine kanalizasyon ve drenaj kanallarının dikim yerine uzaklığı 4 m. olmalıdır. Bu mesafe yağmur suyu toplama kanalları ve su borularında 2 m., gaz ve ısıtma borularında 3 m. ve yer altı kablo hattında ise 2 m.'dir.

Trafik güvenliği açısından, öncelikle tür seçiminde taçları altında kısa sürede yeterli “net boş mekân” bırakan ağaç türleri üzerinde durulmalıdır. Bu açıdan düzgün gövde yapılı, 2-2.5 m. yükseklikten başlayarak (kamyon vb. araçlar için 4.5 m) taç oluşturan türler seçilmelidir. Trafik güvenliği açısından dikildiği anda en az 1.80 cm düz bir gövdeye sahip olmalıdır. Böylece kavşaklarda araç sürücüleri trafik işaretlerini rahatça görebilirler. Genişliği 4 -5 m.’den az olan orta refüjlerde ağaç yerine çalı formunda bitkiler kullanılmalıdır.

Ağaçlar, çalılar ve daha alçak bitkiler mekânlarda açıklık kapallılığı dengeleyen, mekâna boyut ve oran kazandıran, belirleyici, tamamlayıcı ve vurgulayıcı öğelerdir. Bitkiler renk, doku, boyut gibi özellikleri ile mekânlara derinlik kazandırırken, mekânda farklılıklar yaratmaları, arkalarını gizlemeleri açısından tasarımda önemli olan öğelerdir. Uygun düzenlemelerle dar mekânlara algısal genişlik hissi yaratmak, çok geniş mekânları sınırlandırmak, yükseklikleri, uzunlukları veya genişlikleri ile insan boyutlarını aşmış dış mekânların rahatsız edici etkilerini ortadan kaldırmak mümkündür. Yeşil elemanların özellikle açık ortak kullanım alanlarında tek ağaç, sıra ağaçlar, birli, ikili, üçlü gruplar halinde kullanılması biçimsel özelliklerin yanında işlevsel özellikler de kazandırmaktadır. Tek ağaçlar optik olarak çok çekici olmakla birlikte aynı zamanda değişik mekânsal bölünme ve bütünleşme olanakları sağlarlar. Bunun yanı sıra ağaçlar ve diğer kentsel donatı elemanları ile mekândaki sınırlanmalar ve dolaşım alanları vurgulanırken, bireylerin hareketlerinin yönlendirilmesi de bu elemanlar ile sağlanabilir. Başka bir örnekte karşılıklı iki sıra halinde dizilmiş ağaç ve ağaç gruplarının kapı veya geçit etkisi yaratması sonucu hareketi yönlendirmesi, mekâna ölçek ve işlev kazandırmasıdır (Erkan, 1996).

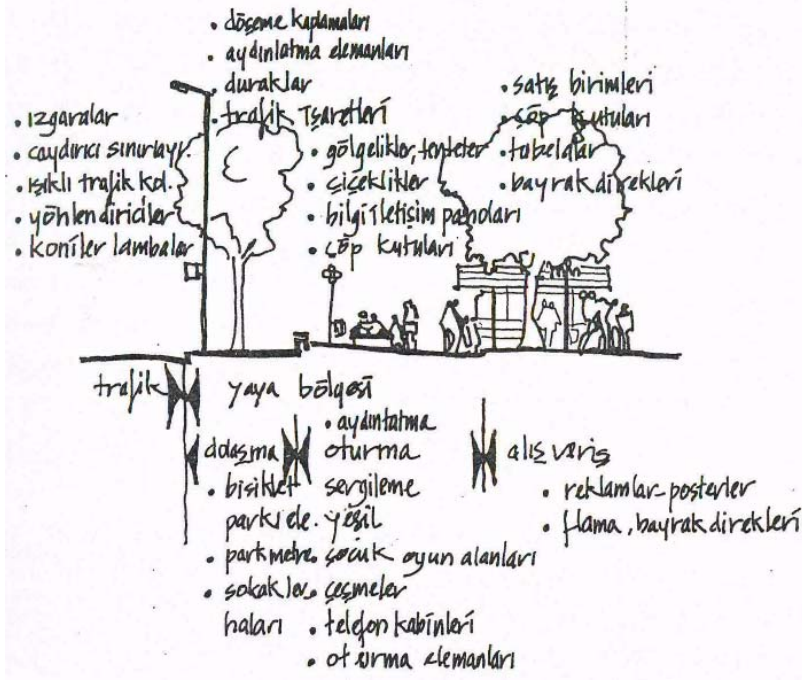
2.1.2.1.2. Cansız kentsel donatı elemanları (Kent mobilyaları)

Son yıllarda dünyadaki örneklerine paralel olarak ülkemizde de kentleşme sonucu, kentsel bazı önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Kentlerin karmaşık yapılanması buna örnektir. Kentsel kamu mekânlarının daha yaşanabilir hale gelebilmesi ve kentli ile özdeşleşebilmesi gerekmektedir. Kamu alanları tasarımında ve kent mobilyaları tasarımlarında kaybolan insan ölçeği, kaybolan estetik değerleri yeniden gündeme getirmek artık bir ihtiyaç boyutundadır (Öztürk, 1989).

Kent mobilyaları, herkese açık ve kamunun sorumluluğunda olan yapılanmış veya yapılanmamış kentsel kamusal alanlarda, genellikle mekânı tanımlayan ve tamamlayan öğeler niteliğindedir. Koruma amaçlı, süsleme amaçlı, eğlenme-oyun amaçlı, ticari amaçlı olmak üzere kent mobilyaları çok çeşitlidir (Doğan vd., 1986).

Çok değişik amaçlı olan kent mobilyaları, başta ekonomik etkenler olmak üzere diğer faktörler nedeniyle endüstriyel bir üretimi gerektirmektedir. Bundan dolayı da bir uniformluk durum ortaya çıkmaktadır. Halbuki kentlerimiz topografyaları, iklim ve diğer fiziksel özellikleri yanında nüfus, ihtiyaç ve kültürel yönden farklılıklara sahiptirler. Kent mobilyaları açısından her kente özgü, özel ve özgün çözümler getirilmesi düşüncesi yeni bazı tartışmaları gündeme getirmiştir. Kent mobilyalarını, çevre içinde diğer kent öğeleriyle birlikte daha geniş bir bütün içinde ele alınması, ayrıca görevleriyle uyumlu strüktürel, fonksiyonel ve estetik bir değer taşıması gereği, konunun diğer yönüdür. Kent mobilyalarının kullanıcılar tarafından beğenilmesi, onların daha bilinçli kullanılmasına ve korunmasına yardımcı olmaktadır (Öztürk, 1989).

Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsünce yapılan bir araştırmada kent mobilyaları bölgesel dağılım şeması Şekil 2.6' da verilmiştir.

Şekil 2.6. Kent mobilyaları, bölgesel dağılım şeması (Doğan vd., 1986).

Tasarımcılar biçimlendirme kararları verirken kullanıcılara biçim, renk, doku, boşluk ve benzer mimari sinyaller aracılığı ile belirli işaretleri göndermektedir. Bu işaretlerin kullanıcılar tarafından beğenilmesi için, mimarın işaretler birikimi ile kullanıcıların işaret birikimi arasında nitelik bakımından ortak bir arakesit bölgesinin var olması gerekir. Kentlerimizdeki çok değişik ve yoğun yapılaşmalarda yer bulmaya çalışan kent mobilyalarının tasarımlarında etkenler şu şekilde sıralanabilir (Öztürk, 1989):

- Toplum etkileri; gelenekler, ön yargılar, zaman boyutunun birikimleri, tarihsel çerçeve,

- Psikolojik etkiler, bellek seçiciliği,
- Eskime,
- Eş zamanda mevcut fiziksel çerçeve,
- Tasarım dili ve yenilik koşullanması,
- Malzeme özellikleri.

Bir tanıma göre kent, içinde barındırdığı farklı varlık alanlarında yer alan devingen, birbiriyle ilişkili sistemlerin tümüdür. Bu sistemler, kişilerin yaşam tarzı, toplum kişiliği, kamusal, özel yada yarı özel mekânlar ile kent doğası ve tüm kent öğeleri olabilir. Bütün bunlar ise kent açısından birer kimlik belirtisidir. Bu anlamda kent kimliği geçmişten geleceğe uzanan tüm fiziksel ve moral kültür öğelerinin, genel görünümü, toplu bir mesajdır. Kent kimliği bir yönüyle de algılamaların toplamı ve bir etkidir. Kuskusuz bu etkiyi yaratan kent mobilyaları da dahil olmak üzere kent mekânları ile her türden kentsel birim ve öğelerdir (Bayrakçı, 1989).

Çağdaş iletişim kuramcıları, kentin, onu değişik şekilde yaşayan, algılayan bireyler ve toplum kesimleri üzerinde etkin mesajları olduğunu ileri sürmüşlerdir. Gerçekten de çağımız kentleri, toplumsal iletişim ve bilgilenmenin yoğun olduğu merkezlerdir. Kişilerin kent içi davranışları mekân ve çevre düzeninin algılamalarıyla ilişkilidir (Akçay, 1989).

Çevre düzeninin davranış ve yaşam tarzını belirleyici bir faktör olması, mekânın ve çevre düzeninin kültürel boyutu olarak nitelendirilir. Bu ise içinde yaşayan insanı ile fiziki ve moral elemanları ile kent kimlikleri arasındaki ayırıcı varlıkların özünü oluşturur (Bayrakçı, 1989).

Kent mobilyaları birer kullanım nesnesi olarak her şeyden önce kendisini var eden temel kullanım işlevine son derece açık bildiriler

göndermekle birlikte, kullanımını da özendirecek bildirileri taşımalıdır. Bu arada kaçınılmaz olarak her kültürel kökenli kullanım nesnesi gibi, kent mobilyaları da temel kullanım işlevlerinin yanı sıra toplum yaşamı içinde zamanla “bir anlam aktarma”, “anlamlamaya konu olma”, “bilgi iletme”, “bir bildirinin taşıyanı olma” gibi iletişimsel işlevleri de yüklenirler. Böylece nesne kendini anlatmakla kalmaz, katıldığı çevrenin peyzajı içinde işlevsel, anlamsal, estetik boyutlarda görevler yüklenerek çevre kimliğinin ayırıcı, özelleştirici varlıklarından biri olarak yerini alır (Bayrakçı, 1989).

Kent kimliği zaman içinde oluşur ve gelişir. Kent mobilyası ise daha kısa ömürlü bir sistemdir. Kullanıcıların sosyal, kültürel davranış özellikleri, nesneden beklentileri, görsel, estetik değer yargıları ile çevre düzeni içindeki işlevsel, anlamsal gereklilikleri gibi faktörler altında oluşur ve gelişirler. Kent kimliğine dayanan, onun ayırıcı öğelerinden biri olan ve destekleyen bir sistemin parçası olarak, kent mobilyalarının hem teknik hem de görsel açıdan kent içinde süreklilik göstermesi zorunludur. Bu süreklilik salt bir sistemin parçası olduğu için değil, herkes tarafından anlaşılabilir ve kullanılabilir olmayı gerektiren bir “dil” özelliği taşımasındandır. O halde kent mobilyaları için yüklendikleri işlevsel görevlerin yanı sıra kent kimliği ile ilişkileri açısından kentin anlamsal, simgesel boyutunu oluşturduklarını söylemek doğru bir yargı olacaktır (Bayrakçı, 1989).

Kent mobilyalarının oluşturdukları simgesel boyut, çok yönlü bir iletişim ağının varlığından kaynaklanır. Bir yandan nesnelerle kenti kullanan kişiler arasındaki anlamsal bağlantıya dayanan iletişim, bir yandan da kent mobilyalarının, kent otoritesini temsil eden bildiriler iletmesi, bu iletişim ağının odak noktalarını oluşturur. Kent mobilyalarının genelde kent kimliği, özelde çevre kimliği ile olan direkt bağları nedeniyle; kent mobilyaları

tasarımında onların çevreden soyutlanarak tekil bir nesne olarak ele alınıp çözümlenmesini engeller (Bayrakçı, 1989).

Kentte çağdaş yaşam düzenini kuran, kent mekânlarını yaşanabilir, kullanılabilir kılan kent mobilyalarının; tıpkı kişisel mekânlarımızı yaşanabilir kılan öğeler düzeninin benzer işlevi gibi, kent içinde eşanlamlı bir düzeni ve kimliği söz konusudur (Bayrakçı, 1989).

Kentin insan ölçeğine indirgenmesinde, fiziksel, moral ve simgesel boyutlarının oluşturulmasında işlevler yüklenen kent mobilyalarına, kentlinin sahip çıkmasının, aslında doğrudan kendi yaşamına sahip çıkmak anlamına geleceği söylenebilir (Akçay, 1989).

Kent yaşamında ve düzeninde, işlevleri yadsınamayan kent mobilyalarının tasarımı, üretimi ve yerleştirilmeleri bir uzmanlık ve sorumluluk alanı olarak ortaya çıkmaktadır (Bayrakçı, 1989).

Kent kimliğinin sürekli kılınıp geliştirilmesi; kültürel, sosyal ve moral bir zorunluluktur. Bu nedenle kent mobilyaları tasarımında nesneler çevre kimliği içinde bir bütün olarak ele alınıp çözümlenmeli, buna karşın yeni yerleştirme ve düzenleme kararları alınırken, eski düzenleme kararları gözden geçirilmelidir. Zira kent mobilyaları tasarımı, bireysel kullanımlara yönelmiş diğer endüstri ürünlerinden daha farklı olarak, kamunun çoğul kullanımını karşılayacak, çevre bütünü içinde diğer elemanlarla birlikte uyum içinde yer alacak nesneleri yaratmayı öngörür (Bayrakçı, 1989).

Kent mekânında yer alan çevrenin zenginleşmesini sağlayan ve de bireyler üzerinde imgesel etki bırakan öğelerdir. Trafik işaretleri, ışıklar, oturma yerleri, bahçe duvarları, çit, parmaklık, reklâm panoları, telefon

kulübesi, çöp kutuları, direkler, parkmetreler ve bunlar gibi sokak ve meydan görünümünde etkili olan elemanlardır. Sokak dekorunu bütünleyici ve gözlemciyi dürtücü nitelikleri vardır. Sokak ve meydanların vazgeçilemeyecek küçük parçalarını oluştururlar.

Sokaklar her geçen gün biraz daha fazla kentsel mobilya ile dolmaktadır. Oturma birimleri, engeller, bitki kapları, çöp kutuları, sokak işaretleri, otobüs durakları, telefon ve posta kutuları, kiokslar, aydınlatma elemanları, çeşmeler, bayrak direkleri, ticari tabelalar, trafik işaretleri, trafik lambaları, trafik bariyerleri, pergolalar, gölgelik ve tenteler, meydan saatleri, taklar, parkmetreler, bisiklet park elemanları, koruma elemanları, ızgaralar, mobil büfe ve satış birimleri ve diğerleri, modern kent hayatının birer parçası olmuşlardır. Aynı zamanda kentteki kaosu nedenleri ve suç eylemlerinin hedefleri arasına girmişlerdir (Türkoğlu, 1989).

Kentsel donatım araçlarından sorumlu yerel yönetimlerin, birbirlerinden ve ilgili kurumlardan bağımsız çalışması, sorunu karmaşık ve çözümü zor bir hale sokmuştur. Oturma banklarını bankalar, sokak aydınlatmasını TEK, bitki dikim ve oturma birimlerini Park ve Bahçeler Müdürlüğü, çöp kutularının üretim ve temizlenmesini belediye, posta ve telefon kutularının üretimini PTT, trafik işaretlerini Emniyet üstlenince aralarındaki koordinasyon ve işbirliği kişiliksiz, karmaşık, kullanılmayan mekânlar yaratırken, ortak sorunları olan vandalizm ile mücadelede her birini yalnız bırakmıştır. Sistem bütünlüğü hem kullanıcının yani kentlinin, hem de üreticinin yani kurumsal yükümlünün yararınadır (Asatekin, 1981).

Sistem bütünlüğü kentli için görsel bir düzen ve rahatlık sağlar. Kolay algılanmaları, çabuk fark edilmeleri gereken öğeler, sistem niteliklerini

kavrayan kullanıcı için bu işlevlerini daha kolay oluştururlar. Böylece kullanıcı için daha etkin ve olumlu bir kentsel çevre yaratılmış olur. Üretici için ise üretim, bakım, uygulama kolaylıkları ve dolayısıyla parasal yarar sağlar. Üretim kolaylığı, sistem anlayışının temelinde yatan standardizasyon, birbirinin yerine geçebilirlik ilkelerinden kaynaklanır. Sistemi meydana getiren parçaların nitelikleri ve parçalar arası ilişki tür ve kuralları bir dil oluşturmak durumundadır. Bu dil, sistemin mevcut uygulamasında ortaya çıkan çeşitli değişkenler çerçevesinde nasıl davranılacağını belirleyeceği gibi, zaman içinde yer alacak gelişmelerin sonucu gerekecek ek donanımların uygulama ve yeni öğelerin tasarım süreçlerinde de temel yol gösterici olacaktır. Sistem kuralları çerçevesinde geliştirilen yeni öğeler ya mevcut parçaların değişik kombinasyonlarda birleştirilmeleriyle oluşacak ya da sistem kurallarını dikkate alarak tasarımlanacaklardır. Her iki koşulda da sonuç öğeler arasındaki bütünlüğün ve devamlılığın bir ifadesi olacaktır (Asatekin, 1981).

Kent mobilyaları, alt yapıya bağlı olan ve olmayan şeklinde iki grupta sınıflandırılabilir (Doğan vd., 1986).

- Altyapıya bağlı olan kent mobilyaları

- Alan aydınlatıcıları
- Yol aydınlatıcıları
- Trafik lambaları ve aydınlatmalı trafik kolonları
- Telefon kabinleri
- Meydan saatleri
- Parkmetreler

- Bilet otomatları
- Satış birimleri
- Otobüs durakları
- Çeşmeler
- Izgaralar
- Alt yapı tesisleri bakım kapağı
- Aydınlatmalı kolonlar.

- Altyapıya bağlı olmayan kent mobilyaları

- Döşeme kaplamaları
- Caydırıcı, sınırlayıcılar
- Yaya bariyerleri
- Trafik bariyerleri
- Geçici trafik lambaları
- Geçici engelleyiciler, koniler, lambalar
- Yönlendiriciler, yer belirleyiciler
- Bilgi iletişim panoları
- Reklâmlar, posterler
- Ticari tabelalar, isimler
- Sokak levhaları, numaralar
- Gölgelekler, tenteler
- Oyun alanı elemanları
- Bisiklet parkı elemanları
- Bayrak, flama direkleri
- Oturma elemanları

- Çiçeklikler
- Çöp kutuları
- Trafik işaretleri.

Donatı elemanları, kullanımlarındaki işlevlerine göre ise; koruma, bilgi verme, işaret verme, süsleme, barındırma, eğlenme, oyun, dinlenme, satış ya da alışveriş amaçlı olarak sınıflandırılabilir. Donatı elemanları kentlere kimlik kazandıran önemli objelerdir. Kent dokusunda bu objelerin hatalı seçimi ve kullanımı kargaşaya neden olmakta ve görsel kirlilik yaratmaktadır. Bu nedenle bu objelerin seçimi ve kullanımında kent kalitesinin yükseltilmesi ve modern kent görünümü yaratılması hedeflenmelidir.

2.1.2.2. Kentsel donatı elemanlarının özellikleri

- Ergonomi ve çeşitli fiziksel özellikleri açısından belli standartlara uygun olmalı,
- Tasarımlarında fonksiyonel ve estetik (çizgi, ölçü, biçim, renk, doku vb.) özellikler dikkate alınmalı, aynı zamanda olabildiğince özgün tasarımlar olmalı,
- Taşınabilirlik, monte edilebilirlik ve yedek parçaların bulunabilmesi açısından uygun olmalı,
- Bakımı kolay olmalı veya fazla bakım gerektirmemeli,
- Çabuk bulunabilmeli, sağlam olmalı,
- Vandalizme dayanıklı olmalıdır (Başal ve Ark.1993 ve 1997; Güney ve Ark. 1996'dan değiştirilerek).

2.1.2.3. Kentsel donatı elemanları örnekleri

Yurdumuzdan ve dünyadan kentsel donatı elemanları örnekleri bu başlıkta işlenecektir.

Ağaçların altında ızgaralar konularak ağacın gelişimini engelleyen etkiler ortadan kaldırılmıştır. Izgara ve yerden alan aydınlatması kombine olarak kullanılmıştır (Crocker Plaza, San Francisco) (Harvey, 1992) (Şekil 2.7).

Şekil 2..7. Ağaçların altında ızgara ve aydınlatma kullanımı (Harvey, 1992)

Zemin altı otopark olarak kullanılan bir alanın, tasarlanmış oturma, aydınlatma elemanları ve zemin kaplamaları ile hem özgünlüğü ve işlevselliği hem de kalitesi sağlanmıştır. Alanın bir köşesi meyilli olarak düşünülerek meydanın kentlilerce kullanılan yüzeyi azaltılmadan otopark giriş çıkışı da sağlanmıştır (Amsterdam) (Şekil 2.8).

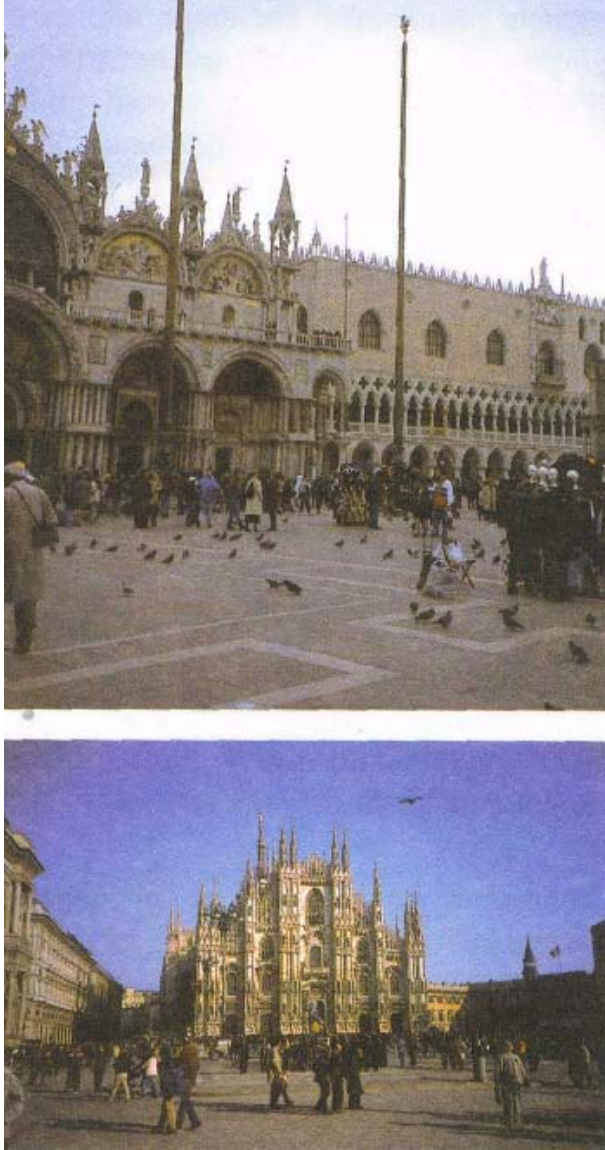
Şekil 2.8. Zemin altı otopark olarak kullanılan bir alan (Amsterdam)(Topal, 2001)

Yoğun bir kentsel dokunun ortasında yaratılan ve sadece yeşil olarak kentliye sunulan meydanda yine aynı tasarım yaklaşımı uygulanmıştır. Otopark girişlerinin üstü çimlendirilmiş bir seyir rampası halinde düzenlenmiş; yeşile yönlendirilerek dinginlik ortamı yaratılmıştır. Yeşil alandan otoparka ulaşım için düşünülen asansörün cam malzeme ile yapılmış zemin üstü bölümü yeşil içinde bir kent mobilyası işlevine de sahip konumda uygulanmıştır (Van Gogh Müzesi Parkı, Inguar Anderson - Amsterdam) (Şekil 2.9).

Şekil 2.9. Van Gogh Müzesi Parkı (Tasarım: Inguar Anderson - Amsterdam) (Topal, 2001)

Tarihsel niteliği ve ölçeği özenle korunmuş alanların kentlerin kimliğini de oluşturduğu bilinmektedir. Yeniden üretildiğinde ya da yenilendiğinde yalnızca iyi uygulanmış döşeme kaplamaları ve aydınlatma elemanları ile kalite sağlanabilmektedir (Sn. Marko - Venedik) (Şekil 2.10).

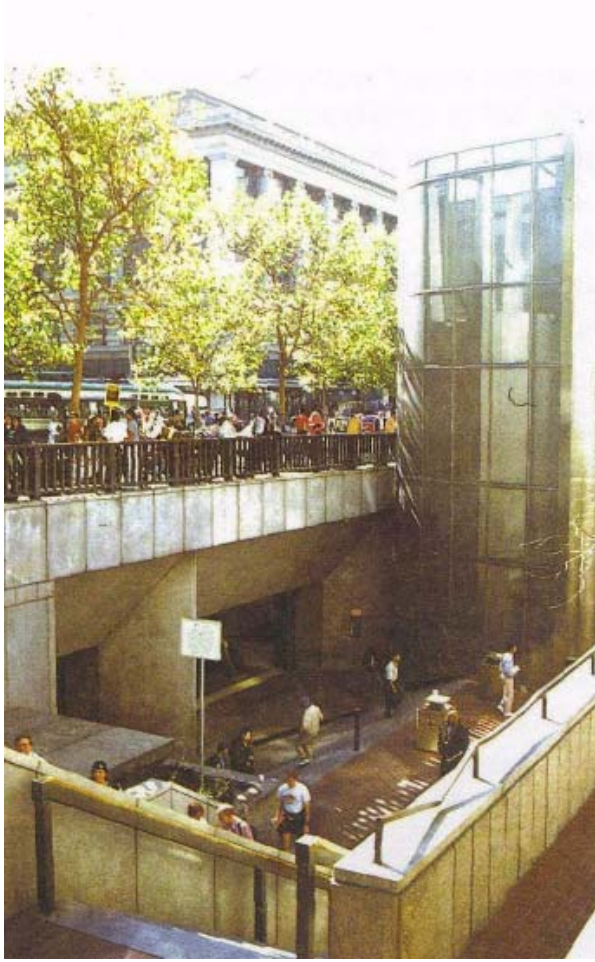
Şekil 2.10. Tarihsel niteliği ve ölçeği özenle korunmuş bir alan (Sn. Marko - Venedik) (Topal, 2001).

Yaya-taşıt yolu kesişmesinde iyi çözümlenmiş kentsel yaşam kalitesine katkıda bulunan detay ve uygulamalar yaya güvenliğini sağlamakta, kentlilerin kullanımını özendirilmektedir. (San Diego - Berlin – Milano) (Şekil 2.11).

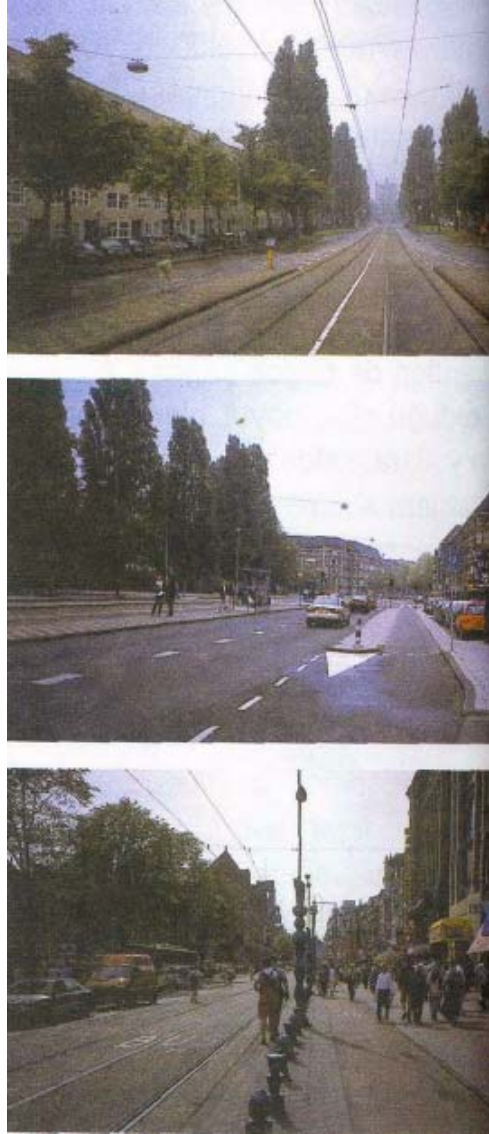
Şekil 2.11. Yaya yolu (San Diego - Berlin – Milano)(Topal, 2001)

Yoğun bir cadde, sokak ve toplu ulaşım metro ilişkisini sağlamak üzere alçaltılmış bir meydan tasarımı. İşlevsel, çağdaş malzemeden üretilmiş elemanlar ve ulaşılan kalite, alt geçit ve mekân fonksiyonu da sağlamış (Hallidie Plaza. Tasarım: Michael Willis - San Francisco) (Şekil 2.12).

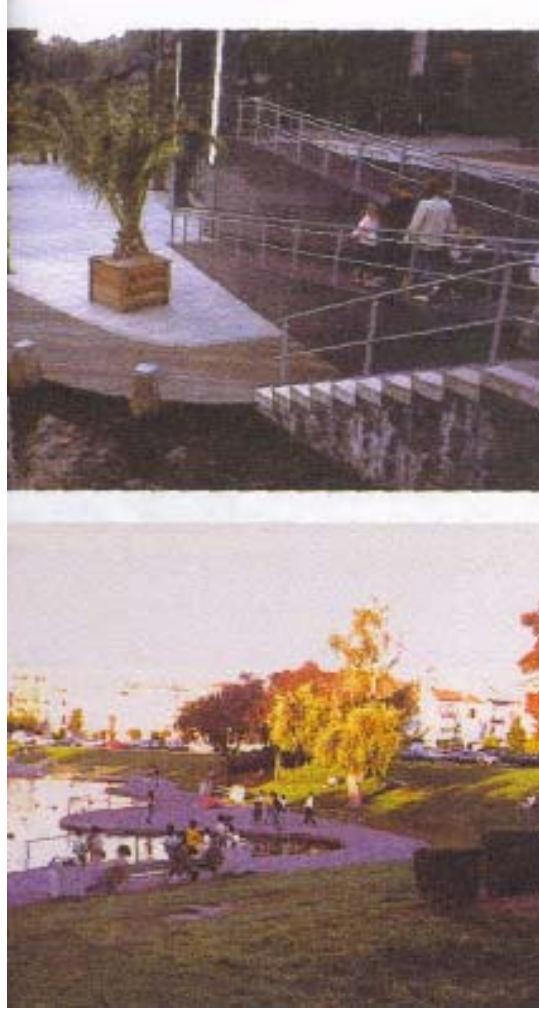
Şekil 2.12. Metro girişi (Hallidie Plaza. Tasarım: Michael Willis - San Francisco) (Topal, 2001).

Bisiklet kullanımını özendiren, ulaşım ve kentli sağlığına katkıda da bulunan yol düzenlemeleri. Bisiklet yolu trafikten çizgi ve işaretlerle ayrılmış, kentin yaşanabilir olmasına katkıda bulunmakta, çağdaş kentte insan ölçekli yol düzenleme ve işaretlemeleri tercih edilmektedir (Amsterdam) (Şekil 2.13).

Şekil 2.13. Yol düzenlemeleri (Amsterdam) (Topal, 2001)

İnsan yaşamına önem veren, alan kullanım kararları, iyi seçilmiş malzeme ve doğru proje kararlarıyla bütünleştğinde ortaya çıkan mekânların standart ve kalitesi en yüksek düzeye erişmektedir. Kıyının, ahşap yürüyüş yollarıyla desteklendiği ya da doğal malzeme ile tanımlandığı ve su ile yaşamı bütünleştiren uygulamalar aynı zamanda mekânın tanımlanmasını da sağlamaktadır (Amsterdam – San Francisco)(Şekil 2.14).

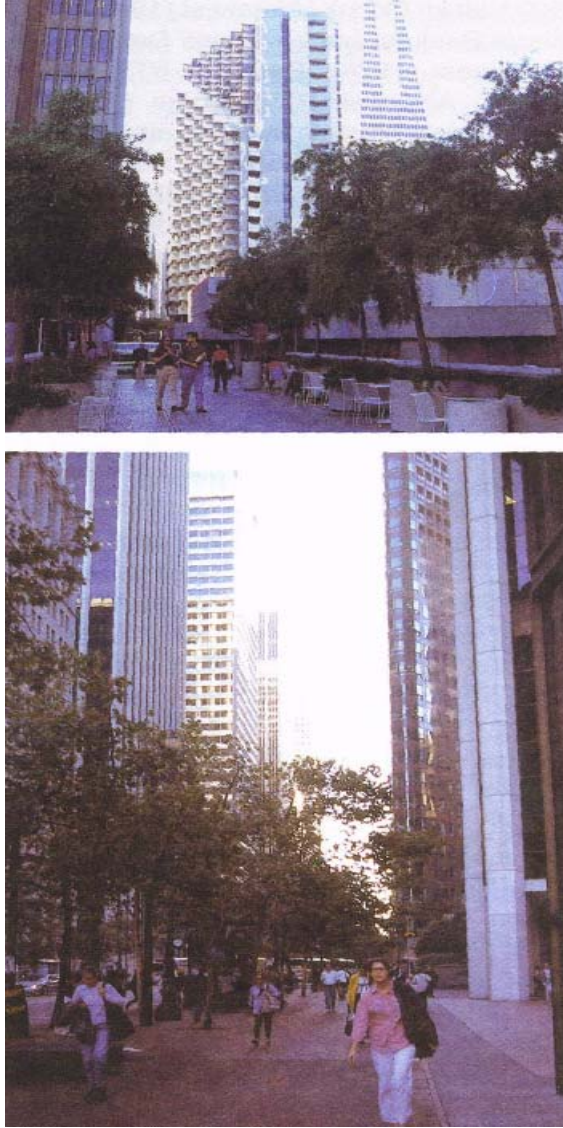
Şekil 2.14. Göl kenarı (Amsterdam – San Francisco) (Topal, 2001)

İmalat ve tasarımın kalitesi birlikte kentsel mekânın estetik düzeyi yüksek ve yaşanabilir olmasında belirleyici olmaktadır (Berlin-Postdamer Platz, Barselona) (Şekil 2.15).

Şekil 2.15. Berlin-Postdamer Platz, Barselona (Topal, 2001)

Yalnızca yapılar değil, özen gösterildiğinde ağaçlar da varlığını duyurabilmekte, insan ölçeğinde mekânlar yaratılabilmektedir (San Francisco-Market Caddesi) (Şekil 2.16).

Şekil 2.16. San Francisco-Market Caddesi (Topal, 2001)

Aydınlatma, su ögesi, oturma grubunun beraber kullanımı görülmektedir (Sparks Street Mall, Ottawa) (Rubenstein Harvey 1992) (Şekil 2.17).

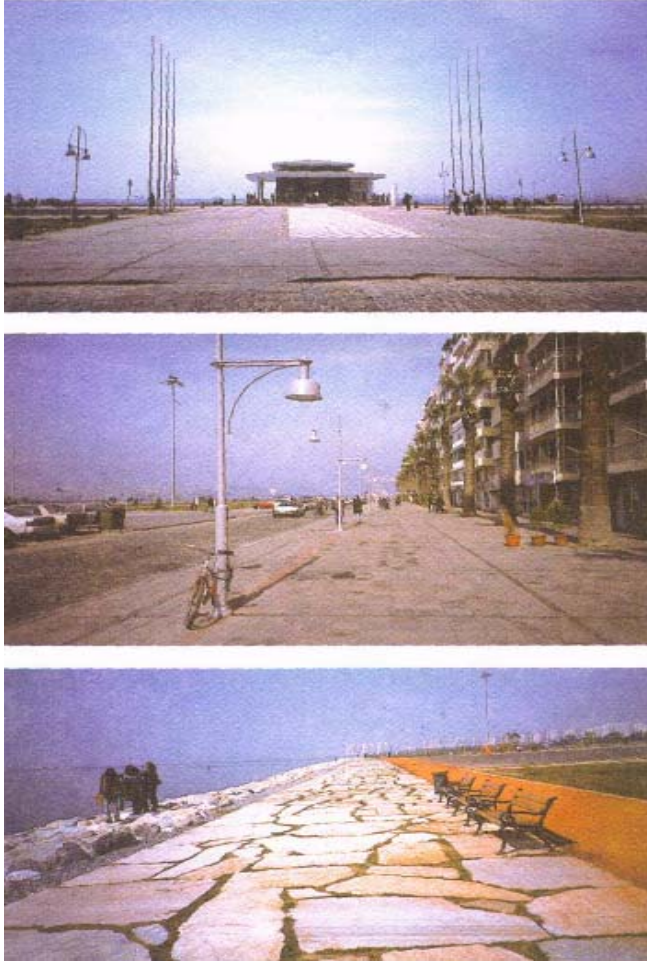

Şekil 2.17. Sparks Street Mall, Ottawa(Harvey, 1992).

Şekil 2.18. Bisiklet parkı

Özenli tasarım ve araçların yerine, insanlara öncelik tanıyan kararlar, bizim kentlerimizde de çağdaş kentlerde var olan kaliteli çevrenin oluşmasını sağlar. Ölçü ve standartların düzgün imalatla birleşmesi düzenli kentsel mekânların elde edilmesi sonucunu yaratmaktadır (Kordon-Bostanlı)(Şekil 2.19).

Şekil 2.19. Kordon-Bostanlı

2.2. Konuyla İlgili Önceki Bilimsel Çalışmalar

Kentsel peyzaj özelliklerinin görsel bağlamda değerlendirilmesi çalışmaları ilk olarak 1960'lı yıllarda daha yaşanabilir kentler oluşturulmasına katkıda bulunmak amacıyla insanın çevresini algılamasına ilişkin çalışmalarla başlamıştır (Smardon et al., 1986; Hepcan, 2003).

Görsel etki değerlendirme çalışmaları göz başta olmak üzere, tüm duyu organlarıyla içinde bulunulan ya da yaşanan peyzajları sistematik olarak algılamaya, tanımlamaya ve değerlendirmeye dayanmaktadır (Kaplan vd., 1999; Pullar and Tidey, 2001; Hepcan, 2003).

Herhangi bir görsel değerlendirme çalışması kullanıcıyı, kullanıcı-çevre kültürel ve fiziksel ilişkilerini kapsayan, analitik, algısal ve sosyokültürel bir çalışmadır (Yürekli, 1977).

Diğer bir tanıma göre bu çalışmalar, planlama ve tasarım süreçlerinde kullanılabilecek görsel ölçüt ve modelleme süreçleri geliştirerek çevre koruma, arazi kullanımı ve geliştirme stratejilerini saptama için veriler sağlamayı, önerilen gelişmelerin görsel etkilerini belirlemeyi, farklı çevrelerde kişi ve grupların görsel tercihlerini saptamayı, çevrenin estetik niteliğini değerlendirmeyi, yerleşimin ve mekânın imajını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Kara, 1997).

Görsel etki değerlendirme çalışmaları; imar planlarına ve yerleşimin görünümüne olumlu katkılar yaparak yerleşimin yaşamını kullanıcısıyla barışık kılacak sistemli bir çalışma bütünüdür. Kent peyzajının kültürel kullanımlar karşısında tahrip olmasına yönelik bilgi taşıyıcıdır. Kentsel gelişme ve büyümeyi sınırlama yanında yerleşimin korunması ve

geliştirilmesi stratejilerine de rehberlik etmektedir (Kaplan vd., 1999, Hepcan, 2003). Bu çalışmalar;

- Yerleşimlerin sahip olduğu doğal ve kültürel potansiyelleri saptama ve geliştirme,
- Yerel yönetimlere yapacakları çalışmalarla ilgili yol gösterme,
- İmar planlarını yönlendirme,
- Yerleşime yönelik yatırımların (kullanımların) olası etkilerini görsel bağlamda belirleme,
- Yerleşimin rekreasyon ve turizm potansiyelini artırma,
- Yöre halkı ve ziyaretçilere sağlıklı, yaşanabilir ve kimlikli mekânlar oluşturma,
- Geleneksel değerleri ve sosyal yaşamı destekleme hususlarında önemli bir araçtır (Hepcan., 2003).

Görsel etki değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemler, incelenen materyalin doğal ve kültürel karakteristiklerine ve amaca göre farklılıklar göstermektedir. Bu konuda yapılmış temel bazı çalışmalar Çizelge 2.1’de kısaca tanımlanmıştır.

Çizelge 2.1. Konuyla ilgili önceki bilimsel çalışmalar.

Yıl	: 1960
Yazar	: LYNCH Kevin
Eser Adı	: The Image of the City (Kitap)
İçeriği	: Boston, Jersey City, Los Angeles kentlerini inceleyip, toplumun imgesini ele almaktadır. Metodu anketler yaparak, görsel ağırlıklı bir çalışmayı içermektedir. Kent imgesinin oluşumunda temel olan yollar, bölgeler, sınırlar, kavşaklar, vurgu noktaları adı altında 5 ana öğeyi açıklamış ve bunlara yönelik analizlerde bulunmuştur.
Yıl	: 1961
Yazar	: CULLEN Gordon
Eser Adı	: Townscape
İçeriği	: Cullen, mekân boyunca harekete bağlı zincirleme görüntü oluşumunu ve mekânsal duyumşamalar ve içerikle ilgili algılamaların çevre tasarımında oynadığı rolü incelemiştir.
Yıl	: 1964
Yazar	: LYNCH Kevin , APPLEYARD Donald, R. MYER John
Eser Adı	: The View from the Road (Kitap)
İçeriği	: Sürücülerin alışkanlıkları çözümlenerek, hareket halindeyken kentsel mekânların analizi için kullanılabilecek bir grafik ve notlandırma sistemi oluşturulmuş ve ideal yol sistemi için estetik kriterler geliştirilmiştir.
Yıl	: 1969
Yazar	: WORSKETT Roy
Eser Adı	: The Character of Towns (Kitap)
İçeriği	: Kentsel çevre olgusunun sosyal fonksiyonlar, coğrafi, politik, yöresel topografya gibi etkenler altında biçimlendiği söylenmektedir. Yapı grupları ve açık alanlar bir araya gelerek kentin karakterini oluşturmaktadır. Kentlerin karakterini etkileyen etmenler üzerine ve kentsel çevre karakterinin korunmasına yönelik ilkeler saptanmıştır. Koruma planları kapsamında kentsel görünüm analizlerinin önemi ve yeri çeşitli şekillerde incelenmiştir.
Yıl	: 1977
Yazar	: YÜREKLİ F.
Eser Adı	: “Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması” (Doktora Tezi).
İçeriği	: Bu çalışmada çevre değerlendirme yaklaşımları ele alınarak bir model üretilmiştir. Çevre kavramının kapsamı ve bileşenlerinin açıklandığı çalışmada, ele alınan yaklaşımlar arasında “çevre imajı” kavramı da yer almaktadır. Çevrenin yalnızca görsel bir biçim olarak ele alınmasının getirdiği kısıtlamaların, çevre imajına dayanan yaklaşımlarla yenilebileceği ifade edilmiştir. Bu yöntemin adımları çevre bileşenlerinin tanımlanması ve sınıflanması, çevre karakter analizi, insan çevre fiziksel ilişkileri, kültürel ilişkileri, yargısal ilişkileri, algısal ilişkileri analizi ve çevre imaj analizi yapılarak sonuçların birleştirilmesinden oluşmaktadır.

Çizelge 2.1. (Devamı)

Yıl	: 1980
Yazar	: ÖZERDİM Bozok
Eser Adı	: “Kentsel Çevre İmgesinin Görsel Yolla Değerlendirilmesinde Bir Yöntem Araştırması Yöntemin İzmir’de Denenmesi” (Doktora Tezi).
İçeriği	: Kentsel çevre karakterinin korunmasında kent mekânlarının görsel analizlerinin gerekliliği vurgulanmıştır. Lynch’in kentsel imaj elemanlarından biri olan yollar ve yola bağlı mekânların görsel analizinde kullanılabilecek bir yöntem geliştirmiştir. Yöntemde sokak görüntülerini etkileyecek farklı görünüm tipolojik olarak incelenmektedir.
Yıl	: 1983
Yazar	: PALMER James F.
Eser Adı	: Visual Quality and Visual Impact Assessment (Makale).
İçeriği	: Görsel değerlendirme çalışmalarının işlevleri belirtilmiş ve görsel kaliteyi değerlendirmede sıkça kullanılan standartlaşmış kriterlerden oluşan profesyonel yaklaşımlar ile toplumun peyzajları algılamasına ve değerlendirmesine dayalı yöntemler ele alınmıştır.
Yıl	: 1986
Yazar	: SMARDON C.Richard, PALMER, John P.Felleman(Editörler)
Eser Adı	: Foundations for Visual Project Analysis (Kitap)
İçeriği	: Peyzajın görsel niteliklerini ve niceliklerini değerlendirmede kullanılan ilke ve tekniklerin, doğal, kırsal ve kentsel peyzaj projelerinde uygulanması gösterilmektedir. Tüm bu yöntemlerle kompleks biçimleri çözmek, projelerin uygulamasına bağlı çevresel etkileri ölçmek, karşılaştırmak, paylaşmak, standartlara ve ayırt edici değerlere ulaşmak hedeflenmiştir. Peyzaj değerlendirmede kullanılan fotoğraf, bilgisayar ve görsel simülasyon yöntemleri ile uluslararası alanda kabul gören önemli çalışmalar da yer almaktadır.
Yıl	: 1993
Yazar	: ANGILERI Vincenzo, TOCCOLINI Alessandro
Eser adı	: The Assessment of Visual Quality as a Tool for the Conservation of Rural Landscape Diversity (Makale).
İçeriği	: Milano kenti ile Ticino nehri arasındaki kırsal bölgenin peyzaj kalitesini ortaya koymak amacıyla; saha çalışmalarına, hava fotoğraflarının yorumlanmasına ve peyzaj birimlerine ait fotoğrafların denekler tarafından notlandırılmasına dayalı bir peyzaj değerlendirme yöntemi geliştirilmiştir.
Yıl	: 1996
Yazar	: ERKAN, Çolpan Nilgün
Eser Adı	: Çevre Psikolojisi Bağlamında Çevresel İmaj ve Beşiktaş Meydanı Örneği (Yüksek Lisans Tezi).
İçeriği	: Bu çalışmanın amacı, çevre psikolojisi bağlamında insan faktörünün 1.derecede önem verildiği kentsel mekân niteliklerinin araştırılmasıdır. Bu amaçtan yola çıkılarak insanın duyu organlarıyla mekânı algılama yetilerini incelenerek, bireylerin mekân hakkında oluşturdıkları imgeler incelenmektedir.

Çizelge 2.1. (Devamı)

Algılamanın özellikleri doğrultusunda mekânsal boyutların ve oranların insan ve psikolojisi üzerindeki etkileri incelenerek, araştırılmaktadır. Örneğin, kentsel mekânda çevre psikolojisi ve imaj faktörüne bağlı olarak, mekânda fiziksel, algısal ve davranışsal boyutun, görsel oranların, perspektiflerin, rengin, ışık-gölgenin ve peyzaj elemanları, döşemeler, kaplamalar ve diğer kent mobilyalarının kentsel tasarım çalışmalarında nasıl kullanılması gerektiğinin araştırılarak, uygulamalara yansıtılabilecek sonuçların çıkarılması öngörülmektedir. Çevre psikolojisi bağlamında insanların daha rahat, emniyetli, sosyal olabilecekleri kentsel mekânların nitelikleri ve bu etmenlerin kentsel tasarım çalışmaları ile mekâna nasıl yansıtılabileceği araştırılmaktadır. Elde edilen veriler seçilen örnek alan olan Beşiktaş Meydânı'nda yapılan gözlem ve anket ve bilişsel haritalama çalışmaları ile değerlendirilmektedir. Örnek alanda üniversite öğrenci grubundan 50 adet kız, 50 adet erkek (50 adet mimarlık ve şehir planlama bölümü öğrencisi, 50 adet diğer bölümlerden) öğrenci ile toplam 100 adet anket çalışması yapılmış, bunun yanı sıra gözlemler ve 30 adet öğrenci çizimi ile konunun gelişimi desteklenmiştir. Anketler sonucunda geçmiş deneyimlerin ve meslek farklarının mekânı algılama ve imaj oluşturma konusundaki farklılıkları ve ortak noktaları ortaya konulmaktadır. Çevresel imajın mekânın fonksiyonları yanı sıra kullanıcı gruplarının kullanım amaçlarıyla da biçimlendiği saptanmıştır. Kişinin mekân içinde kendini emniyette ya da tehlikede hissetmesine bağlı olarak mekânı kullanım şeklinin ve benimseme düzeyinin değişmesinin çevresel imajı etkilediği saptanmıştır.
Yıl : 1997 Yazar : KARA, Barış Eser Adı : Kentsel Mekânların Algılanması ve Mekânsal İmaj ile Bornova Kent Meydanı Örneği'nde Bir Bilişsel Haritalama Çalışması (Yüksek Lisans Tezi). İçeriği : Tezin amacı, insanların çevrelerine ilişkin algılarını, bilişlerini, düşüncelerini, bunların farklılaşmasında etkili faktörleri ortaya koymak, elde edilen veriler doğrultusunda insanların insanca yaşayabildiği çağdaş mekânların tasarlanmasına yardımcı olan tasarım modellerini oluşturmaktır. Tezin araştırma bölümünde tabakalı örneklem yöntemi, soru formu ve bilişsel harita teknikleri kullanılmıştır. Bilişsel haritalamada süreç izlenmeye çalışılmıştır. Çalışma peyzaj mimarlığı öğrencileri ve diğer meslek grupları olmak üzere 2 farklı denek grubu üzerinde yapılmıştır. Bireylerin aynı çevre hakkındaki algıları, bilişleri ve düşüncelerinde bazı farklılıkların da olduğu bunda cinsiyet, meslek farklılıkları, alan kullanım sıklığı gibi faktörlerin etkili olduğu ortaya konmuştur.
Yıl : 1997 Yazar : THIEL Philip Eser Adı : People, Paths and Purposes: Notations for a Participatory Envirotecture (Kitap). İçeriği : İnsanlar, yollar ve amaçlara bağlı olarak şekillenen üç temel terimi (meydanlar, yerler ve ihtiyaçlar) olarak belirlemiştir. Meydanı insanın iş, oturma ve hareketinin geçtiği sınırlanmış mekanlar olarak tanımlamış, yer kavramının meydanın algısal nitelendirilmesi, kimliği, özgünlüğü ve bulunulan ortam ve zamanda geliştirilen davranışla oluştuğunu, ihtiyacın mekandaki

Çizelge 2.1. (Devamı)

hareket ve faaliyetle ilgisini belirtmiştir. Çevre tasarımı kullanıcıların katılımını sağlayan, kullanıcıların yapılaşmış çevredeki mekânlarda hareket halindeyken edindikleri deneyimleri ve duyumları kurgulayan bir notlandırma sistemi geliştirilmiştir.	
Yıl	: 1998
Yazar	: KAHVECİOĞLU H.
Eser Adı	: “Mimarlıkta İmaj: Mekânsal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model” (Doktora Tezi)
İçeriği	: Mimarlıkta imaj kavramına açıklık getirmiş, tasarlama ve eğitim sırasında kullanılacak bir kavram olduğunu belirtmiştir. Mekânsal imajın algı ile başlayıp, zihinsel ifade olarak biten aşamalarını ayrıntılı olarak açıklayan çalışmanın sonunda imajın oluşum ve yapısı üzerine model geliştirilmiştir. Kahvecioğlu, mekânın niteliğini imajın niteliğini de vurgulamıştır. Yöntem olarak, gözlem, görüşme, anket, sözlü veya görüntülü kayıtlar, anlamsal farklılıklar tekniği kullanılmıştır. İki alan çalışması yapılmıştır. Birincisi, ilk imaj ve gerçek imaj kavramlarıyla ilgilidir. Diğer görme özürülerin mekân algısıyla ilgilidir.
Yıl	: 1998
Yazar	: KAPLAN Adnan , KÜÇÜKERBAŞ Erhan , ÖZKAN Bülent
Eser Adı	: Şirince Yerleşiminin Rekreasyonel Turizm Yönüyle İncelenmesi (Bildiri).
İçeriği	: Yerleşimin doğal ve kültürel potansiyeli ile yerleşim dokusuyla ziyaretçi ilişkisini görsel değerler ve mekân kullanımı açısından ele alan bir yöntem geliştirilmiştir.
Yıl	: 1998
Yazar	: NASAR Jack L.
Eser Adı	: The Evaluative Image of the City (Kitap).
İçeriği	: Kentlerin görsel karakterlerinin geliştirilmesini sağlayan yöntemler ile kent tasarımı ilkeleri, estetik kriterler, kentlerin planlanmasında psikolojik görüşler, kent ekolojisi kavramları incelenmiştir. Çevreyi algılama, kavrama, duygusal tepki, değerlendirme ve yargılamaya kadar olan süreç incelenmiştir. Pek çok etkenle değişen kent formlarının görsel niteliklerini belirlemede, kentleri sürekli deneyimleyen kişilerin görsel değerlendirmelerine dayalı yöntemler geliştirilmiştir.
Yıl	: 1999
Yazar	: ATEŞ Güner
Eser Adı	: Görsel Etki Analizinde Simülasyonun Kullanımı (Yüksek Lisans Tezi)
İçeriği	: Mimari ve kentsel tasarım projelerinde görsel etki değerlendirmede kullanılacak simülasyon çeşidinin seçilmesinde dikkat edilmesi gereken kriterler incelenmiştir.
Yıl	: 1999
Yazar	: KAPLAN Adnan , KÜÇÜKERBAŞ Erhan , ÖZKAN Bülent.

Çizelge 2.1. (Devamı)

Eser Adı : Foça Kentsel Yerleşiminde Görsel Etki Değerlendirmesi Üzerine Araştırmalar (Araştırma Projesi Raporu) İçeriği : Foça kent yerleşimi ve çevresinin görsel karakteristikleri, yerleşim kurgusu ve sosyal yaşamını görsel bağlamda ele alan çalışmada, kentin farklı ölçeklerde görsel kalitesini ve yaşanabilirliğini sağlama ya da iyileştirme yolunda güzergâhlar bazında stratejiler geliştirilmiştir. İmar planlarının Foça kıyı yerleşimine getirdiği baskılar karşısında kent içi açık alan sistemi oluşturularak, mekan kalitesinin artırılmasında doğal ve kültürel karakteristikleri gözetken mekansal kullanımları getirerek kıyı bölgesindeki özelliklerin (deniz etkisi) yerleşimin iç kısımlarına kadar yansıtılması hedeflenmiştir.	
Yıl : 2000 Yazar : KAPLAN Adnan, HEPCAN Şerif, KÜÇÜKERBAŞ Erhan, OZKAN Bülent. Eser Adı : Kuşadası Kent Merkezine Yönelik Bir Görsel Analiz Çalışması (Bildiri). İçeriği : Araştırma yöntemi, tasar öge - ilkeleri etkileşimi ile duyuşsal değerdendirmeğe dayanmaktadır.	
Yıl : 2000 Yazar : PALMER James F. Eser Adı : Reliability of Rating Visible Landscape Qualities (Makale). İçeriği : Yayınlanan çalışmalar esas alınarak, kavranabilen peyzaj niteliklerini değerdendirmenin güvenilirliği araştırılmıştır. Peyzaj değerdendirme ve peyzaj niteliklerini açıklamada fotoğrafik sunumlar, geometrik çizimler ile onaylanan değerdendirme formlarının kullanılmasının gerekliliği ortaya konmuştur. Peyzaj görüntülerini değerdendirmede 4 çalışmadan ulaşılabilen kabul edilebilir düzeyde güvenilir veriler derlenmiştir. Çalışmada memnuniyet (uyumluluk, karmaşıklık, okunaklılık, gizemlilik), peyzaj nitelikleri (büyüklük, çizgi, renk, form), alana ulaşım güvenilirliği en düşük bulunmuştur. Doku ve zıtlık güvenilirlik açısından en düşük kabul edilebilir değeri, karma ölçüler en yüksek kabul edilebilir değeri almasına rağmen uzmanlar tarafından belirlenen standartların altında bulunmuştur. Çalışmada korelasyon analizinden yararlanılmıştır.	
Yıl : 2000 Yazar : KARADAYI Gülcan Eser Adı : Kent Kimliğinin Sürdürülebilirliği ve Görsel Etki Değerlendirmesi: Trabzon Örneği (Yüksek Lisans Tezi) İçeriği : Trabzon kenti örneğinde imar planlarında önerilen ulaşım ağlarının tarihi kent kimliğinin yitirilmesindeki görsel etkileri Trabzon Tanjant yolu örneğinde incelenmiş ve kent kimliğinin sürdürülebilirliği konusunda yapılması gerekenler irdelenmiştir. Görsel analiz tablolarından yararlanılmıştır.	
Yıl : 2001 Yazar : HEPCAN Şerif, KAPLAN Adnan, KÜÇÜKERBAŞ V.Erhan, ÖZKAN Bülent, Eser Adı : Kemalpaşa (İzmir) Kentsel Dış Mekânlarının Yeterliliği Üzerine Bir Araştırma	

Çizelge 2.1. (Devamı)

İçeriği	: Kamusal dış mekânların toplumsal yaşama ve kentlerimize sağladığı yararlar bağlamında Kemalpaşa kent yerleşimi araştırma alanı olarak ele alınmıştır. 9 mekân tipolojisinde belirlenen 22 kamusal dış mekân kullanıcıya, sosyal yaşama ve kente olan katkıları yönüyle niteliksel yönünden sorgulanarak bu mekânların günümüzdeki konumları saptanıp geleceğe yönelik önerilerde bulunulmuştur. Materyal ve yöntem bölümünde araştırma konusu olan 22 mekân tanımlanmakta, ayrıca ilgili literatür kaynakları ışığında yöneme temel oluşturan yaşanabilirlik, erişebilirlik ve duymasal uygunluk ölçütleri temel alınarak oluşturulan arazi gözlem formunun açılımı ve ilgili mekânların değerlendirmesi yapılmaktadır.
Yıl	: 2002
Yazar	: HANDS Denice E., BROWN Robert D.
Eser Adı	: Enhancing Visual Preference of Ecological Rehabilitation Sites (Makale).
İçeriği	: Ekolojik bağlamda iyileştirilmesi gereken peyzajlarda görsel yönden olumlulukları arttırmak için bilgisayar ortamında hazırlanan simülasyon görüntüleri kullanılmıştır. Çalışmada endüstriyel bir peyzajın farklı (kurulma ve olgunluk) dönemlerini içeren simülasyonlarda alternatiflerin tercihinde bitkisel çeşitlilik, yoğunluk, amaçlar ve kültürel elemanlar etkili bulunmuştur.
Yıl	: 2002
Yazar	: . KALTENBORN Bjorn P, BJERKE Tore.
Eser Adı	: Associations Between Landscape Preferences and Place Attachment: A Study in Roros, Southern Norway (Makale).
İçeriği	: Farklı peyzaj tercihleri ile yaşanan yer arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Norveç'in güneyinde Roros bölgesinde yürütülen çalışmada; farklı peyzajları örnekleyen 24 fotoğraf yörede yaşayan halkın görsel değerlendirmesine sunulmuştur. Rorosta peyzaj açısından tercih edilen yerler çoktan aza vahşi yerler, çiftlik çevresi, kültürel peyzaj ve modern tarımdır. Vahşi yerler ve çiftlik çevresi ile tercihler arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Bu yerlerin pozitif etkileri; peyzaj cazibeleri, doğal karakter ve tarihi açıdan önemli elemanlardır. Eğlence ve sağlık fonksiyonları, ikamet bölgeleri de yer ve tercihler arasında farklılığa sebep olan diğer faktörler olarak bulunmuştur.
Yıl	: 2002
Yazar	: . FAIRWEATHER John R, SWAFFIELD Simon R.
Eser Adı	: Visitors' and Locals' experiences of Rotorua, New Zealand: An Interpretative Study Using Photographs of Landscapes and Q Method (Makale).
İçeriği	: Rotorou'da (Yeni Zelanda) yöre halkı ve ziyaretçilerin deneyimlerinin, yörenin farklı peyzaj özelliklerini içeren fotoğraflar ve Q tekniği kullanılarak yorumlanmasına yönelik bir çalışmadır. Q tekniğinde deneklerin fotoğraflara tepkileri ölçülmüş ve araştırma hakkındaki yorumları alınmıştır. Değişik özellikteki fotoğraflar sırayla gösterilmiş, denekler beğenileri ve yargılarına göre fotoğrafları puanlamışlar ve puanlar kaydedilmiştir. Nitelik analizinden sonra, fotoğraf tiplerinde farklı olanların ayırt edici karakterlerindeki ortaklıklar sınıflandırılarak ve gruplanarak faktör analizi yapılmıştır.

Çizelge 2.1. (Devamı)

Yıl	: 2002
Yazar	: GÜNER, K.
Eser Adı	: “Çevresel İmaj ve Yapı İlişkisinin Adana’da Örneklenmesi” (Yüksek Lisans Tezi).
İçeriği	: Kentsel çevre-insan ilişkisinde, insanların çevrelerinden edindikleri bilgiler doğrultusunda, zihinlerinde temsili bir kent haritası oluşturdukları bilinmektedir. Çevre imajı olarak adlandırdığımız bu harita; bireylere kent içerisindeki yerlerini, yollarını yönlerini bulurken kullandıkları ipuçlarıyla örülüdür. Çalışmada, çevre imajının içerisinde bir ipucu olarak yapının üstlendiği rol ve rollerin belirleyicileri araştırılmıştır. Öncelikle kentin biçimlenişini sağlayan bileşenler incelenerek yapının buradaki yeri belirlenmiş, ardından insan çevre ilişkisi incelenerek çevre imajı ve yapı arasındaki bağlar açıklanmıştır. Son bölümde görüşme ve bilişsel haritalama çalışmaları ile yapının çevre imajı üzerindeki belirleyiciliğinin sonuçları açıklanmıştır. Adana kentinin tümü baz alınmış, katılımcılar kişisel faktörlerden kaynaklanan farklılaşmaları en aza indirmek için benzer sosyal, kültürel, eğitimsel özelliklerde seçilmiştir. Çalışma çoğu üniversite mezunu 30 kişi ile yapılmıştır. Yaş ortalamaları 20 – 30 arasındır. Lynch’in yollar, sınırlar, bölgeler, kavşaklar, nirengi noktaları tanımlarından hareketle yapının üstlendiği roller bu sınıflama içinde verilmiştir.
Yıl	: 2002
Yazar	: TÜRKOĞLU DÜLGER Handan
Eser Adı	: Kentsel İmge: İstanbul’dan Bulgular
İçerik	: Yapısal çevresinin algılanması insan ve çevre ilişkilerinin incelenmesinde önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Çevresel algı kentsel çevrenin anlaşılması ve değerlendirilmesinde önemli bir rol oynar, yol ve yön bulmaya yardımcı olur, yönelme sağlar, deneyim kazandırır ve çevresel kalitenin artırılmasına katkıda bulunur. Bu çalışma İstanbul için algısal imge ile ilgili bilgi toplama ve sonuçların tasarım sürecinde kullanılmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Anket ve bilişsel haritalama yöntemi kullanılmıştır.
Yıl	: 2003
Yazar	: KILIÇ Duygu
Eser Adı	: Mimari Mekânda Algısal Bir Süreç Olarak İmaj:Ulus Postahanesi.
İçeriği	: Mekânsal imaj, kurum imajı, algısal süreç, işaret, gösterge iletişim sistemi bütünü içerisinde yer alan yoğun bir dizi fiziksel ve zihinsel süreci kapsar. Çalışmada konu edilen postane bir iletişim kurumudur. Kullanıcı-müşteriler mekânın fonksiyonundan kaynaklanan algısal iletişim içerisindeyler, fakat postane imajı iki boyutta, tabela boyutunda kalmakta, işaretin ötesine gidememektedir. Araştırma sonucunda, bir mekânın ilk imajı ve deneyimleme sürecine bağlı olarak oluşacak imajların farklılaşabildiği saptanmıştır.
Yıl	: 2003
Yazar	: HEPCAN COŞKUN Çiğdem
Eser Adı	: Urla (İzmir) Kent Merkezi ve Yakın Çevresi Örneğinde Görsel Etki Değerlendirme Çalışması
İçeriği	: Urla yerleşiminin bütün ve bölgeler halinde sahip olduğu potansiyeli ve

Çizelge 2.1. (Devamı)

sosyal yaşamı sistematik bir düşünce dizgesi içinde görsel etki değerlendirme bağlamında ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışmada simülasyon tekniği kullanılmıştır.	
Yıl	: 2005
Yazar	: GÖREGENLİ, Melek
Eser Adı	: Çevre Psikolojisinde temel konular
İçeriği	: Bu eserde algı, imaj, mahremiyet, kişisel mekân ve alansallık, yere bağlılık, yer kimliği, çevresel tasarım süreçleri konuları irdelenmiştir.

2.3. Önceki Bilimsel Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler

Çakın'a göre; çevre görsel niteliği değerlendirme çalışmalarında birçok yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemler araştırmanın amacına ve kapsamına, kullanılacak denek sayısına göre değişmektedir. Çevre görsel niteliği değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemler aşağıdaki gibidir (Kara, 1997).

- İstatistiksel analiz
- Anketler
- Soru formları
- Görüşmeler
- Karşılaştırma yöntemi
- Öznel değerlendirme yöntemleri
- Görsel tercih yöntemleri
- Bilişsel haritalar
- Simülasyon tekniği

2.3.1. İstatistiksel analiz

Herhangi bir deney veya gözlem yapıldıktan sonra toplanan veriler, bağımlı veya bağımsız değişkenlerin karşılıklı ve kendi içlerindeki ilişkilerini saptamak amacı ile analiz edilmelidir. Bu tür analiz yönteminde katsayılar (-1) hiç uyum olmadığını, (+1) ise maksimum uyumu göstermektedir.

Uygunluk Analizi: En az 3 kişinin aynı yargılarının söz konusu olduğu durumlarda uygunluk katsayısı belirlenir. Bu katsayı uyum düzeyini belirtir, 0 ile 1 arasında değişir. 0 minimum uyum düzeyini, 1 maksimum uyum düzeyini belirtmektedir (Kara, 1997).

2.3.2. Anketler

Anketler ilgili sorularla insanın yaşadığı çevre hakkında algı ve bilişlerinin tespitine yönelik hazırlanır. Belirli süreler verilerek denekler tarafından cevaplandırılacak olan açık uçlu ve sistematize edilmiş soruların içeriğini oluşturduğu anket, bizzat çalışmayı yürüten kişi tarafından seçilen anketörler tarafından doldurulur (Kara, 1997).

2.3.3. Soru formları

Denekler tarafından doldurulan soru formlarının hazırlanmasında 4 tip sorudan yararlanılır (Kara, 1997) :

- Demografik bilgi soruları: Deneğin kişisel ve toplumsal özelliklerini içermektedir. Yaş, cinsiyet, gelir, eğitim düzeyi, medeni durum,

meslek, din vb. bilgiler, bay-bayan, genç-yaşlı gibi çeşitli demografik grupların yanıtlarını karşılaştırmak amacı ile kullanılır.

- Kanı ve tutum soruları: Duyguları ve idealleri içermekte olup, tutumsal ve davranışsal tepkilerin anlaşılmasında kullanılabilirler.

- Enformasyon soruları: Kişilerin çeşitli olgulara ilişkin bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan sorulardır.

- Öz algı soruları: Kişilere başkalarına karşı davranışları hakkında sorulan sorulardır.

Sorular açık uçlu (genel) ve sistematize edilmiş (sınırlı) biçimde hazırlanır.

- Açık uçlu (genel) sorular: Cevaplar serbestçe ve geniş kapsamlı olarak verilebilmektedir. Uzun zaman almasına rağmen, olası cevap türleri ile ilgili tahminlerin yapılmadığı durumlarda, derine inilmek istendiğinde yararlıdır. Bazen araştırmacının aklına gelmeyen konular kullanıcılar tarafından önerilebilir. Ayrıca bu yaklaşımda araştırmacı soruları daha iyi anlamakta ve önemli değişkenleri saptayabilmektedir.

- Sistematize edilmiş (sınırlı) sorular: Cevapların ancak 2 veya daha çok seçenek arasından seçilebildiği soru biçimidir. Analizi kolay olup, daha kısa sürede uygulama tamamlanabilir. Bu sorulara verilen cevaplarda çeşitlilik yoktur. Belli şıklar arasından seçilir. Sorularda cümlelerin kurulma biçimi ve soruların sıralanması önemlidir.

2.3.4. Görüşmeler

Kullanıcı sayısının daha az olduğu ve çevreye, davranışlara ilişkin daha derin bilgilerin istenildiği durumlarda yüz yüze görüşmeler uygulanmaktadır. Okuma yazma bilmeyen gruplara karşı da uygulanabilmektedir.

Görüşmeci deneğin önyargı ve çekincelerini ortadan kaldırmalı, araştırmaya tam katılımı sağlamalı, araştırmayı olumsuz yönde yönlendirmemelidir. Araştırmacı görüşmeciye araştırmayı etkileyecek yönde ipucu vermemelidir. Görüşmecinin olumsuz etkisini ortadan kaldırmak için teyp kullanılabilir (Kara, 1997).

2.3.5. Karşılaştırma yöntemi

Bu yöntemin özelliği olan sıralama olgusu, tasarım amaçlarının, değerlendirme ölçütlerinin ve çözüm seçeneklerinin karşılaştırılmasında kullanılmaktadır.

İkili karşılaştırmalar kullanıcıların belirli nesneler ve çevrelerle ilgili tutumlarını saptamak amacı ile kullanılan bir sıralama yöntemi olup, karşılaştırılan seçeneklerin sayısının çok olmadığı durumlarda tercih edilmelidir (Kara, 1997).

2.3.6. Öznel değerlendirme yöntemleri

Değerlendirme ölçeklerinin seçiminde kullanıcılardan istenen bilgi niteliği ve kullanıcı grubunun büyüklüğü önemlidir. Ertürk'e göre; tasarımla ilgili kullanılabilecek teknikler, kökenlerine göre sınıflandırılmaktadır (Kara, 1997).

2.3.6.1. Değerlendirme ölçekleri

Kısa sürede araştırmacının kullanıcılar tarafından verilen bilgileri sınıflamasını sağlayan öznel değerlendirme ölçekleri anket, soru formları ve sürveylerin birçoğunda kullanılmaktadır (Kara, 1997).

- İdeal oran ölçeği: Eşit aralıklı bir ölçek olup, çevrenin öznel değerlendirmesinde tanımsal sıfatlar kullanılarak uygulanabilmektedir (Şekil 2.20).

Şekil 2.20. Bir ideal oran ölçeği (Kara, 1997).

- Thurstone ölçekleri: Oransal ölçeklere benzemekte olup, sadece iki uç değer verilmekte, aradaki sıfatlar belirtilmemektedir (Şekil 2.21).

Şekil 2.21. Thurstone ölçeği (Kara, 1997).

- Likert ölçekleri: İki ucu sabit frekans noktalarının arası genellikle 5-7 veya 9 eşit parçaya bölünmektedir. kullanıcıların belirgin bir yargıya yönelik değerlendirme yapmaları istenmektedir (Şekil 2.22).

Şekil 2.22. Likert ölçeği örneği (Kara, 1997).

2.3.6.2. Anlamsal farklılıklar tekniği

Bu teknikte kullanıcıların belirli zıt anlamlı isim veya sıfat çiftlerinden oluşan ölçütlere göre değerlendirmeleri amaçlanmaktadır. Öznel değerlendirmeye esas olarak sıfat çiftlerinden oluşan ölçüt sayısının çokluğu tekniğin en yararlı yönlerinden biridir.

Anlamsal farklılıklar tekniği fotoğraf ve çizim teknikleri ile karşılıklı olarak kullanılmaktadır. Tekniğin uygulanmasında en önemli konulardan biri sıfat çiftlerinin seçilmesidir. Anlamsal farklılıklar tekniği uygulanarak elde edilen veriler çeşitli amaçlar için kullanılabilir (Kara, 1997):

- Aynı olguya iki farklı grubun / kişinin verdiği anlamların karşılaştırılması
- 2 farklı olguya aynı grubun / kişinin verdiği anlamların karşılaştırılması

2.3.6.3. Çağrışım burcu (Yüklem kümesi) tekniği

Çağrışım burcu yöntemi Strasbourg – Institut de Psychologie Sociale’de A. A. Moles tarafından geliştirilmiştir. Merkezi bir kavramın çağrıştırdığı niteliklerin basit grafik temsiline dayanan bu yöntem, algı alanımıza giren gerçek bir obje, resim veya sözcük gibi tüm uyaranlara uygulanabilir. Denekler bu uyaranlara göre zihinlerinde oluşan çağrışımları belirtirler. Bu çağrışımlara göre frekansı yüksek olanlar en iç daireye gelecek şekilde frekanslarıyla doğru orantılı olarak ve küçük yuvarlaklar halinde daireler üstünde yerleştirilir ve merkez yuvarlağa çizgilerle bağlanır. Böylece burç şeklinde bir diyagram elde edilir (Bilgin, 1995). (Şekil2.23)

mekânlarını kağıt üzerine çizimleri istenmektedir. Soru formları ve anketler desteğinde yapılan bu çalışmalardan elde edilen verilerin değerlendirilmesiyle çeşitli kullanım mekânlarıyla ilgili planlama ve tasarım modeli oluşturulmakta, buradan yola çıkılarak da insanların insanca yaşayabileceği çağdaş alanların planlanması, mekânların tasarlanması amaçlanmaktadır (Hepcan, 2003).

2.3.9. Simülasyon tekniği

Görsel etki değerlendirme çalışmaları günümüzde büyük ölçüde bilgisayar ortamında alınan görüntülerin işlenmesi, yorumlanması ve değerlendirmesine dayanmaktadır.

Bilgisayar ortamında oluşturulan peyzaj simülasyonları arazi kullanım kararlarının, yaşanan mekânların ve doğal kültürel unsurların olası görsel etkilerini değerlendirmede kullanılan bir araçtır. Bu görüntüler iki ya da üç boyutlu anlatımlarla, yerleşim ve mekân üzerindeki görsel etkileri gerçeğe en yakın şekilde yansıtması nedeniyle tercih edilmektedir.

Özellikle ABD ve İngiltere gibi ülkelerde, hazırlanan simülasyon alternatifleri halkın beğenisine ve oylamasına sunulup, çalışmalarda halkın katılımı sağlanarak toplumsal tercihlere duyarlı peyzajlar oluşturma ya da yenileştirme kapsamında çalışmalar yürütülmektedir (Hepcan, 2003).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırma materyalini; Kuşadası kıyı bandı ve onun içerisinde bulunan kentsel donatı elemanları (döşeme kaplamaları, kaldırımlar, merdivenler, rampalar, bordürler, oturma elemanları, gölgelendirme elemanları, plastik elemanlar, bitkilendirme, otobüs durakları, çocuk oyun elemanları, telefon kulübeleri, büfe/kiokslar, aydınlatma elemanları, caydırıcı, sınırlayıcılar, çöp kutuları, yönlendirme levhaları, bilgi iletişim panoları, reklâm panoları, vb.), araştırma alanında gerçekleştirilen etüt, inceleme ve görsel analiz çalışmalarında alınan notlar ve fotoğraflar, anketler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra; Kuşadası Sahil Bandı'yla ilgili internetten sağlanan uydu görüntüleri ve alana ilişkin Kuşadası Belediyesi'nden sağlanan geniş açılı fotoğraflar, yöreye ilişkin yazınsal kaynaklar ve konuya ilişkin yerli – yabancı literatürden yararlanılmıştır.

Kuşadası, Batı Anadolu'da Ege kıyılarında, kuzeyde Doğanbeyli Burnu, güneyde ise Sisam (Samos) adası ile Dilek Yarımadası arasında büyük bir girinti oluşturan körfezin merkezinde bulunur. Kenti, doğu ve güneydoğuda Aydın ilinin Söke ilçesi, güneybatı ve batıda Ege Denizi, kuzeyde İzmir ilinin Selçuk ilçesi, kuzeydoğuda da Aydın ilinin Germencik ilçesi çevirir. Yükseklikleri fazla olmayan Bülbül Dağı (359 m.), Davutdağ (446 m.), Maden Dağı (640 m.) ile çevrilmiştir. Merkezden başka bir bucağı ve dokuz köyü vardır. Yüzölçümü 264 m²'dir (Öner, 2000) (Şekil 3.1).

Kuşadası'nın konumu 37° derece 51 dakika kuzey enlemi ile 27 derece 11 dakika doğu boylamıdır. Kuşadası topografyası denizselliğin daha

etkili olduğunu gösterir. Sahile paralel dağ sırası ve etkili bir yükseltinin bulunmaması nedeniyle hava akımlarının kara içlerine girmesine olanak sağlar (Dinler, 2000).

Şekil 3.1. Kuşadası'nın coğrafi konumu

Kuşadası insan yaşamı ve etkinlikleri için uygun koşullar sunan Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçmektedir. Kuşadası'nda aylık ortalama sıcaklık 16,6 °C'dir. Ortalama sıcaklığın en düşük olduğu ay 8,9 °C ile Ocak, en yüksek olduğu ay 25,3 °C ile Temmuz'dur.

Bu rasat dönemi boyunca görülen ekstrem sıcaklıklar ise maksimum 41,6 °C (05.08.1998), minimum -10 °C'dir (03.01.1942). Kış aylarında cephe faaliyetleri ile ilişkili olarak sıcaklık değerleri son derece değişken bir durum gösterirken yaz aylarında daha istikrarlı bir gidiş söz konusudur.

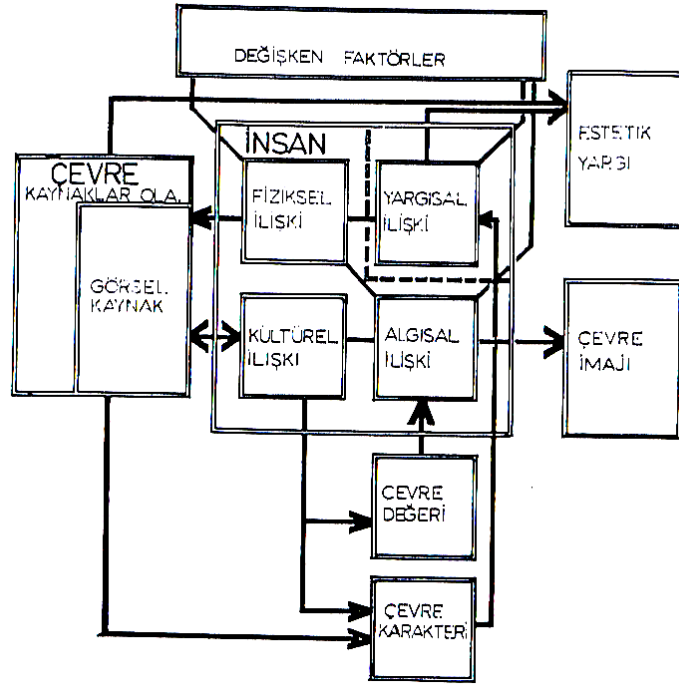
Yörede yıl boyunca kuzey ve güneydoğu yönlü rüzgârlar hakimdir. Doğu, batı ve kuzeybatı, güneybatı yönlerinden esen rüzgârların yakın

değerde olması kara ve deniz meltemleri ile açıklanabilir. Kış aylarında kuzey sektörlü rüzgârların hakim olduğu Kuşadası'nda yaz aylarında güneydoğu sektörlü rüzgârlar hakim duruma geçer. Kuşadası'nda yıllık ortalama yağış miktarı 642.1 mm.'dir (Öner, 2000).

3.2. Yöntem

Araştırma yöntemi, konuya ilişkin yerli – yabancı literatür, yöreye ilişkin yazınsal kaynakların taranmasını takiben, araştırma alanında gerçekleştirilen etüt, inceleme ve görsel analiz çalışmalarında alınan notlar, fotoğraflar ve anketler sonucu elde edilen görsel ve yazınsal materyalin değerlendirilmesine yönelik analiz ve sentez çalışmaları biçiminde oluşturulmuştur.

Çevrede olumlu-olumsuz imge özelliklerinin belirlenmesi, koruma kullanma stratejilerinin belirlenmesi, çevrenin ve insan çevre ilişkilerinin belirlenmesi ve değişken faktörlerin etkileri de katılarak değerlendirilmesini gerektirir. Çevresel özellikler ve bunları oluşturan ilişkilerin süreçleri birbiriyle bağıntılıdır (Şekil 3.2). Yöntemde çevrenin belirlenmesi için; çevre bileşenlerinin tanımlanması ve sınıflandırılması ve çevre karakter analizi yapılmaktadır. İnsan çevre ilişkilerinin belirlenmesi için ise; insan çevre fiziksel, kültürel, yargısal ve algısal ilişkileri analizi yapılmaktadır. Bunlar sonucunda estetik yargılara, çevresel imgelere ulaşmak hedeflenmiştir.

Şekil 3.2. Çevresel özellikler ve insan-çevre ilişkiler şeması (Yürekli,1978).

3.2.1. İnsan çevre fiziksel ilişkilerinin saptanması

Yöntemin bu ilk adımında, çevre ile yargısal ve algısal ilişkilerinde önemli bir değişken olarak, insanın çevre içindeki muhtemel pozisyonları araştırılmıştır. Sağlanan verilerle, çevrenin görsel etki sınırları saptanmış ve planlama ve tasarım açısından önemli bir veri olan görülebilirlik tahkikleri yapılmıştır. Kuşadası Sahil Bandı'yla ilgili internetten sağlanan uydu görüntüleri, Kuşadası Belediyesinden sağlanan geniş açılı fotoğraflar ve alanda çekilmiş olan fotoğraflardan yararlanarak alan sınırları, alanı oluşturan bölgeler, yaya erişim aksları ve kritik gözlem noktaları belirlenmiştir.

Saptanan yaya erişim aksları ve gözlem noktaları, inceleme alanına uzaklıklarına göre ön plan, orta plan ve geri plan ve bakış yeri konumuna göre aşağıda, yukarıda, normal olarak gruplanmıştır. Grupların önem sıraları belirlenmiştir. Bu yaya erişim aksları ve noktaların her biri için görülen ve görülemeyen olanlar belirlenmiş ve her nokta için yapılan tespitler ve anket sorusunda erişimle ilgili tespitler birleştirilerek inceleme alanının görsel etki sınırları ve görülme frekansları ortaya konmuştur. Yayanın yürürken cadde dokusu ve alanı algılayıp algılayamamasına, meydanlarda (kavşaklarda) durduğunda ilişkili olduğu yaya erişim akslarını algılayıp algılayamamasına (görülüp görülmemesine), hakim noktalarda ise bir noktadan Kuşadası Sahil Bandı ve çevresinin algılanıp algılanmaması durumuna göre araştırma alanı bölümleri görsel bağlamda tanımlanmıştır.

3.2.2. İnsan çevre kültürel ilişkilerinin saptanması

Bu adımda çevrenin ve çevre bileşenlerinin biçimleniş süreçleri ve toplum için değerleri (tarihsel, ekonomik, sosyal) saptanmıştır. Önce, tarihsel perspektif içinde çevrenin yeri ve önemi belirtilmiştir. Toplumun zamanı, araziye ve mekanı kullanmada hangi aşamada olduğu saptanmıştır. Bu genel aşama belirleme yanında toplumun çevreyle ilişkilerinde kendine özgü nitelikleri saptanmıştır. Böylece çevre ve bileşenlerinin değişme olanakları ve yönleri ortaya konmuştur.

Daha sonra çevre ile ilişkilerdeki farklılaşmalara göre toplumun alt grupları belirlenerek nitelikleri saptanmıştır. Ele alınan çevrenin sürekli kullanıcıları dışında, muhtemel geçici kullanıcıları (turizm, rekreasyon, ticaret) oluşturduğu diğer gruplar da belirlenmiştir. Belirlenen bu gruplar

için çevrenin ve çevre bileşenlerinin tarihsel ve sosyal ilişkiler bağlamında önemi belirlenmiştir.

3.2.3. Çevre envanterinin çıkarılması

Bu adımda görsel sınırları belirlenmiş Kuşadası Sahil Bandı'ndaki alan üzerindeki kentsel donatı elemanlarının objektif bir tanımlama ve sınıflanması yapılmıştır. Çevredeki canlı kentsel donatı elemanları (doğal örtü) ve cansız kentsel donatı elemanları (kent mobilyaları) arazi inceleme ile listelenmiştir. Doğal örtü karakteristikleri; bitki örtüsü (alandaki ağaç ve çalılar varlık ve yoklukları, kapladıkları alan oranı ve yayılış biçimleri, periyodik değişme nitelikleri) tanımlanmıştır. Bitki dışı örtü kaya, toprak ve kum kapladıkları alan oran ve yayılma biçimleri açısından tanımlanmıştır.

Eldeki uydu görüntülerinin üzerine listelenen bileşenlerin tümü ayrıntılı olarak işlenmiştir.

3.2.4. Çevre karakter analizi

Bu adımın amacı, görsel sınırları saptanmış çevrenin ayırıcı görsel niteliklerinin, kentsel donatı elemanlarının yer alış düzeni ve mekânsal ilişkiler açısından belirlenmesidir. Alan topografya, doğal örtü karakteristikleri ve yapay strüktürlerin gelişme mertebesinde tanımlanmıştır.

- Topografya: Kot farkı olup olmaması açısından alan tanımlanmıştır.

- Doğal örtü karakteristikleri: Bitkilerin görsel olarak etkisi ve alandaki kullanımları tanımlanmıştır.

- Yapay strüktürlerin gelişme mertebesinde: Yerleşmenin iki yada üç boyutluluğu, kentsel donatı elemanlarının kompozisyonu, yapıların görsel yoğunluğu, farklı mimari biçimlerdeki kentsel donatı elemanlarının bütünleşmesi, kentsel donatı elemanları arası oransal ilişkiler ve yaya erişim aksının ve ağının nitelikleri (meydanlar, kavşaklar, kentsel donatı elemanları dizilişinin geometrik, serbest olması, yaya erişim aksı genişliği, yaya erişim aksı genişliğinin yol boyunca sürekliliği, yönlenmesi, yaya erişim aksı tipi, yaya erişim aksı ve kentsel donatı elemanları ilişkileri)açılarından tanımlanmıştır. Kentsel donatı elemanları yapı stili (geleneksel, modern vb.), boyutlar, biçim, renk, doku nitelikleri ve yapı tekniği (malzeme, yapı tekniği ve bitirmeleri), işlevsellikleri, bakımlılıkları açılarından tanımlanmıştır. Kentsel donatı elemanları renk, biçim, doku özelliklerinin, diğer kentsel donatı elemanları içinde kavranması, diğer kentsel donatı elemanları ve çevre bütünü ile estetik ilişkileri açısından değerlendirilmiştir.

3.2.5. Çevresel imge analizi

Bu adımın amacı çevre biçiminin ve kentsel donatı elemanlarının toplum tarafından nasıl yorumlandığının anlaşılmasıdır. Bu çevreyle kişisel ilişkilerin çevre görsel niteliğinin değerlendirilmesinde etkilerini saptamak ve değerlendirmek olanağı vermektedir. Bu amaçla belirlenen toplum alt gruplarının taşıdıkları çevresel imgelerin saptanması ve analizi gereklidir. Bunun için anket çalışması yapılmıştır.

Anket çalışması için örnek hacmi kent nüfusuna göre; %95 güven aralığı, % 10 hata payıyla 99 kişi olarak bulunmuştur. Her bölüm için rastgele seçilen 33 er deneğe, toplamda 99 deneğe anket uygulanmıştır. Her bölüm için ayrı ayrı olmak üzere üç anket oluşturulmuştur.

İlk 5 soru demografik bilgi (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek) sorularıdır. 6.soruda ikamet durumu sorulmuştur. Deneklerin Kuşadası'nda bulunma süreleri belirlenmeye çalışılmıştır. 7.soru erişimle ilgilidir. Fiziksel erişim, görsel erişim, her ikiside seçeneklerinden oluşmaktadır. Fiziksel erişim; mekâna yayanın ulaşımında fiziksel engelleyicilerin varlığı ve bunların ulaşımı engellemesiyle ilişkilidir. Görsel erişebilirlik yayanın kullanacağı mekâna ya da mekânın girişine görsel bağlamda engelle karşılaşmadan erişimiyle ilişkilidir. Bu anlamda algılamının kesintiye uğramasının imge üzerine etkisi olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Anketlerde 8. ve 9. sorular sadece o zon ile ilgili, diğer sorular genel sorulardır. 8. soruda (her bölüm için anketlerde ayrı ayrı) kentsel donatı elemanları verilmiş ve deneklerden bu elemanları beğenme derecelerine göre verilen tabloda 0 ile 5 arasında puanlandırmaları istenmiştir. Değerlendirme ölçeği olarak likert ölçeği kullanılmıştır. Buradan deneklerin beğenilerine (güzel, çirkin, seçkin vb.) duyumsal imgelerine ulaşmaya çalışılmıştır. Odak noktası olarak ortaya çıkan kentsel donatı elemanı belirlenmeye çalışılmıştır.

9. soruda (her bölüm için anketlerde ayrı ayrı) deneklerden duyumsal uygunluk ölçütleri olarak belirlenen sıfatları, anlamsal farklılıklar tekniği kullanılarak değerlendirmeleri istenmiştir. Çevresel imgenin oluşumu duyumla başladığı, algıyla geliştiği için çevreye ait somut veriler

(sesler, seslerin düzeyi, renkler, dokular, biçimler, yüzeylerin konumu, koku vb) verilerden kaynaklanan duyum anlamlandırıldığında çevreyi tanımaya eski, yeni, özgün, ferah, günümüze uygun, kalabalık, güzel, çirkin ...vb.) değerlendirme ve yargılara erişilerek çevresel algı haline gelmektedir. Bu algının içinde çevresel bileşenlerin yanında yaşamsal veriler de vardır. Algısal süreç sonunda geçmiş deneyim ve imgeler yardımı ile anlamlı birer algıya dönüşen duyumsal imgeler zihinde yerlerini alır. Bu sürecin tanımlanması bu açıdan önemlidir.

10. soruda deneklerden Kuşadası Sahil Bandı'ndaki bölgeleri, elemanlar bütünü olarak değerlendirerek beğenileri açısından kötünden iyiye sıralamaları istenmiştir. Bölgeler bazında hangi bölgenin öne çıktığı anlaşılmasına çalışılmıştır.

11. soruda deneklerden Kuşadası Sahil Bandı'na bir turistik yöre sahil bandı olarak 10 üzerinden puanlandırmaları istenmiştir. 12. soruda deneklerden Kuşadası Sahil Bandı deyince akıllarına gelenler sorulmuş, çağrışım burcu tekniği kullanılmıştır. Soru çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Deneklerin akıllarına gelenleri sayı belirtilmeden işaretlemeleri istenmiştir. Bu sorudan kişilerin çevresel imgelerini oluşturan öğelere ve Kuşadası Sahil Bandı'nın denekler için anlamına ulaşılmasına çalışılmıştır.

13. , 14. ve 15. sorular açık uçlu sorulardır. 13. soruda deneklere Kuşadası Sahil Bandı'nda en çok hoşlarına giden kentsel donatı elemanları sorulmuştur. 14. soruda deneklere Kuşadası Sahil Bandı'nda hoşlarına gitmeyen kentsel donatı elemanları sorulmuştur. 15. soruda deneklerden Kuşadası Sahil Bandı ile ilgili öneriler getirmeleri istenmiştir.

Kişilerin, çevrenin algılanmasıyla başlayan süreç sonunda, çevrenin niteliklerine bağlı olarak çevreyle ilgili anlama ulaştığı açıktır. Bu kapsamda duyum ölçeğinde belirlenen sıfatlarla, anlamsal farklılıklar tekniği ve çağrışım burcu tekniğiyle çevrenin niteliklerinden yararlanarak, deneklerin kişisel tercihleri ve estetik yargıları, çevreyle ilgili anlamlandırmalarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Böylece yapılanmış çevrede olumlu, olumsuz imge özellikleri gösteren unsurların elde edilen verilere dayanarak tasarıma geri besleme olarak aktarılmasıyla, çevresel imge açısından kentin olumlu yönde geliştirilmesine ve çevresel kaliteye katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Anket soruları Spss ve MS Excel programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.2.6. Sonuçların birleştirilmesi

Çevre içinde mimari planlama veya tasarlamadan dolayı veya dolaysız olarak etkilenebilecek kentsel donatı elemanlarının, çevre karakteri ve çevre görsel niteliğine katkılarının, çevre bütünü içinde çevre karakteri, estetik yargılama ve ilişki gruplarının çevresel imgelerinin analizi ile değerlendirilmesi, mimari planlama ve tasarımın yönlendirilmesinde etkenler olarak çevre görsel verilerini sağlamaktadır.

Korunacak çevre karakterinin saptanması, sürekliliği gerekli nitelikleri ortaya koyar. Ancak aynı karakterdeki iki çevreden birinin görsel niteliği diğerinden değişik olabileceğinden karakter analizi bulgularının görsel nitelik değerlendirme bulguları ile bütünleştirilmesi gerekir.

Kentsel donatı elemanlarının çevre görsel niteliğine katkıları ise çevreye ilişkin yargısal ve algısal değer kararlarının birleştirilmesi ile

saptanabilir. Bu nedenle, çevre biçimi, yargısal ve algısal ilişkiler açısından değerlendirilerek, kentsel donatı elemanları ve kentsel donatı elemanları arasındaki ilişkilerin, iki tür değere ayrı ayrı katkıları birleştirilir. Böylece her kentsel donatı elemanının kendi nitelikleri ve diğer kentsel donatı elemanları ile ilişkilerinin, çevre görsel niteliği yönünden önemi ve özellikleri belirlenmiş olur. Çevre karakteri ve çevre görsel niteliğinin kentsel donatı elemanlarına bağlı olarak açıklanması ile korunacak, değişecek ve değişebilecek kentsel donatı elemanları ve kentsel donatı elemanları özellikleri ortaya konabildiği gibi, yeni tasarlanacak kentsel donatı elemanlarının biçim, renk, doku özelliklerinin ve diğer bileşenler ile ilişkilerinin yönlendirilmesi için veriler de sağlanmış olur. Çünkü her yeni kentsel donatı elemanı ya mevcut bir kentsel donatı elemanının tümüyle değişmesi ya da mevcut bir veya birkaç kentsel donatı elemanının veya kentsel donatı elemanları arasındaki ilişkilerin bazı niteliklerinin değişmesi demektir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. İnsan Çevre Fiziksel İlişkilerinin Saptanması

Kuşadası Sahil bandı'nda ilk olarak alan, yaya erişim aksları, sınırlar, bölgeler olarak tanımlanmıştır.

- Yaya erişim aksları (Paths):

Yaya erişim aksları; alanda gözlemcilerin hareket kanallarıdır. İnsanlar alanı yaya erişim aksı boyunca hareket ederken algılamaktadır. Somut olarak bölgeler arası geçişi sağlamaktadır.

- Sınırlar (Edges)

Sınırlar; alanda bölgeler arasında devamlılığı (sürekliliği) kesen çizgisel elementlerdir. Alana baktığımızda; alan batıda deniz, güneydoğuda araç yolu, kuzeyde Opet ve marina ve kuzeybatıda limanla çevrilidir. Alanı kendi içinde değerlendirdiğimizde; yaya erişim mekânını sınırlayan etmenler çok çeşitlidir. Alanda yapılar, kentsel donatı elemanları (kent mobilyaları, düşey elemanlar, bitkiler, caydırıcı-sınırlayıcılar) düzeni sınırlayıcı etkiye sahiptir.

- Bölgeler (Districts):

Kuşadası Sahil Bandı'nda işlevsel özellikleri farklı olmasına rağmen, fiziksel bağın kopmadığı, görsel iletişimin bölünmediği bir alan belirlenmiştir. Bu alanda 3 farklı işlevi temsil eden bölgeler saptanmıştır.

1.Bölge: Çarşı, alışveriş amacıyla kullanılmaktadır. Limanı içine alacak şekilde başlar, 1.mendirek bitiminde son bulur. Araç yolunun karşısında Denizcilik Müsteşarlığı hizasından başlar, Polis Merkez Amirliği ve Kasım Yaman Parkı hizasına kadar gelen alanı kaplar.

2.Bölge: Daha çok rekreasyon, gezinti, kısa dinlenmeler amacıyla kullanılmaktadır. 1.mendirekte başlar, 2.mendirekte son bulur. Araç yolunun karşısında; Polis Merkez Amirliğinden başlar, Hotel İlayda hizasında son bulur.

3.Bölge: Çoğunlukla plaj etkinlikleri, deniz banyosu amacıyla kullanılmaktadır. 2.mendirekten başlar, Opet ve marinada son bulur. Araç yolunun karşısında; Hotel İlayda hizasından başlar, Finansbank hizasında son bulur.

Alanı oluşturan bölgelerin tanımlanması Şekil 4.1’de görülmektedir.

1. Denizcilik Müsteşarlığı	3. Hotel İlayda
2. Polis Merkez Amirliği	4. Finansbank
5. Liman	6. Opet

Şekil 4. 1. Araştırma alanını oluşturan bölgelerin tanımlanması

Sonraki adımda; kritik gözlem noktaları saptanmıştır. 1.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları tanımlanmıştır (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. 1.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları

2.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları tanımlanmıştır (Şekil 4.3)

Şekil 4.3. 2.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları

3.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları tanımlanmıştır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. 3.Bölgeye ait kritik gözlem noktaları

Yaya erişim akslarında, kavşaklarda, hakim noktalarda durulduğunda, gözlem noktalarının her biri için görülen ve görülemeyen elemanlar tanımlanmıştır. Şekil 4.5; Şekil 4.6; Şekil 4.7 ve Şekil 4.8’de hakim noktalardan alanın algılanması görülmektedir.

Hakim noktadan 1.bölgeye bakıldığında, alanda kavşakları oluşturan noktaların rahatlıkla algılanabildiği görülmektedir. Yaya erişim aksı genişleyerek; tören alanını oluşturmakta ve 1.mendirek hizasındaki satış/ yeme içme biriminin ve arıtma ünitesinin olduğu noktada kavşak noktasını oluşturmaktadır. Sınırlar olarak yapıların, Atatürk heykelinin ve bitkilerin etkisi algılanabilmektedir. Atatürk heykelinin olduğu alandaki kırmızı beton parke döşeme kaplaması algılanmaktadır (Şekil 4.5, Şekil 4.8).

A* noktasından bakış	Görüş mesafesi: Uzak	Bakış yüksekliği: Yukarıda
----------------------	----------------------	----------------------------

Şekil 4.5. 1. ve 2. Bölgelere hakim noktadan bakış

Hakim noktadan 2.bölgeye bakıldığında; yaya erişim aksının genişleyerek satış/ yeme içme biriminin olduğu noktada birinci kavşak noktasını oluşturduğu ve 2.mendireği karşılayan El heykelinin bulunduğu meydancığın ikinci kavşak noktasını oluşturduğu algılanmaktadır (Şekil 4.6; Şekil 4.8). 2.Bölgede alana yaklaştıkça daha çok detay (telefon klübesi ve durak) görüş mesafesiyle ilişkili olarak algılanmaktadır (Şekil 4.5; Şekil 4.6). 2.Bölgede yaya erişim aksının araç yolu kısmındaki döşeme kaplaması

ve deniz yönündeki şap olan yüzeyler algılanmaktadır. Yaya erişim aksı deniz yönünde bitkisel materyalle ikiye bölünmüştür. Yaya erişim aksının biri sahil yönünde devam etmekte, diğeri de bir ucunda arıtma tesisi birimi, diğer ucunda satış/ yeme içme birimi ile sınırlanmaktadır (Şekil 4.6).

B* noktasından bakış	Görüş mesafesi: Orta	Bakış yüksekliği: Yukarıda
----------------------	----------------------	----------------------------

Şekil 4. 6. 2.Bölgeye hakim noktadan bakış

Hakim noktadan 2. ve 3.bölgelere bakıldığında; bitkiler ve sınır duvarlarının yaya erişim akslarını sınırladığı görülmektedir (Şekil 4.6; Şekil 4.7; Şekil 4.8). 3.Bölgede sınır duvarlarının hareketleri ve kot farklarından yararlanarak plajların birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Marina ve Opet

ile alanın sınırlandırıldığı gözlenmektedir. 3.Bölgede araç yolu kısmındaki döşeme kaplaması algılanmaktadır (Şekil 4.8).

A noktasından bakış	Görüş mesafesi: Uzak	Bakış yüksekliği: Yukarıda
---------------------	----------------------	----------------------------

Şekil 4.7. 1., 2. ve 3.Bölgelere hakim noktadan bakış

C* noktasından bakış	Görüş mesafesi: Orta	Bakış yüksekliği: Yukarıda
----------------------	----------------------	----------------------------

Şekil 4.8. 2. ve 3.Bölgelere hakim noktadan bakış

Yaya erişim akslarından 1.bölgeye bakıldığında; yapılar ve kentsel donatı elemanları nedeniyle alanda fiziksel ve görsel erişimin kesintiye uğradığı görülmektedir (Şekil 4.9). 2. ve 3.bölgelerdeki fiziksel ve görsel erişim yer yer kesintiye uğrasa da 1.bölge kadar yoğun değildir.

B noktasından bakış	Görüş mesafesi: Yakın	Bakış yüksekliği: Normal
---------------------	-----------------------	--------------------------

Şekil 4.9. 1.Bölgedeki yapılar, reklam panoları ve yüksek boylu aydınlatma elemanları

1.Bölgede Atatürk heykelinin bulunduğu tören alanından bakıldığında; Atatürk heykelinin konumu nedeniyle yaya erişim akslarının yeterince algılanamadığı ve Atatürk heykelinin uzak mesafeden yeterince algılanamadığı saptanmıştır. Bayrak boyutlarıyla öne çıkmaktadır. Döşeme kaplaması ve bitkilendirme de algılanabilmektedir (Şekil 4.10).

1.Bölgede satış/yeme içme biriminin ve mendireğin olduğu meydana bakıldığında; yaya erişim aksları inşaat sahası bariyerleri nedeniyle algılanamamaktadır (Şekil 4.11).

C noktasından bakış		D noktasından bakış	
Görüş m.: Yakın	Bakış yüksekliği: Normal	Görüş m.: Uzak	Bakış y.: Normal

Şekil 4.10. 1.Bölgede Atatürk heykelinin bulunduğu tören alanı

E noktasından bakış	Görüş mesafesi: yakın	Bakış yüksekliği: normal
---------------------	-----------------------	--------------------------

Şekil 4.11. 1.Bölgede satış\ yeme içme biriminin ve WC'nin olduğu kavşak

2.Bölgede El heykelinin bulunduğu kavşaktan (meydancıktan) bakıldığında; yaya erişim akslarının rahatlıkla algılanabildiği görülmektedir El heykeli de rahatlıkla algılanmaktadır (Şekil 4.12). 2.Bölgedeki ikinci kavşak noktasını oluşturan satış yeme içme biriminin olduğu noktadan da yaya erişim aksları rahatlıkla algılanabilmektedir (Şekil 4.13). Şekil 4.12 ve Şekil 4.13’de insan ölçeğinde aydınlatma elemanları kullanımı, sınır duvarları ve bitkiler de algılanabilmektedir.

D* noktasından bakış	Görüş mesafesi: orta	Bakış yüksekliği: normal
----------------------	----------------------	--------------------------

Şekil 4.12. 2.Bölgedeki El heykelinin bulunduğu kavşak

E*noktasından bakış	Görüş mesafesi: yakın	Bakış yüksekliği: normal
---------------------	-----------------------	--------------------------

Şekil 4.13. 2.Bölgede satış/yeme içme biriminin bulunduğu kavşak

3.Bölgede yaya erişim aksından bakıldığında; kot farkı nedeniyle plaj yeterince algılanamamasına rağmen, denizle iletişim kesilmeden süregelmektedir. Bitkilendirme, döşeme kaplaması, bitki kapları ve sınır duvarları algılanmaktadır (Şekil 4.14). 3.bölgede Şehit Ahmet Şengülen

Parkı'ndaki telefon klübelerinin işlevselliği ve algılanması bitkisel materyalin konumu nedeniyle kısıtlanmıştır (Şekil 4.29).

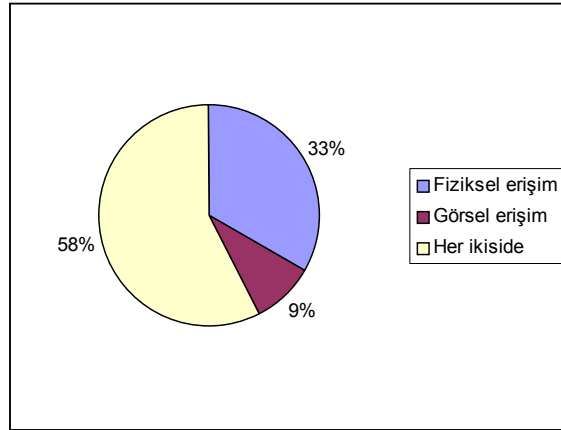

A**noktasından bakış	Görüş mesafesi: yakın	Bakış yüksekliği: normal
----------------------	-----------------------	--------------------------

Şekil 4.14. 3.Bölgedeki yaya erişim aksından bakış

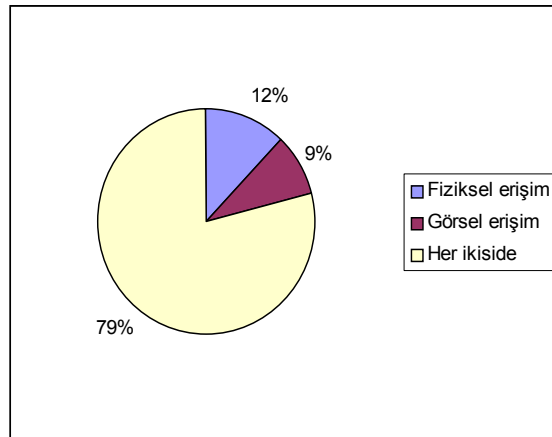
Anket sonuçlarına göre deneklerin alana erişim biçimleri açısından yüzdeleri, bölgeler için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1.Bölgede deneklerin %58'i hem görsel hem de fiziksel erişim sağlarken, %33 ü sadece fiziksel erişim, %9 u ise sadece görsel erişim sağlamaktadır (Şekil 4.15).

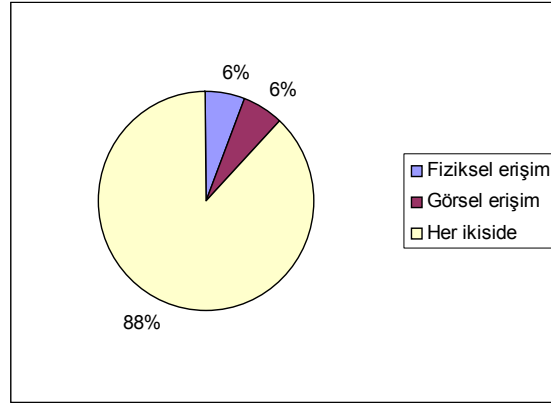
Şekil 4.15. 1.Bölge için deneklerin alana erişim biçimleri

2.Bölgede deneklerin %79'u hem görsel hem de fiziksel erişim sağlarken, %12 si sadece fiziksel erişim, %9 u ise sadece görsel erişim sağlamaktadır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. 2.Bölge için deneklerin alana erişim biçimleri

3.Bölgede deneklerin %88'i hem görsel hem de fiziksel erişim sağlarken, %6sı sadece fiziksel erişim, %6sı ise sadece görsel erişim sağlamaktadır (Şekil 4.17).

Şekil 4.17. 3. Bölge için deneklerin alana erişim biçimleri

Bu bulgulara görüldüğü üzere, 3.bölgede görsel ve fiziksel erişim (%88) ile en fazla bulunmuştur. 2.Bölge görsel ve fiziksel erişim açısından ikinci derecede(%79), 1.Bölge de(%58) ile üçüncü derecede algılanan bölgeler olmuşlardır.

4.2. İnsan Çevre Kültürel İlişkilerinin Saptanması

1957 yılında Aydın iline bağlanan Kuşadası, 54502 nüfusa sahiptir. Bu nüfusun % 72'si kentsel kesimde, % 28'i kırsal kesimde yaşamaktadır (Öner, 2000). Kent, sahip olduğu geleneksel, doğal, tarihi, kültürel, rekreasyonel değerler açısından önemli bir çekim merkezidir. 1985'ten sonra hızlı kentleşme ve nüfus artışına bağlı olarak kent hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Kentin turizm açısından öneminin giderek artması ve ikinci konut sayısının artması nüfus artışını tetikleyici rol oynamıştır. Sosyoekonomik ve fiziki değişimin kent peyzajlarındaki yansıması işlevsel ve görsel açıdan olumsuzlukları, kent kimliği ve karakteristikleri kaybını beraberinde getirmiştir.

4.3. Kentsel Donatı Elemanlarının (Çevre Envanterinin) Saptanması

1. Bölgenin çevre envanteri Şekil 4.18'de görülmektedir.

1.Döşeme kaplaması	5.Satış birimi/Büfe	9.İskele(mendirek)
2.Oturma elemanları	6.Satış/yeme içme birimi	10.WC
3.Telefon kulübeleri	7.Reklâm panosu	11.Atatürk heykeli
4.Dolmuş durağı	8.Bitkilendirme	

Şekil 4.18. 1.Bölgenin çevre envanteri

2.Bölgenin çevre envanteri Şekil 4.19’da görülmektedir.

1.Döşeme kaplaması	7.Bitkilendirme
2.Oturma elemanları	8.İskele(mendirek)
3.Telefon kulüpleri	9.El heykeli
4.Dolmuş durağı	10.Caydırıcı sınırlayıcılar (Eğrisel duvarlar)
5.Satış/yeme içme birimleri	
6.Reklâm panosu	

Şekil 4.19. 2.Bölgenin çevre envanteri

3.Bölgenin çevre envanteri Şekil 4.20’de görülmektedir

- 1.Döşeme kaplaması
- 2.Oturma elemanları
- 3.Telefon kulüpleri
4. Satış birimleri
5. Reklâm panoları
6. Bitkilendirme
- 7.Güneşlenme terasları
- 8.Gözetleme kulesi
9. Caydırıcı sınırlayıcılar (Eğrisel duvarlar)
- 10.WC, Duş
- 11.Trafo
- 12.Plaj donatı elemanları
- 13.Çocuk oyun elemanları

Şekil 4.20. 3.Bölgenin çevre envanteri

4.3.1. Canlı kentsel donatı elemanları (Doğal örtü)

Tüm bölgelerde bitkilendirme herdemyeşil ağırlıklıdır ve hurma ağaçları (*Phoenix canariensis*) ve palmiye ağaçları (*Washingtonia filifera*) yoğun şekilde kullanılmıştır. 1.Bölgede hurma ve palmiye ağaçlarının kullanımı Şekil 4.21’de görülmektedir. 1.Bölgede ağaç formları hakimken; 2. ve 3. bölgede beraberinde çalı formulu bitkiler kullanılmıştır. 2.Bölgede ağaç formuyla beraber çalı formulu bitkilerin ve çim yüzeylerin de kullanımıyla mekana zenginlik kazandırılmıştır. Çalı türlerindeki renk ve doku farklılıklarıyla, 1. ve 3. Bölgeye göre daha fazla bitkisel çeşitlilik sağlanmıştır. Şekil 4.22’de *Senecio bicolor*, *Nerium oleander*, *Cordyline australis*, *Phoenix canariensis*’in birlikte kullanımı görülmektedir.

Şekil 4.21. 1.Bölgedeki bitkilendirmeden bir görüntü.

Şekil 4.22. 2.Bölgedeki bitkilendirmeden bir görüntü

1.Bölgede bitki kasaları birçok yerde kullanılmıştır. Bitki kasaları kimi yerlerde oturma amaçlı olarak kullanılmaktadır. (Bkz Şekil 4.21, Şekil 4.23). Araştırma alanındaki bitki kasaları değerlendirildiğinde, 2. bölgede 1. bölgeye göre daha az sıklıkta bitki kasaları saptanmıştır. 3.Bölgede hurmalar (*Phoenix canariensis*) bitki kasalarıyla çevrelenmiştir. 2.Bölgede satış/yeme içme biriminde ve 3.bölgede Palmiye Plajı'nın bitiminde bulunan satış/yeme içme biriminde sınırlayıcı eleman olarak bitki saksıları kullanılmıştır (Şekil 4.34; Şekil 4.35).

Alanda sadece 3.bölgede plajdan dolayı bitki dışı örtü (kum) hakimdir. 1., 2. ve 3.Bölgelerde deniz kenarında kaya formları bulunmaktadır.

Şekil 4.23. 1.Bölgedeki Liman girişi yanında bitki kasaları ve traverten döşeme kaplaması

Yapılan anketlerde 1.Bölge (%84,8), 2.Bölge (%81,8), 3.Bölge (%69,7) oranında bitkilendirme açısından yetersiz bulunmuştur.

4.3.2.Cansız kentsel donatı elemanları (Kent mobilyaları)

4.3.2.1. Alt yapıya bağlı olan kentsel donatı elemanları

- Aydınlatma elemanları

1.Bölgede yüksek aydınlatma elemanları (Bkz. Şekil 4.9) ve insan ölçeğinde aydınlatma elemanları da kullanılmıştır (Şekil 4.24). Alan aydınlatması ağırlıklı olarak Atatürk heykeli çevresinde kullanılmıştır (Şekil 4.25).

Şekil 4.24. 1.Bölgedeki insan ölçülerine uygun aydınlatma elemanı ve reklam panosu

Şekil 4.25. 1.Bölgede Atatürk heykeli çevresindeki alan aydınlatma elemanı

2.Bölge incelendiğinde, yüksek boylu aydınlatmalarla birlikte, insan ölçeğinde aydınlatma elemanlarının belirli aralıklarla kullanıldığı saptanmıştır (Bkz. Şekil 4.13).

3.Bölgede, yüksek boylu aydınlatmalarla birlikte, yer yer alçak boylu aydınlatmalar kullanılmıştır. 3.bölgede Tarihi Banyolar Plajı'nda alçak boylu aydınlatma elemanı örneği Şekil 4.26'da verilmiştir.

Şekil 4.26. Tarihi Banyolar Plajı'ndaki alçak boylu aydınlatma elemanı

- Telefon kabinleri

1.Bölgede daha önceki mantar şeklindeki telefon kabini kaldırılarak daha modern görünümlü telefon kabinleri yapılmıştır. 6adet telefon vardır (Şekil 4.27).

Şekil 4.27. 1.Bölgedeki telefon kabinleri, bisiklet park elemanları ve yaya bariyerleri

2.Bölgede kavşaktaki satış/ yeme içme biriminin yanında telefon kabinleri bulunmaktadır. 4 adet telefonla hizmet vermektedir (Şekil 4.28).

Şekil 4.28. 2.Bölgedeki telefon kabinleri

3.Bölgede iki yerde telefon kabini bulunmaktadır. Şehit Ahmet Şengülen Parkı'nda 1 adet ve Tarihi Banyolar Plajı'nın girişinde 1 adet olmak üzere 2 yerde vardır. Telefon kabinleri çift yönlü kullanıma imkan verecek şekilde tasarlandığından, 3.bölgede toplamda 4 adet telefon vardır. Hepsi de aynı karakterdedir (Şekil 4.29, Şekil 4.47).

Şekil 4.29. Şehit Ahmet Şengülen Parkı telefon kabini

- Dolmuş durakları

1.Bölgede ve 2.bölgede 1'er adet modern görünümlü dolmuş durağı bulunmaktadır. Dolmuş duraklarının her ikisi de yaya kaldırımının üzerine inşa edilmiştir ve dolmuşların durağa yanaşabileceği bir cep de bulunmamaktadır (Şekil 4.30; Şekil 4.31). 3.Bölgede dolmuş durağı bulunmamaktadır.

Şekil 4.30. 1.Bölgedeki otobüs durağı ve ticari tabelalar

Şekil 4.31. 2. Bölgedeki otobüs durağı

- Satış Birimleri

1.Bölgede 2 adet satış birimi vardır. Biri satış birimi/büfe olarak hizmet vermektedir (Şekil 4.32). Diğeri de satış/ yeme içme birimi olarak kullanılmaktadır (Bkz. Şekil 4.11). 2.Bölgede 2 adet satış birimi vardır. İkisi de satış/yeme içme birimi olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.33; Şekil 4.34)

Şekil 4.32. 1.Bölgedeki satış birimi/büfe

Şekil 4.33. 2.Bölgedeki satış/ yeme içme birimi (1) ve gölgelendirme elemanı

Şekil 4.34. 2.Bölgedeki satış/ yeme içme birimi (2) ve bitki saksıları

3.Bölgede 2 adet satış birimi vardır. Biri satış/yeme içme birimi olarak kullanılmaktadır ve Palmiye Plajı'nın sonunda yer almaktadır (Şekil 4.35). Diğeri Tarihi Banyolar Plajı'nda yer almaktadır ve şu an faaliyet göstermemektedir (Şekil 4.36).

Şekil 4.35. Palmiye Plajı'ndaki satış/yeme içme birimi, bitki saksıları ve gölgelendirme elemanı

Şekil 4.36. Tarihi Banyolar Plajı'ndaki satış birimi/büfe.

- WC'ler ve duşlar

1.Bölgede 1 adet WC vardır. Hemen yanında da atık su arıtma ünitesi vardır (Şekil 4.37). 2.Bölgede WC bulunmamaktadır.

Şekil 4.37. 1.Bölgedeki WC, atık su arıtma ünitesi ve reklam panosu

3.Bölgede 2 ayrı yerde WC-duş vardır. Palmiye Plajı'ndaki satış/ yeme içme birimi altı WC-duş olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.38). Buradaki kot farkı nedeniyle büfenin altı bu amaçla değerlendirilmiştir. Diğeri ise Tarihi Banyolar Plajı'ndadır (Şekil 4.39).

Şekil 4.38. Palmiye Plajı'nda büfenin altındaki WC ve duş

Şekil 4.39. Tarihi Banyolar Plajı'ndaki WC

1.ve 3.Bölgede birer adet trafo binası vardır. 1.Bölgede telefon direkleri saptanmıştır (Şekil 4.40).

Şekil 4.40. 1.Bölgedeki banklar ve telefon direkleri

Bölgelerin hiçbirinde altyapıya bağlı donatı elemanlarından çeşme ve meydan saati saptanmamıştır. 3.Bölgedeki Tarihi Banyolar Plajı'nda altyapı donatı elemanının açıktan gittiği görülmektedir (Şekil 4.41).

Şekil 4.41. Tarihi Banyolar Plajı'ndaki altyapı elemanı

- Trafik lambaları

Bölgelerden hiçbirinde trafik lambası bulunmamaktadır.

4.3.2.2. Alt yapıya bağlı olmayan kentsel donatı elemanları

- Döşeme kaplamaları:

Alanda sahilin de doldurularak genişletilmesiyle sert zemin miktarı artırılmış ve farklı malzemelerle bu mekânlar döşenmiştir.

1.Bölgede 3 çeşit döşeme kaplaması bulunmaktadır. Liman kısmında traverten döşeme kaplaması (Bkz. Şekil 4.23), ticarethanelerin olduğu yerde yer yer şap, yer yer beton parke döşeme kaplaması şeklindedir. Ticarethanelerden sonraki 1.bölge bitimine kadarki bölümde, tören alanı da dahil olmak üzere beton parke döşemedir (Bkz. Şekil 4.10).

2. Bölgede 2 çeşit döşeme kaplaması saptanmıştır. Araç yolu yönündeki kaldırımda beton parke döşeme kaplaması vardır. Ağaçlarla sınırlanan sahil yönünde ise, şaptır (Bkz. Şekil 4.6). Alanda ayrıca ahşaptan adım taşları sadece bir yerde görülmüştür (Şekil 4.42) .

3.Bölgede araç yolu kısmındaki kaldırımda, 1.bölge ve 2.bölgedeki beton parke döşeme kaplaması aynen devam etmektedir (Bkz. Şekil 4.14). Şehit Ahmet Şengülen parkında da aynı şekilde beton parke döşeme kaplaması şeklindedir. 3.Bölge zaten plaj ağırlıklı olduğundan, sadece bu alanlarda döşeme kaplaması bulunmaktadır.

Şekil 4.42. 2.Bölgedeki ahşap adım taşları

- Gölgelendirme elemanları:

Bölgelerin hiçbirinde oturma elemanlarının üzerinde bir gölgelendirme elemanı düşünülmemiştir (Şekil 4.43, Şekil 4.44). Satış/ yeme içme birimlerinin dışında yer alan bölümlerde tentelerle gölgelendirme kısmen sağlanmıştır. (Bkz. Şekil 4.33, Bkz. Şekil 4.35)

- Plastik öğeler:

1.Bölgede plastik öğe olarak; tören alanında Atatürk heykeli bulunmaktadır (Bkz. Şekil 4.10). 2.Bölgede plastik öğe olarak, El heykeli bulunmaktadır (Şekil 4.44). 3.Bölgede plastik öğe bulunmamaktadır.

- Oturma elemanları:

1.Bölgedeki oturma elemanları metal boru profilden yapılmış sabit mobilyalardır (Şekil 4.43). 1., 2. ve 3. Bölgelerde oturma elemanlarının birçoğunda bitkilerle gölgelendirme sağlanmamıştır.

Şekil 4.43. 1.Bölgedeki oturma elemanı

2.Bölgedeki oturma elemanları ayakları dökme demir, üzeri ahşaptan yapılmış, arkalıksız ve sabit mobilyalardır (Şekil 4. 44). 2.Bölgede özellikle El heykeli yakınındaki sınır duvarları sıklıkla oturma amaçlı kullanılmaktadır.

Şekil 4.44. 2.Bölgedeki El heykeli ve oturma elemanları

3.Bölgedeki oturma elemanlarının da ayakları dökme demir, üzeri ahşaptır, arkalıksız ve sabit mobilyalardır. 2. Bölgedeki oturma elemanlarıyla aynı karakterdedir (Şekil 4.45)

Şekil 4.45. 3.Bölgedeki oturma elemanları ve bitkilendirmeden bir görüntü

- Caydırıcı sınırlayıcılar:

1., 2. ve 3. Bölgelerde bitki kapları, bitki tarhları, ağaçlar, düşey elemanlar ve döşeme farklılıklarıyla yer yer bu sağlanmaya çalışılmıştır. 1.Bölgede trafik bariyerleri saptanmıştır (Şekil 4.46). 1.Bölgede telefon kulübelerinin yakınında yaya bariyerleri saptanmıştır (Bkz. Şekil 4.27) .

Şekil 4.46. 1.Bölgedeki orta refüj ve trafik bariyerleri

2.Bölgede trafik bariyerleri bulunmamaktadır. 2. Bölgede sınırlayıcı olarak eğrisel sınır duvarları vardır (Bkz. 4.13).. 3.Bölgede Tarihi Banyolar Plajı girişinde trafik bariyerleri saptanmıştır ve kot farkı olan yerlerde bitkilerle ve eğrisel sınır duvarlarıyla sınırlandırma sağlanmıştır (Şekil 4.47). Palmiye Plajı'nın arkasındaki eğrisel sınır duvarlarında kimi yerlerde nazar boncukları bulunmaktadır (Şekil 4.48).

Şekil 4.47.Tarihi Banyolar Plajı girişindeki trafik bariyerleri

Şekil 4.48. Palmiye Plajı'nın arkasındaki sınır duvarları ve reklam panosu

- Bisiklet park elemanları

1.Bölgede telefon kulübelerinin yakınında bisiklet park elemanları bulunmaktadır. Bisikletlerin ve motorsikletlerin kullanımına hizmet etmektedir (Bkz. Şekil 4.27). 2. ve 3.Bölgelerde bisiklet park elemanı saptanmamıştır.

- Yönlendirme levhaları, uyarı levhaları, yer belirleyiciler:

1., 2. ve 3.Bölgelerde kentsel donatı elemanı niteliği oluşturacak bir yönlendirme elemanı ve uyarı levhası saptanmamıştır. 3.Bölgede yer belirleyiciler bulunmakla birlikte belirli bir standartları yoktur ve görsel

niteliği zayıftır. Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki yer belirleyiciler Şekil 4.49 ve Şekil 4.50'de ve Tarihi Banyolar Plajı girişindeki yer belirleyici Şekil 4.51'de görölmektedir. Palmiye Plajı'ndaki yer belirleyicinin boyutları algılanabilirlikten uzaktır (Şekil 4.52).

Şekil 4.49. Şehit Ahmet Şengülen Parkı çocuk oyun alanındaki oturma elemanları, yer belirleyici ve çocuk oyun elemanları

Şekil 4.50. Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki telefon kulübeleri, yer belirleyici ve reklam panosu

Şekil 4.51. Tarihi Banyolar Plajı girişindeki yer belirleyici

Şekil 4.52. Palmiye Plajı'ndaki yer belirleyici

- Bilgi iletişim panoları:

1. ve 3.Bölgelerde bilgi iletişim panosu yoktur. 2.Bölgede Ekodost’a ait bir tane bilgi iletişim panosu saptanmıştır. Dilek yarımadasına ait ekolojik durumla ilgili bilgi vermektedir. Ahşap çerçevelidir (Şekil 4.53).

Şekil 4.53. 2.Bölgedeki bilgi iletişim panosu

- Plajda kullanılan donatı elemanları

Palmiye Plajı’nda yazın turistler tarafından sıklıkla kullanılan plaj voleybol elemanı bulunmaktadır (Şekil 4.55).

- Bayrak, flama direkleri :

1.Bölgede limanın olduğu kısımda (Şekil 4.54) ve Atatürk heykelinin olduğu bölümde (Bkz Şekil 4.10) bulunmaktadır. 2.Bölgede bayrak, flama direğine rastlanmamıştır. 3.Bölgede Palmiye Plajı girişinde bayrak bulunmaktadır (Şekil 4.55).

Şekil 4.54. 1.Bölgede Kuşadası Limanı'ndaki bayrak ve flama direği

Şekil 4.55. Palmiye Plajı girişindeki bayraklar ve plaj voleybol elemanı

- Reklam panoları :

Tüm bölgelerde reklam panoları belirli bir standarda göre yapılmıştır. 1.Bölgedeki reklâm panoları (Bkz. Şekil 4.37, Bkz Şekil 4.24)'de, 2.Bölgedeki reklâm panoları Şekil 4.56'da, 3.Bölgedeki reklâm panoları Şekil 4.57'de görülmektedir.

Şekil 4.56. 2.Bölgedeki reklâm panosu

Şekil 4.57. 3.Bölgedeki reklâm panoları

Ticari tabelalar ve isimler için aynı standardizasyondan bahsedilemez (Bkz. Şekil 4.30).

- Güneşlenme terasları:

3.Bölgede 2 adet güneşlenme terası vardır. İkisi de çelik konstrüksiyon üzerine ahşap lata kaplamadır. Birisi Palmiye Plajı'nda (Şekil 4.58), diğeri Tarihi Banyolar Plajı'ndadır (Şekil 4.59).

Şekil 4.58. Palmiye Plajı'ndan güneşlenme terası görüntüsü

Şekil 4.59. Tarihi Banyolar Plajı'ndan güneşlenme terası görüntüsü

- Gözetleme kulesi:

3.Bölgede Mado'nun karşısında bir adet bulunmaktadır. Ahşap konstrüksiyondur (Şekil 4.60).

Şekil 4.60. 3.Bölgedeki gözetleme kulesi

- Çöp kutuları:

Tüm bölgelerde güvenlik nedeniyle çöp kutuları kaldırılmıştır.

- Çocuk oyun elemanları:

3. Bölgede iki yerde çocuk oyun elemanları vardır. Biri Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndadır ve plastik konstrüksiyondur (Şekil 4.61). Kaydıraklar ve 2 adet salıncak mevcuttur. Sahilde yer alan çocuk oyun elemanları ise; 1 adet kaydırak ve 1 adet dönergeçten oluşmaktadır. Demir konstrüksiyondur (Şekil 4.62).

Şekil 4.61. Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki çocuk oyun elemanları

Şekil 4.62. Tarihi Banyolar Plajı'ndaki çocuk oyun elemanları

4.4. Anketler Sonucunda Elde Edilen Bulgular

4.4.1. Deneklerin demografik özellikleri

Araştırma alanında bölgelere göre, deneklerin demografik özelliklerinin frekans dağılımları ve yüzdeleri Ek 4 'de verilmiştir.

4.4.2. Deneklerin alana erişim biçimleri

İnsan çevre fiziksel ilişkileri başlığı altında deneklerin alana erişim biçimleriyle ilgili bulgular verilmiştir ve görsel anlamdaki bulgularla desteklenmiştir.

4.4.3. Deneklerin kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri

Deneklerin kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri her bölüme ait çevre envanterinin yapılmasını takiben, her bölüm için kendi içinde ortaya konmuştur.

4.4.3.1. Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri

Denekler 1.bölgedeki döşeme kaplamalarını %36 oranında çok kötü, %15 oranında kötü, %40 oranında etkisiz, %6 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 1.bölgedeki oturma elemanlarını %49 oranında çok kötü, %30 oranında kötü, %12 oranında etkisiz, %9 oranında iyi, aydınlatma elemanlarını ise; %25 oranında çok kötü, % 18 oranında kötü, %21 oranında etkisiz, %24 oranında iyi, %12 oranında çok iyi bulmuştur.

Denekler 1.bölgedeki telefon kulübelerini %9 oranında çok kötü, % 21 oranında kötü, %43 oranında etkisiz, %12 oranında iyi, %15 oranında çok iyi, dolmuş durağını ise; %30 oranında çok kötü, % 40 oranında kötü, %15 oranında etkisiz, %15 oranında iyi bulmuştur. Denekler 1.bölgedeki satış birimi/büfeyi %30 oranında çok kötü, % 21 oranında kötü, %40 oranında etkisiz, %6 oranında iyi, %3 oranında çok iyi, satış/ yeme içme birimini ise; %24 oranında çok kötü, % 18 oranında kötü, %28 oranında etkisiz, %27 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 1.bölgedeki reklam panolarını %34 oranında çok kötü, % 24 oranında kötü, %24 oranında etkisiz, %15 oranında iyi, %3 oranında çok iyi; bitkilendirmeyi ise %24 oranında çok kötü, % 30 oranında kötü, %34 oranında etkisiz, %9 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 1.bölgedeki WC'yi, %61 oranında çok kötü, % 21 oranında kötü, %12 oranında etkisiz, %6 oranında iyi bulurken; Atatürk heykelini, % 3 oranında kötü, %15 oranında etkisiz, %36 oranında iyi, %46oranında çok iyi bulmuştur (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin yüzde dağılımları

1.Bölge

Olumsuz ⇐ Nötr ⇐ Olumlu

Kentsel donatı elemanları	1	%	2	%	3	%	4	%	5	%
1.Döşeme kaplaması		36		15		40		6		3
2.Oturma elemanları		49		30		12		9		0
3.Aydınlatma elemanları		25		18		21		24		12
4.Telefon kulübeleri		9		21		43		12		15
5.Dolmuş durağı		30		40		15		15		0
6.Satış birimi/Büfe		30		21		40		6		3
7.Satış / Yeme içme birimi		24		18		28		27		3
8.Panolar (Reklâm panoları)		34		24		24		15		3
9. Bitkilendirme		24		30		34		9		3
10. WC		61		21		12		6		0
11. Atatürk heykeli		0		3		15		36		46

Çok Kötü / Kötü / Etkisiz / İyi / Çok İyi

4.4.3.2. Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları

Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları Çizelge 4.2’de verilmiştir. 1.Bölgede yapılan anketin medyan değerlerine göre; Atatürk Heykeli (iyi), satış/ yeme içme birimi (etkisiz), WC çok kötü, diğer elemanlar kötü olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.2. Deneklerin 1.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları.

Kentsel donatı elemanları	Medyan değerleri
Döşeme kaplaması	Kötü (2)
Oturma elemanları	Kötü (2)
Aydınlatma elemanları	Kötü (2)
Telefon kulübeleri	Kötü (2)
Dolmuş durakları	Kötü (2)
Satış birimi/Büfe	Kötü (2)
Satış /Yeme içme birimi	Etkisiz (3)
Reklam panoları	Kötü (2)
Bitkilendirme	Kötü (2)
WC	Çok kötü (1)
Atatürk Heykeli	İyi (4)

4.4.3.3. Deneklerin 2.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri

Denekler 2.bölgedeki döşeme kaplamasını, %18 oranında çok kötü, % 21 oranında kötü, %46 oranında etkisiz, %9 oranında iyi, %6 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 2.bölgedeki oturma elemanlarını, %9 oranında çok kötü, %43 oranında kötü, %24 oranında etkisiz, %21 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 2.Bölgedeki aydınlatma elemanlarını, %9 oranında çok kötü, %9 oranında kötü, %30 oranında etkisiz, %52 oranında iyi bulmuştur. Denekler 2.bölgedeki telefon kulübelerini, %18 oranında çok kötü, %21 oranında kötü, %24 oranında etkisiz, %34 oranında

iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 2.bölgedeki dolmuş durağını, %24 oranında çok kötü, %24 oranında kötü, %15 oranında etkisiz, %31 oranında iyi, %6 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 2.bölgedeki, satış/ yeme içme birimlerini %15 oranında çok kötü, %15 oranında kötü, %28 oranında etkisiz, %18 oranında iyi, %24 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 2.bölgedeki reklam panolarını, %15 oranında çok kötü, %15 oranında kötü, %34 oranında etkisiz, %30 oranında iyi, %6 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 2.bölgedeki bitkilendirmeyi, %28 oranında çok kötü, %27 oranında kötü, %18 oranında etkisiz, %21 oranında iyi, %6 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 2.bölgedeki El heykelini, %6 oranında çok kötü, %18 oranında etkisiz, %46 oranında iyi, %30 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 2.bölgedeki caydırıcı sınırlayıcıları (eğrisel duvarları), %18 oranında çok kötü, %15 oranında kötü, %37 oranında etkisiz, %27 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Deneklerin 2.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin yüzde dağılımları

2.Bölge

Olumsuz ⇐ **Nötr** ⇐ **Olumlu**

Kentsel donatı elemanları	1	%	2	%	3	%	4	%	5	%
1.Döşeme kaplaması		18		21		46		9		6
2.Oturma elemanları		9		43		24		21		3
3.Aydınlatma elemanları		9		9		30		52		0
4.Telefon kulüpleri		18		21		24		34		3
5. Dolmuş durakları		24		24		15		31		6
6. Satış/Yeme içme birimleri		15		15		28		18		24
7.Panolar (Reklâm panoları, Yönlendirme levhaları)		15		15		34		30		6
8. Bitkilendirme		28		27		18		21		6
9. El heykeli		6		0		18		46		30
10. Caydırıcı sınırlayıcılar (Eğrisel duvarlar)		18		15		37		27		3

Çok Kötü / Kötü / Etkisiz / İyi / Çok İyi

4.4.3.4. Deneklerin 2.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları

Deneklerin 2.Bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları Çizelge 4.4’de verilmiştir. 2.Bölgedeki kentsel donatı elemanlarının medyanlarına göre, aydınlatma elemanları ve El heykeli iyi, döşeme kaplaması, telefon kulübeleri, dolmuş durağı, satış/yeme içme birimi, reklam panoları ve caydırıcı sınırlayıcılar etkisiz, diğerleri kötü olarak bulunmuştur.

Çizelge 4.4. Deneklerin 2. bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları.

Kentsel donatı elemanları	Medyan değerleri
Döşeme kaplaması	Etkisiz (3)
Oturma elemanları	Kötü (2)
Aydınlatma elemanları	İyi (4)
Telefon kulübeleri	Etkisiz (3)
Dolmuş durağı	Etkisiz (3)
Satış /Yeme içme birimi	Etkisiz (3)
Reklam panoları	Etkisiz (3)
Bitkilendirme	Kötü (2)
El heykeli	İyi (4)
Caydırıcı sınırlayıcılar (Eğrisel duvarlar)	Etkisiz (3)

4.4.3.5. Deneklerin 3.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme dereceleri

Denekler 3.bölgedeki döşeme kaplamasını, %24 oranında çok kötü, % 37 oranında kötü, %33 oranında etkisiz, %3 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki oturma elemanlarını, %21 oranında çok kötü, %37 oranında kötü, %30 oranında etkisiz, %9 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki aydınlatma elemanlarını, %15 oranında çok kötü, %43 oranında kötü, %24 oranında etkisiz, %18

oranında iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki telefon kulübelerini, %24 oranında çok kötü, %28 oranında kötü, %27 oranında etkisiz, %12 oranında iyi, %9 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki, satış birimi/büfeyi %24 oranında çok kötü, %24 oranında kötü, %21 oranında etkisiz, %31 oranında iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki, satış/ yeme içme birimlerini, %6 oranında çok kötü, %18 oranında kötü, %34 oranında etkisiz, %30 oranında iyi, %12 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki reklam panolarını ve yer belirleyicileri, %21 oranında çok kötü, %31 oranında kötü, %27 oranında etkisiz, %15 oranında iyi, %6 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki bitkilendirmeyi, %34 oranında çok kötü, %15 oranında kötü, %21 oranında etkisiz, %21 oranında iyi, %9 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki güneşlenme teraslarını, %15 oranında çok kötü, %27 oranında kötü, %34 oranında etkisiz, %15 oranında iyi, %9 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki gözetleme kulesini, %43 oranında çok kötü, %21 oranında kötü, %21 oranında etkisiz, %12 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki caydırıcı sınırlayıcıları (eğrisel duvarları), %40 oranında çok kötü, %21 oranında kötü, %18 oranında etkisiz, %21 oranında iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki WC ve duşları %61 oranında çok kötü, %21 oranında kötü, %15 oranında etkisiz, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki trafuyu, %49 oranında çok kötü, %12 oranında kötü, %27 oranında etkisiz, %12 oranında iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki çocuk oyun elemanlarını, %24 oranında çok kötü, %15 oranında kötü, %34 oranında etkisiz, %24 oranında iyi, %3 oranında çok iyi bulmuştur. Denekler 3.bölgedeki plaj donatı elemanlarını, %21 oranında çok kötü, %28 oranında kötü, %24 oranında etkisiz, %15 oranında iyi, %12 oranında çok iyi bulmuştur (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. Deneklerin 3. bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin yüzde dağılımları

3.Bölge

Olumsuz ⇐ Nötr ⇐ Olumlu

Kentsel donatı elemanları	1	%	2	%	3	%	4	%	5	%
1.Döşeme kaplaması		24		37		33		3		3
2.Oturma elemanları		21		37		30		9		3
3.Aydınlatma elemanları		15		43		24		18		0
4.Telefon kulüpleri		24		28		27		12		9
5.Satış birimi/Büfe		24		24		21		31		0
6.Satış/Yeme içme birimi		6		18		34		30		12
7.Panolar (Reklâm panoları, Yer belirleyiciler)		21		31		27		15		6
8. Bitkilendirme		34		15		21		21		9
9. Güneşlenme terasları		15		27		34		15		9
10. Gözetleme kulesi		43		21		21		12		3
11. Caydırıcı sınırlayıcılar (Eğrisel duvarlar...)		40		21		18		21		0
12. WC, duş		61		21		15		0		3
13. Trafo		49		12		27		12		0
14. Çocuk oyun elemanları		24		15		34		24		3
15. Plaj donatı elemanları		21		28		24		15		12

Çok Kötü / Kötü / Etkisiz / İyi / Çok İyi

4.4.3.6. Deneklerin 3.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları

Deneklerin 3.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları Çizelge 4.6’da verilmiştir. Buna göre satış birimi/büfe ve satış/ yeme içme birimi, çocuk oyun elemanları, plaj donatı elemanları, bitkilendirme ve güneşlenme terasları etkisiz, diğer elemanlar kötü, WC ve duş çok kötü olarak saptanmıştır.

Çizelge 4.6. Deneklerin 3.bölgedeki kentsel donatı elemanlarını beğenme derecelerinin medyanları.

Kentsel donatı elemanları	Medyan değerleri
Döşeme kaplaması	Kötü(2)
Oturma elemanları	Kötü(2)
Aydınlatma elemanları	Kötü(2)
Telefon kulübeleri	Kötü(2)
Satış birimi/Büfe	Etkisiz(3)
Satış /Yeme içme birimi	Etkisiz(3)
Reklam panoları ve yer belirleyiciler	Kötü(2)
Bitkilendirme	Etkisiz(3)
Güneşlenme terasları	Etkisiz(3)
Gözetleme kulesi	Kötü(2)
Caydırıcı sınırlayıcılar (Eğrisel duvarlar)	Kötü(2)
WC ve duş	Çok kötü(1)
Trafo	Kötü(2)
Çocuk oyun elemanları	Etkisiz(3)
Plaj donatı elemanları	Etkisiz(3)

4.5. Duyum Ölçeği Bulguları

Duyum ölçeği bulguları, her bölge için ayrı ayrı ele alınmıştır.

4.5.1. 1.Bölge için duyum ölçeği bulguları

1.Bölge için duyum ölçeği bulguları Çizelge 4.7’de verilmiştir. 1.Bölgede bitkilendirme yetersiz (%84,8), bakımsız (%69,7), dar (%57,6), sessiz (%51,5), kalabalık (%81,8), hareketli (%66,7), günümüze uygun değil (%66,7), sıradan (%97), huzurlu (%54,5), düzensiz (%84,8), boğucu (%51,5), basit (%69,7), uyumsuz (%75,8), itici (%72,7), güvensiz (%57,6), sıkıcı (%51,5), hatırlanmayan (%57,6) olarak bulunmuştur.

1.Bölge en bakımsız (%69,7), bitkilendirmede en yetersiz (%84,8), en sıradan (%97), en düzensiz (% 84,8), en boğucu (%51,5), en uyumsuz (%75,8), en itici (%72,7), en hatırlanmayan (%57,6) bölge olmuştur. Darlığı (% 57,6) 3.bölge ile, kalabalıklığı (%81,8) 2.bölge ile aynı değeri almıştır.

Çizelge 4.7. 1.Bölge için duyum ölçeği bulguları

Olumlu	%	Olumsuz	%
1. Sessiz	51,5	1. Gürültülü	48,5
2. Geniş	42,4	2. Dar	57,6
3. Bakımlı	30,3	3. Bakımsız	69,7
4. Kalabalık	81,8	4. Tenha	18,2
5.Hareketli	66,7	5.Durağan	33,3
6.Bitkilendirme yeterli	15,2	6.Bitkilendirme yetersiz	84,8
7. Günümüze Uygun	33,3	7. Günümüze uygun değil	66,7
8. Özgün	3	8. Sıradan	97
9.Huzurlu	54,5	9.Huzursuz	45,5
10. Düzenli	15,2	10. Düzensiz	84,8
11. Ferah	48,5	11. Boğucu	51,5
12. Basit	69,7	12. Karmaşık	30,3
13. Uyumlu	24,2	13.Uyumsuz	75,8
14. Çekici	27,3	14.İtici	72,7
15. Güvenli	42,4	15.Güvensiz	57,6
16.Eğlenceli	48,5	16.Sıkıcı	51,5
17.Hatırda kalıcı	42,4	17.Hatırlanmayan	57,6

4.5.2. 2.Bölge için duyum ölçeği bulguları

2.Bölge için duyum ölçeği bulguları Çizelge 4.8 'de verilmiştir. 2.Bölge sessiz (%51,5), geniş (%60,6), bakımsız (%54,5), kalabalık (%81,8), hareketli (%75,8), bitkilendirme yetersiz (%81,8), günümüze uygun değil (%60,6), sıradan (%90,9), huzurlu (%57,6), düzensiz (%63,6),

ferah (%81,8), basit (%75,8), uyumsuz (%66,7), çekici (%57,6), güvenli (%54,5), eğlenceli (%60,6), hatırdaki kalıcı (%57,6) bulunmuştur.

2.Bölge en geniş (%60,6), en hareketli (%75,8), en günümüze uygun (%39,4), en huzurlu (%57,6), en düzenli (%36,4), en ferah (%81,8), en basit (% 75,8), en çekici (%57,6), en güvenli (%54,5), en eğlenceli (%60,6), en hatırdaki kalıcı (%57,6) bölge bulunmuştur. Kalabalıklığı (%81,8) 1.bölgeyle, özgünlüğü (%9,1) ve uyumluluğu (%33,3) 3.bölgeyle aynı değerlerde bulunmuştur.

Çizelge 4.8. 2.Bölge için duyum ölçeği bulguları

Olumlu	%	Olumsuz	%
1. Sessiz	51,5	1. Gürültülü	48,5
2. Geniş	60,6	2. Dar	39,4
3. Bakımlı	45,5	3. Bakımsız	54,5
4. Kalabalık	81,8	4. Tenha	18,2
5.Hareketli	75,8	5.Durağan	24,2
6.Bitkilendirme yeterli	18,2	6.Bitkilendirme yetersiz	81,8
7. Günümüze Uygun	39,4	7. Günümüze uygun değil	60,6
8. Özgün	9,1	8. Sıradan	90,9
9.Huzurlu	57,6	9.Huzursuz	42,4
10. Düzenli	36,4	10. Düzensiz	63,6
11. Ferah	81,8	11. Boğucu	18,2
12. Basit	75,8	12. Karmaşık	24,2
13. Uyumlu	33,3	13.Uyumsuz	66,7
14. Çekici	57,6	14.İtici	42,4
15. Güvenli	54,5	15.Güvensiz	45,5
16.Eğlenceli	60,6	16.Sıkıcı	39,4
17.Hatırdaki kalıcı	57,6	17.Hatırlanmayan	42,4

4.5.3. 3.Bölge için duyum ölçeği bulguları

3.Bölge için duyum ölçeği bulguları Çizelge 4.9.'da verilmiştir. 3.Bölge sessiz (%51,5), dar (%57,6), bakımlı (%51,5), kalabalık (%54,5), hareketli (%60,6), bitkilendirme yetersiz (%69,7), günümüze uygun değil (%69,7), sıradan (%90,9), huzursuz (%66,7), düzensiz (%72,7), ferah (%60,6), basit (%57,6), uyumsuz (%66,7), itici (%66,7), güvensiz (%63,6), sıkıcı (%69,7), hatırda kalıcı (%54,5) bulunmuştur.

3.Bölge en bakımlı (%51,5), en تنها (%45,5), en durağan (%39,4), bitkilendirme yeterliliği en fazla (%30,3), en günümüze uygun olmayan (%69,7), en huzursuz (%66,7), en karmaşık (%42,4), en güvensiz (%63,6), en sıkıcı (%69,7)bölgedir. Darlığıyla (%57,6) 1.bölgeyle, özgünlüğüyle (%9,1) ve uyumluluğuyla (%33,3) 2.bölgeyle aynı değerde bulunmuştur.

Çizelge 4.9. .3.Bölge için duyum ölçeği bulguları

Olumlu	%	Olumsuz	%
1. Sessiz	51,5	1. Gürültülü	48,5
2. Geniş	42,4	2. Dar	57,6
3. Bakımlı	51,5	3. Bakımsız	48,5
4. Kalabalık	54,5	4. Tenha	45,5
5.Hareketli	60,6	5.Durağan	39,4
6.Bitkilendirme yeterli	30,3	6.Bitkilendirme yetersiz	69,7
7. Günümüze Uygun	30,3	7. Günümüze uygun değil	69,7
8. Özgün	9,1	8. Sıradan	90,9
9.Huzurlu	33,3	9.Huzursuz	66,7
10. Düzenli	27,3	10. Düzensiz	72,7
11. Ferah	60,6	11. Boğucu	39,4
12. Basit	57,6	12. Karmaşık	42,4
13. Uyumlu	33,3	13.Uyumsuz	66,7
14. Çekici	33,3	14.İtici	66,7
15. Güvenli	36,4	15.Güvensiz	63,6
16.Eğlenceli	30,3	16.Sıkıcı	69,7
17.Hatırda kalıcı	54,5	17.Hatırlanmayan	45,5

4.6. Bölgelerin Kentsel Donatı Elemanları Bütünü Olarak Değerlendirildiğinde Beğeniler Açısından Kötüden İyiye Doğru Sıralanması

Her bölge için yapılan anketlerde, ayrı ayrı bölgelerin beğeniler açısından küçükten büyüğe sıralanışı şu şekildedir:

1.Bölgede; 1.Bölge (%19,2)< 2. Bölge (%34,3)< 3.Bölge (%46,5)

2.Bölgede; 1.Bölge (%33,3) = 2.Bölge (%33,3)= 3.Bölge (%33,3)

3.Bölgede; 1.Bölge (%18,2)< 2.Bölge (%24,2)< 3.Bölge (%57,6)

Tüm bölgelerden elde edilen bulgulara göre,

1.Bölge (%23,6)< 2.Bölge (%30,5)< 3.Bölge (%45,9) şeklindedir.

Buna göre en beğenilen bölge tüm bölgeler içinde 3.bölgedir. İkinci derecede 2.bölge gelmektedir. En az beğenilen bölge ise 1.bölgedir.

4.7. Kuşadası Sahil Bandı'nın Bir Turistik Yöre Sahil Bandı Olarak 10 Üzerinden Aldığı Puanların Yüzdeleri ve Aritmetik Ortalaması

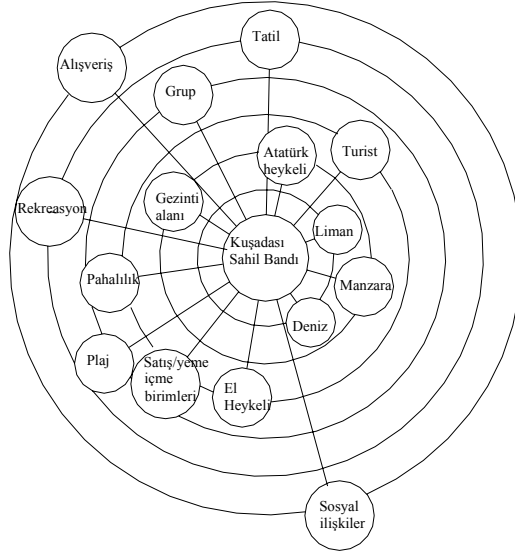
Tüm bölgelerde yapılan anketler sonucunda elde edilen puan yüzdelere göre, %1 kişi puan vermemiş, %1 kişi 1 puan, %6 kişi 2 puan, %17 kişi 3 puan, %7 kişi 4 puan, %23 kişi 5puan, %26 kişi 6 puan, %7 kişi 7 puan, %9 kişi 8 puan, %2 kişi 9 puan, %1 kişi 10 puan vermiştir. Kuşadası Sahil Bandı'nın bir turistik yöre sahil bandı olarak aldığı puanların aritmetik ortalaması 5,11 puandır.

4.8. Kuşadası Sahil Bandı Deyince Akla Gelenlere (Çağrışım Burcu Testine) Ait Bulgular

Tüm bölgeler için; çağrışım burcu testine ait yüzde dağılımları Çizelge 4.10’da ve çağrışım burcu testinin sonuçlarının grafiksel anlatımı Şekil 4.63’de verilmiştir. Çağrışım burcunda Kuşadası Sahil Bandı’nın çağrışımlarından ortaya çıkan nitelikler frekansları yüksek olanlar merkeze yakın olacak şekilde çizilmiştir. Çağrışım burcu testi çoktan seçmeli bir sorudur ve deneklerden Kuşadası Sahil Bandı denildiğinde çağrışım yapanların hepsini işaretlemeleri istenmiştir. Dolayısıyla tek bir seçenek işaretlenmemiştir. Çağrışım burcu testine göre; liman (75), deniz (70), manzara (60), Atatürk heykeli (58), gezinti alanı (57), El heykeli (45), turist (45), satış yeme içme birimleri (41) defa ile en çok söylenenler olmuştur.

Çizelge 4.10. Kuşadası Sahil Bandı’nın çağrışım burcu testine ait frekanslar

Atatürk heykeli	58
Turist	45
Rekreasyon	23
Alışveriş	17
El heykeli	45
Tatil	21
Grup	38
Deniz	70
Manzara	60
Satış/Yeme içme birimleri	41
Gezinti alanı	57
Sosyal ilişkiler	13
Plaj	35
Liman	75
Pahalılık	44

Şekil 4.63. Kuşadası Sahil Bandı'nın çağrışım burcu testi sonuçlarının grafiksel anlatımı

4.9. Kuşadası Sahil Bandı'nda En Çok Hoşa Giden Kentsel Donatı Elemanları

Kuşadası Sahil Bandı'nda yapılan anketlerdeki 13. açık uçlu soruya göre; tüm bölgelerde en çok hoşça giden kentsel donatı elemanlarının frekansları Çizelge 4.11'de verilmiştir. 13. soru açık uçlu bir sorudur ve denekler birden fazla eleman belirtmişlerdir ve hepsi istatistik değerlendirmeye alınmıştır. Tüm bölgelerde en çok beğenilen elemanların frekanslarına göre, Atatürk heykeli (26) defa söylenerek en beğenilen eleman olmuştur. El heykeli (20) defayla ikinci, satış/yeme içme birimleri ve bitkilendirme (16) defa ile üçüncü olmuştur.

Çizelge 4.11. Kuşadası Sahil Bandı'nda en çok hoş giden kentsel donatı elemanlarının frekansları

En Çok Hoşa Giden Kentsel Donatı Elemanları	Frekanslar
1.Bitkilendirme	16
2.El heykeli	20
3.Çocuk oyun elemanları	7
4.Satış birimi/Büfe	3
5.Kaldırımların genişliği, uzunluğu	15
6.Satış/Yeme içme birimleri	16
7.Atatürk heykeli	26
8.Plajdaki donatı elemanları	15
9.Oturma elemanları	7
10.Döşeme kaplaması	2
11.Aydınlatma elemanları	6
12.El heykelinin önündeki mendirek	3
13.Atatürk heykelinin yanındaki Türk bayrağı	1
14.Gözetleme kulesi	1

4.10. Kuşadası Sahil Bandı'nda Hoşa Gitmeyen Kentsel Donatı Elemanları

Kuşadası Sahil Bandı'nda yapılan anketlerde 14. açık uçlu soruya göre; tüm bölgelerde hoş giden kentsel donatı elemanları Çizelge 4.12' de verilmiştir. 14. soru açık uçlu bir sorudur ve denekler birden fazla eleman belirtmişlerdir ve hepsi istatistik değerlendirmeye alınmıştır. Tüm bölgelerde hoş giden kentsel donatı elemanlarının frekanslarına göre, oturma bankları (25) defa ile birinci, bitkilendirme (23) defa ile ikinci, satış birimi/büfeler (14) defa ile üçüncü olmuştur.

Çizelge 4.12. Kuşadası Sahil Bandı'nda hoş gitmeyen kentsel donatı elemanlarının frekansları

Hoşa Gitmeyen Donatılar	Frekanslar
1.Bitkilendirme	23
2.Döşeme kaplaması	12
3.Oturma elemanları	25
4.Plajdaki donatı elemanları	9
5.Mendirek	4
6.Wc	8
7.Satış birimi /Büfeler	14
8.Panolar (reklam panoları, yer belirleyiciler vb.)	4
9.Aydınlatma elemanları	7
10.Altyapı(su tahliyesi)	1
11.El heykeli	1
12.Çocuk Oyun Parkı	3
13.Kaldırımlar	9
14.Eğrisel duvarlar	3
15.Satış/Yeme içme birimleri	2
16. Dolmuş durakları	1
17.Trafolar	1
18.Hiçbiri hoşuma gitmiyor.	5

5. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmada çevresel imgelerin öğelerinden yola çıkılarak, çalışma alanındaki kentsel donatı elemanlarının çevresel imge üzerine etkileri ortaya konulmuştur. Çevresel imgenin oluşumu duyumla başladığı, algıyla geliştiği için çevreye ait somut verilerden (sesler, seslerin düzeyi, renkler, dokular, biçimler, yüzeylerin konumu, koku vb.) kaynaklanan duyum anlamlandırıldığında çevreyi tanımaya yönelik soyut verilere (eski, yeni, özgün, ferah, günümüze uygun, kalabalık, güzel, çirkin...vb.) dönüşmektedir. Buradan çevreye ait değerlendirme ve yargılara erişilerek çevresel algı haline gelmektedir. Bu algının içinde çevresel bileşenlerin yanında yaşamsal veriler de vardır. Algısal süreç sonunda geçmiş deneyim ve imgeler yardımı ile anlamlı birer algıya dönüşen duyumsal imgeler zihinde yerlerini almaktadır. Bu süreçte kentsel donatı elemanlarının algılanmasının, yoğunluğunun, yerleşim modelinin, ayırıcı görsel niteliklerinin, estetik özellikleri ve mekansal ilişkilerinin çevresel imge üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur.

5.1. Sınırlar (Edges):

Alanı bir taraftan sınırlayan denizin peyzaj üzerinde çok önemli etkisi vardır. Görsel mekân olarak alındığında kıyı denizde ufuk çizgisine, karşı olarak karada silüet çizgisine dayanan ve üçüncü boyutta havaya ve su altına doğru devam eden bir bütündür. Kıyı bu yapısı yüzünden bir çizgi ya da yüzey değil, derinlikli, üç boyutlu bir geometrik mekândır. Öte yandan araç yolu trafik ve gürültülü bir ortam yarattığı için olumsuz olarak nitelenebilir. Sınır olarak araç yolunun etkisi gürültü olarak 1.bölgede, 2.bölgede ve

3.bölgede (%48,5) olarak belirtilmiştir. Bu dikkate değer bir orandır. Diğer sınırlayıcı elemanlar olarak kentsel donatı elemanlarının (kent mobilyaları, düşey elemanlar, bitkiler, caydırıcı-sınırlayıcılar) düzeni, yaya erişim mekânlarının hem boyutları, hem de işlevleri üzerinde etkilidir.

1., 2. ve 3. Bölgelerde yol ağacı olarak kullanılan bitkilerin tür özelliği (Phoenix canariensis ve Washingtonia filifera) ve 1.bölgede orta refüjdeki bitkilendirme yönlendirici ve sınırlayıcı etki yapmaktadır (Bkz. Şekil 4.6) Hakim noktadan 2. ve 3.Bölgelere bakıldığında; bitkilerin sınırlayıcı ve yönlendirici eleman olarak etkisi bitki yoğunluğu nedeniyle daha güçlüdür.. 1., 2. ve 3. Bölgede yer yer bitki kasalarının ve kaplarının sınırlayıcı ve görsel etkilerinden yararlanılmıştır. Yapılan anketlerde Kuşadası Sahil Bandı'nda en hoşça giden kentsel donatı elemanı ile ilgili açık uçlu soruda bitkilendirme (16) frekans ile belirtilen üçüncü eleman olmuştur.

Sınır duvarları eğrisellikleriyle yaya erişim akslarını sınırlamaktadır (Bkz. Şekil 4.6; Bkz. Şekil 4.7; Bkz. Şekil 4.8). Sınırlayıcı etmenin malzemesi, rengi, doluluk boşluk oranı yaya erişim mekânının değişik özellikler kazanmasını sağlar. İçbükey ve dış bükey olan bu düşey düzlemler görülebilen alan ve strüktür düzeyini sınırlarken, yaya erişim mekânında uzaklıkların azalmasında rol oynar. Yaya erişim aksını sınırlayan sınır duvarlarının dışbükey olduğu yerlerde mekânda sınırsızlık etkisi yaratılmakta, içbükeylikler de yaya erişim aksının sınırlanmasına neden olmaktadır.

Yaya erişim aksında düşey doğruların çok olması (2.bölgedeki aydınlatma elemanları) mekânda derinliğin artmasına neden olmaktadır.

Aydınlatma elemanları 2.bölgede ritmik düzende yer alarak mekanı sınırlamaktadır ve yaya erişim aksının sürekliliğini vurgulamaktadır.

Anket sorularında çağrışım testinde liman (75), deniz (70) frekansla sınırlar anlamında Kuşadası Sahil Bandı deyince belirtilen elemanlar olmuştur. 2.Bölgedeki eğrisel sınır duvarları etkisiz (3), 3.Bölgedeki eğrisel sınır duvarları kötü (2) bulunmuştur. Alanda sınır duvarları 2.bölgede kırmızı renktedir. Boya ve bakım sorunları vardır. 3.bölgede bazı yerlerde beyaz, bazı yerlerde kırmızıdır ve 2.bölgeye göre kot farkı nedeniyle sınır duvarları daha yoğun olarak kullanılmıştır. 3.Bölgedekilerde boya ve bakım sorunları, sınır duvarlarının daha yoğun kullanımı nedeniyle daha çok ortaya çıkmıştır. 2.Bölgedeki sınır duvarları en ve boy kesiti nedeniyle sıklıkla oturma amaçlı kullanılmaktadır. Bu fark buradan kaynaklanmaktadır.

5.2. Bölgeler (Districts)

Tüm bölgeler anlamında değerlendirmeler sonucunda; 1.bölge (%23,6) ile en beğenilmeyen bölge olmuştur. 2.Bölge (%30,5) ile ikinci derecede beğenilmektedir. 3.Bölge ise (%45,9) ile en beğenilen bölge olmuştur. Bu durumda, çarşı karakterinin sahilde tercih edilmediği, rekreasyon, eğlenme ve dinlenmenin ikinci derecede tercih edildiği, plaj karakterinin ise en fazla tercih edildiği sonucu çıkar. Çağrışım burcu testi de bu durumu destekler niteliktedir. Alışveriş (17), rekreasyon (23), plaj (35) frekansla söylenmiştir. Aynı zamanda bölgeler içinde 3.bölge bakımlı olmasıyla (%51,5), sakin olmasıyla (%45,5), durağan olmasıyla (%39,4), bitkilendirme anlamında yeterliliği (%30,3) ile diğer bölgeler içinde öne çıkmaktadır. Faaliyetler anlamında plaj voleybolu alanda sıklıkla oynanmaktadır. Kot farkı da 3.

bölgeyi diğerlerinden ayıran bir özelliktir. 3.Bölge aynı zamanda %88 ile en çok algılanan bölge olmuştur.

5.3. Kavşaklar (Nodes)

Çalışma alanında yaya erişim akslarının kesiştiği kavşaklar, geçiş noktaları, meydan işlevi gören açıklıklar kavşaklar olarak tanımlanmıştır. Alandaki kavşaklar 1.bölgede Atatürk heykeli çevresindeki tören alanı ve 1.mendirek hizasında satış/yeme içme birimi, arıtma tesisi ve WC yi içine alan açıklık, 2.bölgede şehir merkezinden gelen aksı karşılayan satış/ yeme içme biriminin önündeki açık alan ve El heykeli çevresindeki meydandır. Otobüs durakları da bu anlamda toplantı noktalarını, kavşakları oluşturmaktadır. Özellikle bu kavşaklardan 2.bölgedeki El heykelinin bulunduğu meydan ve 1.bölgedeki Atatürk heykelinin bulunduğu tören alanı insanlar tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. El heykelinin bulunduğu meydanda, sergiler ve kermesler düzenlenerek, sokak ressamlarıyla ve aktivitelerle alana canlılık kazandırılmıştır. Atatürk heykelinin bulunduğu tören alanı törenler dışında, konserler vb. organizasyonlara da hizmet etmektedir. Bu anlamda bu kavşaklar diğerlerine göre gerek aktiviteleriyle, gerekse boyutlarıyla daha çok öne çıkmaktadır.

5.4. Odak Noktaları (Landmarks)

İnsanların bir kenti hatırlamasında en çok rol oynayan bileşendir. Çalışma alanında, 1.bölgedeki Atatürk heykeli, 2.bölgedeki El heykeli ve aydınlatma elemanları, tüm bölgelerdeki satış – yeme içme birimleri odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu elemanlar görsel anlamdaki incelemelerle ve anketlerle ortaya konulmuştur.

1.Bölgede Atatürk heykeli beğeni açısından iyi derecesi almış, 2.bölgede El heykeli ve aydınlatma elemanları iyi derecesi almıştır. Atatürk heykeli %46 iyi ve %36 çok iyi olmak üzere toplamda %82 oranında 1. bölgede etkili bulunmuştur. El heykeli %46 iyi ve %30 çok iyi olmak üzere toplamda %76 oranında 2.bölgede etkili bulunmuştur. 2.Bölgedeki aydınlatma elemanları %52 oranında iyi olarak kendi bölgesinde etkili bulunmuştur. Tüm bölgelere sorulan Kuşadası Sahil Bandı deyince aklınıza ne geliyor? çoktan seçmeli sorusunda da Atatürk heykeli (58), El heykeli (45), satış- yeme içme birimleri (41) frekansla söylenmiştir. Tüm bölgelere sorulan Kuşadası Sahil Bandı'nda en çok hoş giden kentsel donatı elemanları açık uçlu sorusunda da Atatürk heykeli (26), El heykeli (20), satış/yeme içme birimleri (16) frekansla belirtilmiştir.

Görsel anlamda bakıldığında; Atatürk heykeli ve El heykelinin renk, biçim, doku özellikleriyle ortaya çıktığı görülmektedir. Buna rağmen, Atatürk heykelinin şu anki boyutlarıyla uzaktan algılanması zayıftır. 1.Bölgedeki Atatürk heykelinin arkasında heykele fon teşkil edecek bir bitkilendirme anlayışı saptanmamıştır. El heykeli boyutlarıyla daha algılanabilir durumdadır. 2.Bölgedeki kavşakta bulunan El heykelinin yol tarafında bitkisel yoğunluk azaltılarak yaya erişim aksından algılanabilirliği artırılmıştır (Bkz Şekil 4.44)

1.Bölgedeki Atatürk heykelinde kompozisyon Atatürk ve elinde meşale tutan gençlerden oluşmaktadır. Atanın Cumhuriyetimizin kuruluşunda verdiği mücadele ve her anlamda gençliğe ışık tutması, ileri görüşlülüğü işlenmiştir. Bu açıdan anlamlıdır (Bkz. Şekil 4.10). 2.Bölgedeki El heykelinde beyaz bir el ve üzerinde siyah güvercinler vardır. Güvercin ve el kontrast özellik göstermektedir. Güvercin özgürlüğü ve

barışı çağrıştırmaktadır, aynı zamanda güvercin Kuşadası'nı da simgelediğinden anlamlıdır (Bkz. Şekil 4.12). Plastik öğelerin her ikisinin de kavşak noktasında (meydanda) bulunması algılanabilirliklerini arttırmaktadır. O halde plastik öğelerde strüktür, kimlik ve anlam; yani çevresel imgenin yapı taşları öne çıkmaktadır.

Anketlere göre; 1.bölgedeki ve 3.bölgedeki aydınlatma elemanları kötü olarak belirtilirken, 2.bölgedeki aydınlatma elemanları ise iyi olarak nitelendirilmiştir. Görsel anlamda bakıldığında, 2.bölgedeki aydınlatma elemanları oturma banklarıyla karakter olarak uyumludur. Her ikisi de geleneksel tarzdadır. Aydınlatma elemanları insan ölçeğindedir ve 2.bölgede belli aralıklarla yer almaktadır. Bu da belirli bir ritmi getirmektedir. Kavşaklardan her iki yöne bakıldığında bu etki kuvvetli derecede öne çıkmaktadır (Bkz. Şekil 4.12, Şekil 4.13). Yaya erişim aksının sürekliliğini ve yönlendirilmesini vurgulamaktadır. 2.Bölgedeki aydınlatma elemanları ulusal bir stili yansıtmasa da insan ölçeğinde olması ve estetik niteliğiyle öne çıkmaktadır. İnsan ölçeğinde aydınlatma elemanlarının yeterli miktarda kullanımı 2.bölgenin en güvenli (%54,5) bölge olmasında da etkilidir.

Çalışma alanında düşey ve yatay doğruların hakim olduğu satış birimlerinin yüzleri sınırladıkları yol mekânının dinamik ve statik bir görünüm kazanmasında etkindir. Yatay doğruların fazlalığı statik etki yapmakta, düşey doğruların fazlalığı dinamik etki yapmaktadır. 1., 2. ve 3.Bölgelerde satış/yeme içme birimlerinde ağırlıklı olarak ahşap ve cam kullanılmıştır. Saçak yapılanması belirgin bir karakterdedir (Bkz. Şekil 4.11, Bkz. Şekil 4.34, Bkz. Şekil 4.35). Alanda sadece 2.bölgedeki satış/yeme içme biriminden biri diğerleriyle farklıdır. Eklerle genişleyerek büyütülmüş, kullanılan malzemelerin farklılığı, biçim ve tarz uyumunun

bozulması nedeniyle diğerleriyle bütünlük arz etmemektedir (Şekil 4.33). 2.Bölgede kavşak noktasında bulunan diğer satış/yeme içme biriminin algılanması ise oldukça kuvvetlidir ve diğerleriyle uyumludur (Şekil 4.6). Yapılan anketlerde satış- yeme içme birimlerinin beğeni olarak tüm bölgeler anlamında etkisiz bulunmasına rağmen, Kuşadası Sahil Bandı denildiğinde satış- yeme içme biriminin (41) frekansla akla gelmesi bağlam ve ortam özellikleri yani; o mekânda gerçekleşen, yaşam, eylem, aktivite, kısaca her tür fenomen ve estetik anlamda satış yeme içme birimlerinin genel olarak birbiriyle uyumu nedeniyledir. Tek tek değerlendirildiğinde etkisiz olarak nitelenen satış/ yeme içme birimleri tarz olarak uyumuyla bütünde akılda kalıcı olmuştur.

5.5. Yaya Erişim Aksları

- Kuşadası Sahil Bandı'ndaki yaya erişim aksında daralma ve genişlemeler görülmektedir. 1.Bölgede yapılar ve 3.bölgede kentsel donatı elemanlarının yerleşimi nedeniyle yaya erişim aksı daralmaktadır. Anketlere göre; 1.bölge (%42,4) oranında, 2.bölge (%60,6) oranında, 3.bölge (%42,4) oranında geniş bulunmuştur. En geniş bölge 2.bölgedir.

- Kuşadası Sahil Bandı'ndaki yaya erişim aksına alçalma ve yükselmeler açısından bakıldığında; alan genel olarak düzdür. Sadece plajların olduğu 3.bölgede kot farkı vardır. Kot farkı sayesinde plajların birbirinden ve yürüyüş arterinden ayrılması ve plajda güneşlenenlerle yoldan geçenlerin mekânsal ayrımı sağlanmıştır. Bu durum mekanın algısında boyutlarda büyüme ve küçülmelere neden olduğundan mekana zenginlik katmaktadır. Görsel olarak bazı elemanların algısı zayıflamakta, bazılarının ise artmaktadır. 3.Bölge en beğenilen bölge olmuştur. Bölgeler

çevresel imgenin öğeleri olduğuna ve topografya da bu bölgeyi diğerlerinden ayırdığına göre, çevresel imge üzerinde etkilidir.

- 2.Bölgede yaya erişim aksı bitkisel materyalle ikiye bölünmüştür. Yaya erişim aksının biri sahil yönünde devam etmekte, diğeri de bir ucunda arıtma tesisi birimi, diğer ucunda satış/ yeme içme birimi ile sınırlanmaktadır ve bu yapıların kullanımı araç yolu ve deniz yönündendir. Yaya erişim aksının bu elemanlar nedeniyle yönlenmesi (nereden başlayıp, nerede bittiği) algılanamamakta, bu durum belirsizliği doğurmaktadır (Şekil 4.6).

- Tüm bölgelerde yaya erişim aksının araç yolu kısmındaki döşeme kaplaması, renk doku ve çizgisel özellikle ön plana çıkmıştır ve şehir merkezine doğru yönlendirici etkisi vardır. Döşeme kaplaması üzerinde bakış doğrultusu yönündeki çizgiler yaya erişim aksının olduğundan daha uzun algılanmasına neden olmaktadır. Bu uzunluk eğrisel duvarların hareketiyle dengelenmiştir. Yaya erişim aksındaki bu etki araç yolunun iç tarafında şap kullanıldığından kaybolmuştur.

- Çağrışım testinde de Kuşadası Sahil Bandı denildiğinde akla gelenler arasında gezinti alanı (57) frekansla söylenmiştir. Bu da alandaki yaya erişim aksını karşılamaktadır. Dolayısıyla alanda yaya erişim aksları çevresel imgeyi oluşturan eleman olarak fonksiyonu nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

- Yaya erişim aksı araç yolu yönünde kesintisiz devam etmekte, deniz yönünde ise yer yer kentsel donatı elemanları, yapılar ve bariyerler tarafından kesintiye uğramaktadır. Anketlerde 3.bölgede görsel ve fiziksel erişim (%88) ile en fazla bulunmuştur. 2.Bölge görsel ve fiziksel erişim

açısından ikinci derecede (%79), 1.bölge de (%58) ile üçüncü derecede bulunmuştur.

- Yaya erişim aksındaki kentsel donatı elemanları ve yapıların yoğunluğu mekanların ferah veya boğucu olarak algılanmasında da etkindir. 1.Bölge (%48,5) oranında, 2.bölge (%81.8) oranında, 3.bölge (%60,6) oranında ferah bulunmuştur. 2.Bölge en ferah bölgedir.

- Yaya erişim aksları mendirek hizalarında T kavşak oluşturmakta, T kavşak sapmalı, izole edici özellikler göstermektedir. Alandaki yaya erişim akslarının açılı olması sürprizli, vurgulayıcı özellikler göstermektedir. Sık dönüşlü yaya erişim aksları daha büyük daha zengin görünümlere imkan vermektedir. Yaya erişim aksındaki kırıklar, gölge ve ışık oyunları, görsel derinlikler gibi koşullar aynı zamanda yol mekânının yönünü bireye anlatan etmenlerdir. Alanda palmiye ve hurmaların yer alış düzeni, 2.bölgedeki aydınlatma elemanlarının belirli aralıklarda yer alması görsel derinlik yaratmaktadır.

- Alandaki yaya erişim akslarının ölçeği insan ölçeğine yakındır ve algılanması kolaydır. Yaya erişim aksındaki belirli duraklama noktaları yaya erişim aksına ölçek kazandırmaktadır. Bunlar durak ve kavşak noktalarıdır. Hareketliliğin hızı ise yaya erişim aksı üzerindeki mekânların işlevsel yüküne ve biçimsel niteliğine bağlı olarak şekillenmiştir. Yol mekânının boyut kazanması, yola yüklenen işleve, kullanıcıların sıklığına, kullanım biçimine bağlı olarak gelişmiştir. Atatürk heykeli ve El heykelinin bulunduğu kavşak noktaları ve satış birimleri önündeki genişlemelerde ve duraklarda bu faktörler oldukça etkilidir. Duraklarda ceple genişleme sağlanmadığından tam amaca uygun değildir.

5.6. Kentsel Donatı Elemanlarının Algısı, Yoğunluğu, Yerleşim Modeli, Ayırıcı Görsel Nitelikleri, Estetik Özellikleri ve Mekansal İlişkileri

Kentsel donatı elemanlarının algısı, yerleşim modeli, konumu, yoğunluğu, mekansal ilişkileri, ayırıcı görsel nitelikleri, estetik özellikleri estetik yargılara, duyumsal algılara yol açarak, çevresel imgeyi etkilemektedir.

- Kentsel donatı elemanlarının yoğunluğu, algılamayı etkilemektedir. Kentsel donatı elemanlarının yoğunluğuna ve aydınlatma elemanlarının yetersizliğine bağlı olarak algının zayıflaması alanın güvensiz olarak imgelenmesinde etkilidir. Güvenlikle kentsel donatı elemanları yoğunluğu arasında ters, aydınlatma elemanları yeterliliğiyle doğru orantı vardır. Yoğunluğa bağlı olarak yaya erişim aksındaki daralmalar, yaya erişim aksı ile kentsel donatı elemanları ve yapılaşma arasındaki oranlar ve doğal silüetin algılanabilirliğinin azalması mekanın boğucu, itici olmasında etkindir. Tersisi durumda ise ferah ve çekici olması söz konusudur. Bitkisel materyalin yeterliliği ile beğeniler arasında da doğru orantı vardır.

1.Bölgede bitkisel materyal olmasına rağmen, yapılaşma nedeniyle doğal silüetin algısının azalması (deniz ve gemilerle iletişimin kopması) bu mekânı boğucu, itici hale getirmiştir. 2. ve 3. Bölgelerde bitkisel materyalin hakim olması ve denizle doğrudan etkileşimi ve doğal silüetin algılanabilirliği bu mekânları rahatlatıcı, çekici ve canlılık verici kılmaktadır. Anketlere göre; 1.bölge en boğucu ve en itici bölgedir. 2.Bölge ise en ferah ve en çekici bölgedir. 2.Bölgenin aynı zamanda en güvenli bölge olmasında; aydınlatma elemanlarının (özellikle insan ölçeğinde aydınlatma elemanlarının) yoğun olarak kullanılması ve yaya erişim

aksından alanın rahatlıkla algılanabilmesi etkilidir. 1.Bölgenin yapılaşma yoğunluğu ve 3.bölgede Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki bitkisel materyal ve kentsel donatı elemanları yoğunluğu nedeniyle yaya erişim aksından alanın yeterince algılanamaması, her iki bölgede de aydınlatma elemanlarının yetersizliği (özellikle insan ölçeğinde aydınlatma elemanlarının kullanılmayışı) nedeniyle bu bölgeler güvensiz bulunmuştur. Bitkilendirme, kentsel donatı elemanları ve yapılaşma yoğunluğu ile alanın güvenli bulunması ve algılanabilirliği arasında ters yönde bir ilişki vardır. Aydınlatma elemanları yeterliliği ile güvenlik arasında ise doğrusal bir ilişki vardır. Güvenlik açısından; 3.bölge< 1.bölge< 2.bölgedir. Bitkilendirme yeterliliği ve beğeniler arasında ise doğrusal bir ilişki vardır. Bitkilendirme yeterliliği açısından; 1.bölge< 2.bölge< 3.bölgedir. Beğeniler açısından ise; 3.bölgede bitkilendirme etkisiz, diğer bölgelerde kötü bulunmuştur.

- Kentsel donatı elemanlarının yerleşim modeli ve konumunun etkisi, mekanda düzenli–düzensiz, basit-karmaşık, hareketli-durağan olarak duyumsal imgelerle tanımlanmaktadır.

Yerleşim modeli düzensiz olan bölgelerde, mekânı oluşturan unsurlar arasında uygun iletişim olmadığından bu durum belirsizlik etkisi yaratmaktadır. 1.Bölgede yapılaşmanın düzensizliği, orta refüjdeki bitkilendirmenin yerleşimi bu etkiyi yapmaktadır. 1.Bölgede orta refüjde yer yer gelişigüzel dikilmiş bitkiler kent merkezine gidişte kaos ve belirsizlik yaratmaktadır (Bkz. Şekil 4.46). 3.Bölgede canlı ve cansız kentsel donatı elemanları konumlarıyla sirkülasyonu ve kentsel donatı elemanlarının işlevine uygun kullanımını kısıtlamakta ve bu durum belirsizlik ve karmaşa yaratmaktadır. 3.Bölgedeki özellikle Şehit Ahmet

Şengülen Parkı'nda elemanların yerleşimi ve yaya erişim aksının üzerine dikilen palmiyeler (*Washingtonia filifera*) sirkülasyonu olumsuz etkilemektedir. Oturma elemanının önündeki bitkilendirme de oturma elemanının kullanımını kısıtlamaktadır. Zakkum (*Nerium oleander*) konumu açısından uygun değildir (Bkz. Şekil 4.45). Bu parktaki telefon klübesinin bitkilerin seçim ve bakım sorunları nedeniyle algılanması zayıflamıştır (Bkz. Şekil 4.29). Anket sonuçlarına göre karmaşıklık açısından; 2.bölge<1.bölge<3.bölge'dir. En karmaşık bölge 3.bölge, en basit bölge 2.bölge'dir. Kentsel donatı elemanlarının düzeni açısından; 1.bölge<3.bölge<2.bölge'dir. 1.Bölge en düzensiz, 2.bölge en düzenli bölgedir. Sınır duvarları hareketleri, satış birimlerinin alan içindeki konumlarındaki hareketler, doluluk, boşluklar, yüzeylerindeki yatay ve düşey doğrular, insan sirkülasyon hızı vb. mekanın hareketli veya durağan olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Anketlere göre hareketlilik açısından 3.Bölge<1.bölge<2.bölge'dir. En hareketli bölge 2.bölge ve en durağan bölge 3.bölge'dir.

- Kentsel donatı elemanlarının boyutları, kentsel donatı elemanının algılanmasını, işlevselliğini ve görsel niteliğini etkilemektedir. Kentsel donatı elemanlarının boyutlarının insan ölçeğinde olması algılanmada ve kendini güvende hissetmede etkilidir. Dolayısıyla imgeyi de etkilemektedir.

Palmiyeler ve hurmalar boyutları nedeniyle insan ölçeği üzerinde olduğundan, yürürken tam olarak etkisi hissedilememekte, hakim noktadan bakışta etkisi daha çok güçlenmektedir. 2 ve 3.Bölgelerde ağaç formları beraberinde çalı formları da kullanılmıştır. Bu nedenle bu bölgeler çalı formları nedeniyle insan ölçeğine indiğinden ağaçların etkisi desteklenmiştir. 2.Bölgenin en çekici bölge olarak imgelenmesinde bu da bir

etkendir. Bu çeşitliliğin etkisi anketlerle de saptanmıştır. 1.Bölgedeki bitkilendirme %9 oranında iyi ve %3 oranında çok iyi bulunmuştur. 2.Bölgede ise %21 oranında iyi ve %6 oranında çok iyi bulunmuştur. 3.Bölgede ise %21 oranında iyi ve %9 oranında çok iyi bulunmuştur. Buna göre; 1.bölge<2.bölge<3.bölgedir. Atatürk heykelinin bulunduğu tören alanındaki Atatürk heykeli boyutlarıyla alanın bir ucundan bakıldığında yeterince algılanamamaktadır. Dolmuş durakları önünde cep oluşturularak, mekanda genişleme sağlanmadığı için kendisinden istenen fonksiyonu yeterince sağlayamamaktadır. Bu da beraberinde şehir trafiğinde, dolmuşun duraklaması nedeniyle trafikte tıkanmaya ve aksamalara yol açmaktadır. 2.Bölgede insan ölçeğinde aydınlatma elemanlarının kullanımı olumlu etkiler yapmaktadır. Ayrıca güvenlik açısından da önem arz etmektedir. 1.Bölgede tören alanında bulunan oturma elemanları da yeterince sınırlanmadığı için çok tercih edilmemektedir. Tüm çalışma alanında reklam panoları belirli bir standartta olmalarına rağmen, kimisi aşırı derecede büyük yapıldığından görüntü kirliliği yaratmaktadır.

- Alanda doğal örtünün biçimsel özelliklerinden faydalanılsa da, renk ve doku özelliklerinden yeterince yararlanılmamıştır. 2.Bölgede farklı çalı formlarından ve çalıların renk olarak etkisinden ve çim yüzeylerden daha fazla oranda yararlanılmıştır. Bu çeşitlilik, bölgenin en çekici bölge seçilmesinde etkindir. Atatürk heykeli ve El heykeli renk, biçim, doku özellikleriyle alanda öne çıkmaktadır

- Kentsel donatı elemanlarının yapı stili, boyutları ve biçim, renk, doku nitelikleri ve yapı tekniği açısından bakıldığında; alanın tümü için tam bir uyumdan söz edilemez. Sadece tüm bölgeler anlamında araç yolu kısmındaki döşeme kaplamasında ve dolmuş duraklarında bir süreklilik ve

bütünlük saptanmıştır. Tüm bölgelerde satış/yeme içme birimlerinin çoğunluğu için bir tipolojiden söz edilebilir.

1.Bölgedeki oturma elemanları kırmızı renkte metal borudan yapılmış, sabit mobilyalardır ve tarz olarak diğer bölgelerdeki oturma elemanlarıyla uyumsuzdur. 1.Bölgedeki ve 3.bölgedeki alan aydınlatma elemanları da tarz olarak birbiriyle uyumsuzdur. 1.Bölgede yer alan telefon klübeleri modern tarzdadır ve estetik özelliği diğer bölgelerden daha yüksektir. Şeffaf malzeme ve metal aksam kullanılmıştır. Dolmuş duraklarıyla tarz olarak uyumlu olsa da renk olarak uyumsuzdur. 1.Bölgenin içinde yer alan Liman bölgesindeki sütunlu giriş ve döşeme kaplaması (traverten) tarihe göndermeler yapmaktadır. Diğer kısımlarda döşeme kaplamaları farklı karakterdedir. Diğer yerlerde şap ve beton parke kullanılmıştır.

2.Bölgede ve 3.bölgedeki oturma elemanları aynı karakterde olup, dökme demir profil üzerine ahşap latalar konularak üretilmiş, arkalıksız, sabit, geleneksel tarzda mobilyalardır. İki yönlü olarak da kullanılmaktadır. 2. Bölgede kullanılan oturma elemanları ve aynı bölgede kullanılan insan ölçeğinde aydınlatma elemanları kısmen de olsa tarz olarak uyumludur. 3.Bölgede güneşlenme terasları çelik konstrüksiyon üzerine ahşap latalar şeklinde inşa edilmiş olup, plajdan daha fazla yararlanma imkanı sunmaktadır. Görsel olarak ahşap olması oturma elemanlarıyla uyumludur. Güneşlenme teraslarının her ikisi de aynı karakterdedir.

2. ve 3.Bölgelerde telefon klübeleri aynı karakterdedir. Koyu mavi renkli, plastik mobilyalardır. Çift yönlü olarak kullanılmaktadır. 2. ve 3. Bölgelerdeki telefon klübeleri bulunduğu ortamdaki aydınlatma elemanları

ve oturma elemanlarıyla uyumsuzdur. 3.Bölgede Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki çocuk oyun elemanları plastik malzemeden yapılmış, modern tarzda mobilyalardır ve oturma elemanlarıyla tarz olarak uyumsuzdur. Sahilde yer alan çocuk oyun alanı donatı elemanları demir aksamlıdır ve tarz ve malzeme olarak diğer çocuk parkıyla ve kent mobilyalarıyla uyumsuzdur. 2.Bölgedeki kentsel donatı elemanlarının mekânda birbiriyle uygun düzeyde görsel iletişimde bulunması, kentsel donatı elemanlarının bu yönde birbirleriyle uygun aralıklarda olması mekânda uyumu getirmiştir. 2.Bölgede aydınlatma elemanları belirli aralıklarla yer almaktadır. Bu durum belirli bir ritm ve uyumu getirmektedir. 2.Bölgede oturma elemanları da belirli aralıklarla kullanılmıştır. Bu durum da bölgenin en çekici, en günümüze uygun, en düzenli, en eğlenceli, en hatırdaki kalıcı bölge olmasında etkindir. Bölgeler içinde özgünlüğü (%9,1) ve uyumluluğu (%33,3) açısından 3.bölgeyle aynı değerde bulunmuştur.

- Kentsel donatı elemanlarının işlevselliği, bakımlılığı, yapım aşamasındaki sorunlar ve estetik nitelikleri çevrenin görsel niteliğini ve beğenileri etkilediğinden, dolayısıyla çevresel imge üzerinde etkilidir. Renk ve dokuya ilişkin görsel karakteristikler kullanılan malzemenin doğal niteliklerini ya da boya ya da kaplama gibi bitirmelerin yapay niteliklerini yansıtır. Bu karakteristiklerdeki bozulmalar bakım ve yapım şeklinden, malzemenin seçimindeki hatalardan kaynaklanmaktadır. Kentsel donatı elemanlarının işlevine ve amacına uygun olması da daha çok tercih edilmesinde ve beğenilmesinde etkindir.

Alanın genelinde bitki kaplarıyla ilgili sorunların başında işlevsel ve estetik olmamaları ve bakımsızlık gelmektedir. Kasalar içerisinde kullanılan mevsimlik bitki türlerinin uygun mevsimlerde yenilenme işlemleri

yapılmamaktadır. Çok yıllık olan bitkilerde ise, bakım çalışmalarının yetersizliğinden bir süre sonra bitki kasaları işlevlerini kaybetmektedir. 3.Bölgede kimi yerlerde hurmalarda (*Phoenix canariensis*) kurumalar gözlenmektedir. Bu durum bitki kaplarında kök gelişimi için yeterli alan bırakılmaması, iklime uyum veya bakım sorunları nedeniyle meydana gelmiş olabilir. Bakım sorunları ağaçların yok olmasına ve görsel karakter (renk, doku, form) özelliklerinde kayba yol açtığı için çevresel imge açısından önemlidir. 1.Bölgedeki oturma banklarında boya ve bakım sorunları vardır. Kullanılan malzeme ve ergonomik açıdan uygun olmayışları kullanımlarını sınırlamaktadır. 2. ve 3. Bölgedeki oturma elemanları da arkalıksız oluşları nedeniyle çok kullanışlı değildir. Bu durumlar da beğenileri, dolayısıyla çevresel imgeyi etkilemektedir. Tüm bölgelerde sınır duvarlarında boya ve bakım sorunları vardır. 3.Bölgede sahilde yer alan çocuk oyun alanı donatı elemanları bakımsızdır ve kırılmış, bükülmüş, paslanmış elemanlar çocuklar için birer tehlike unsuru haline gelmiştir.

Alanda yer üstünde elektrik ve telefon direklerinin olması ve 3.bölgedeki plajda atık su borusunun dıştan gitmesi çevresel imge üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Çalışma alanındaki WC'lerin görüntü açısından hiçbir estetiği olmadığı gibi, gerekli hijyen koşulları da bulunmamaktadır. Kuşadası Sahil Bandı'nda araç yolu tarafındaki yaya yollarında geçmiş yıllarda yapılan döşeme çalışmalarında gerek yapım aşamasındaki hatalar, gerekse yapım sonrası bakım ve onarım yetersizliği nedeniyle niteliksiz zeminler ortaya çıkmıştır. Deniz yönünde olan kısımda ise sadece şap kullanılmıştır. Bazı yerlerde çatlaklar vardır. Sınır duvarlarında ve bitki kasalarında boya ve bakım sorunları vardır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Çevresel imgenin öğelerinden yola çıkarak kentsel donatı elemanlarının bu sürece dolayısıyla çevresel imgeye katkıları ve kentsel donatı elemanlarının algısı, yoğunluğu, yerleşim modeli, ayırıcı görsel nitelikleri, estetik özellikleri ve mekansal ilişkilerine ait duyumla elde edilen somut verilerin, zihinde yorumlanarak algılara ve imgeye dönüşüm sürecinde çevresel imgeye katkısı belirlenmiştir.

Alanı sınırlayan liman ve deniz görsel özellikleriyle, araç yolu trafik ve gürültüsüyle çevresel imge üzerinde etkilidir. Kentsel donatı elemanları (Kent mobilyaları, düşey elemanlar, bitkiler, caydırıcı sınırlayıcılar) düzeni yaya erişim aksının hem boyutları hem de işlevleri üzerinde etkilidir. Palmiyeler ve hurmaların alanda yönlendirici ve sınırlayıcı etkileri vardır. Bitki kasaları ve kaplarının da sınırlayıcı etkisi vardır. Bitki kasaları görsel niteliklerinin kalitesi ve boyutlarının amaca uygunluğuna bağlı olarak alanda bazı yerlerde daha etkilidir. Eğrisel sınır duvarları içbükey ve dışbükeyliğiyle, doluluk boşluk oranı ile etkilidir. Malzeme ve renk özelliği açısından yeterli düzeyde nitelikli bulunmamıştır.

Alandaki kavşaklar, 1.bölgede Atatürk heykeli çevresindeki tören alanı ve 1.mendirek hizasında satış/yeme içme birimi, arıtma tesisi ve WC yi içine alan açıklık, 2.bölgede şehir merkezinden gelen aksı karşılayan satış/ yeme içme biriminin önündeki açık alan ve El heykeli çevresindeki meydandır. Otobüs durakları da bu anlamda toplantı noktalarını, kavşakları oluşturmaktadır. Özellikle bu kavşaklardan 2.bölgedeki El heykelinin

bulunduğu meydan ve 1.bölgedeki Atatürk heykelinin bulunduğu tören alanı aktiviteleriyle, boyutlarıyla, sınırlanmasıyla, algısının yüksekliğiyle en etkili kavşak noktalarıdır.

Alandaki yaya erişim akslarındaki daralma ve genişlemelerde 1.bölgede yapılar ve 3.bölgede kentsel donatı elemanlarının yerleşimi etkilidir. En geniş bölge 2.bölgedir. Kuşadası Sahil Bandı'ndaki yaya erişim aksında alçalma ve yükselmeler (kot farkı) 3.bölgenin ayırıcı niteliği olduğundan ve en beğenilen bölge olması nedeniyle çevresel imge üzerinde etkilidir. Kot farkı sayesinde plajların birbirinden ve yürüyüş arterinden ayrılması ve plajda güneşlenenlerle yoldan geçenlerin mekânsal ayrımı sağlanmıştır. Bu durum mekânın algısında boyutlarda büyüme ve küçülmelere neden olduğundan mekana zenginlik katmaktadır. Görsel olarak bazı elemanların algısı zayıflamakta, bazılarınıninki ise artmaktadır. 2.Bölgede yaya erişim aksında kentsel donatı elemanlarının konumu nedeniyle yönlenmesi (nereden başlayıp, nerede bittiği) algılanamamakta, bu durum belirsizliği doğurmaktadır.

Tüm bölgelerde yaya erişim aksının araç yolu kısmındaki döşeme kaplaması, renk doku ve çizgisel özellikle ön plana çıkmıştır ve şehir merkezine doğru yönlendirici etkisi vardır. Döşeme kaplaması üzerinde bakış doğrultusu yönündeki çizgiler yaya erişim aksının olduğundan daha uzun algılanmasına neden olmaktadır. Bu uzunluk eğrisel duvarların hareketiyle dengelenmiştir. Yaya erişim aksındaki bu etki araç yolunun iç tarafında şap kullanıldığından kaybolmuştur.

Yaya erişim akslarının yüklendiği gezinti alanı fonksiyonu akılda kalıcılığını arttırmaktadır. Yaya erişim aksı araç yolu yönünde kesintisiz

devam etmekte, deniz yönünde ise yer yer kentsel donatı elemanları, yapılar ve bariyerler tarafından kesintiye uğramaktadır. 3.Bölge görsel ve fiziksel erişimin yani algının en fazla olduğu, 1.bölge ise algının en az olduğu bölgedir. Yaya erişim aksındaki kentsel donatı elemanları ve yapıların yoğunluğu mekanların ferah veya boğucu olarak algılanmasında da etkindir. 2.Bölge en ferah, 1.bölge en boğucu bölgedir.

Yaya erişim aksları mendirek hizalarında T kavşak oluşturmakta, T kavşak sapmalı, izole edici özellikler göstermektedir. Alandaki yaya erişim akslarının açılı olması sürprizli, vurgulayıcı özellikler göstermektedir. Sık dönüşlü yaya erişim aksları daha büyük daha zengin görünümlere imkan vermektedir. Yaya erişim aksındaki kırıklar, gölge ve ışık oyunları, görsel derinlikler gibi koşullar aynı zamanda yol mekânının yönünü bireye anlatan etmenlerdir. Alanda palmiye ve hurmaların yer alış düzeni, 2.bölgedeki aydınlatma elemanlarının belirli aralıklarda yer alması görsel derinlik yaratmaktadır.

Alandaki yaya erişim akslarının ölçeği insan ölçeğine yakındır ve algılanması kolaydır. Yaya erişim aksındaki belirli duraklama noktaları yaya erişim aksına ölçek kazandırmaktadır. Bunlar durak ve kavşak noktalarıdır. Duraklar da cep olmadığı için amaca uygunluk ve hizmet kalitesi ve boyutlar açısından istenilen düzeyde değildir. Hareketliliğin hızı ise yaya erişim aksı üzerindeki mekânların işlevsel yüküne ve biçimsel niteliğine bağlı olarak şekillenmiştir. Yaya erişim mekânının boyut kazanması, yola yüklenen işleve, kullanıcıların sıklığına, kullanım biçimine bağlı olarak gelişmiştir. Atatürk heykeli ve El heykelinin bulunduğu kavşak noktaları ve satış birimleri önündeki genişlemelerde bu faktörler oldukça etkilidir.

Alanda odak noktalarını Atatürk heykeli, El heykeli, satış-yeme içme birimleri ve 2.bölgedeki aydınlatma elemanları oluşturmaktadır. Atatürk heykeli ve El heykelinde (plastik öğeler) strüktür, kimlik ve anlamın yani çevresel imgenin yapı taşlarının öne çıktığı görülmektedir. Renk, biçim, doku, boyut vb. özellikleriyle, taşıdıkları anlamla, kavşaklardaki konumuyla algısı en yüksek elemanlardır.

2.Bölgedeki aydınlatma elemanları ulusal bir stili yansıtmaya da insan ölçeğinde olması ve estetik niteliğiyle (ritmik özelliği, belirli aralıklarla yer almasıyla) öne çıkmaktadır. İnsan ölçeğinde aydınlatma elemanlarının yeterli miktarda kullanımı 2.bölgenin en güvenli (%54,5) bölge olmasında da etkilidir. 2.bölgedeki aydınlatma elemanları, kavşaklardan her iki yöne bakıldığında kuvvetli derecede algılanması, yaya erişim aksının sürekliliğini ve yönlendirilmesini vurgulamasıyla da öne çıkmaktadır.

Yapılan anketlerde satış- yeme içme birimlerinin beğeni olarak tüm bölgeler anlamında etkisiz bulunmasına rağmen, Kuşadası sahil bandı denildiğinde satış- yeme içme biriminin akla gelmesi bağlam ve ortam özellikleri yani; o mekânda gerçekleşen, yaşam, eylem, aktivite, kısaca her tür fenomen ve estetik anlamda satış yeme içme birimlerinin genel olarak birbiriyle uyumu nedeniyledir. Tek tek değerlendirildiğinde etkisiz olarak nitelenen satış/ yeme içme birimleri tarz olarak uyumuyla bütünde akılda kalıcı olmuştur. 2.bölgedeki satış/yeme içme biriminin kavşakta olması nedeniyle algısı daha yüksektir. Kavşaklarda bulunan elemanların algısı kuvvetli olmaktadır ve odak noktalarını oluşturmaktadırlar. Plastik öğelerin olduğu kavşaklar gerek boyutları, gerekse kullanım yoğunluğu nedeniyle en belirgin olanlardır.

Çevresel imgenin güvenli olarak belirtilmesinde, insan ölçeğinde aydınlatma elemanları kullanımı ve bitki yoğunluğunun azlığı, yaya erişim aksından bakışta alanın algılanabilirliği etkilidir. Doğal silüetin algılanabilmesi mekânın çekici veya itici olarak imge vermesinde etkindir. Yapısal materyalin ve kentsel donatı elemanlarının yoğunluğu mekânın boğucu veya ferah olarak nitelenmesinde etkindir. Bitkisel materyal ve kentsel donatı elemanlarının yerleşim modeli ve konumunu mekânda düzenli–düzensiz, basit-karmaşık, hareketli-durağan olarak duymasal imgeler vermektedir. Kentsel donatı elemanlarının boyutları, kentsel donatı elemanının algılanmasını, işlevselliğini ve görsel niteliğini etkilemektedir. Kentsel donatı elemanlarının boyutlarının insan ölçeğinde olması algılanmada ve kendini güvende hissetmede etkilidir. Dolayısıyla imgeyi de etkilemektedir. 2. bölgede ağaç formları beraberinde çalı formlarının kullanımı bu bölgenin en çekici bölge olmasında etkindir. Çalı kullanımı aynı zamanda insan ölçeğinde alanın algılanabilirliğini arttırmaktadır. Bitkisel materyalin çeşitliliği ve yeterliliği imgenin olumlu yönde artışında etkindir. Bütün bunlar sonucunda; bitkilendirmenin yoğun kullanımı ve ağaç formları beraberinde çalı formları kullanımının, bitkilerin renk, form, doku olarak kompozisyonlarının, mevsimsel anlamda değişimlerinin ve görsel olarak alanı vurgulayıcı ve sınırlayıcı etkilerinin, konumlanışlarının, algılanabilirliklerinin çevresel imge üzerinde etkisi vardır.

Kentsel donatı elemanlarının yapı stili, boyutları ve biçim, renk, doku nitelikleri ve yapı tekniği açısından bakıldığında; alanın tümü için tam bir uyumdan söz edilemez. Tüm bölgeler anlamında araç yolu kısmındaki döşeme kaplamasında ve dolmuş duraklarında bir süreklilik ve bütünlük saptanmıştır. Tüm bölgelerde satış/yeme içme birimlerinin çoğunluğu için bir tipolojiden söz edilebilir. Kentsel donatı elemanlarının estetik nitelikleri

soyut anlamda çekiciliğe, günümüze uygunluğa, düzenliliğe, eğlenceliğe, özgünlüğe, uyumluluğa karşılık gelmektedir. 2.bölge estetik niteliği çok yüksek olmamasına rağmen, diğer bölgeler içinde bu özellikleriyle hatırdı kalıcılığı en yüksek bölgedir.

3.bölge plaj karakteriyle, kot farkıyla, plaj voleybolu aktivitesiyle, görsel ve fiziksel algılanabilirliği en yüksek bölge (%88) olmasıyla, bakımlı olmasıyla (%51,5), sakin olmasıyla (%45,5), durağan olmasıyla (%39,4), bitkilendirme anlamında yeterliliği (%30,3) ile diğer bölgeler içinde en beğenilen bölgedir.

Kentsel donatı elemanlarının işlevselliği, bakımlılığı, yapım aşamasındaki sorunlar ve estetik nitelikleri çevrenin görsel niteliğini ve beğenileri etkilediğinden, dolayısıyla çevresel imge üzerinde etkilidir. Renk ve dokuya ilişkin görsel karakteristikler kullanılan malzemenin doğal niteliklerini ya da boya ya da kaplama gibi bitirmelerin yapay niteliklerini yansıtır. Bu karakteristiklerdeki bozulmalar bakım ve yapım şekinden, malzemenin seçimindeki hatalardan kaynaklanmaktadır. Kentsel donatı elemanlarının işlevine ve amacına uygun olması da daha çok tercih edilmesinde, beğenilmesinde, sahiplenilmesinde, kullanılmasında etkindir. Alandaki elektrik ve telefon direklerinin çağa uygunsuzluğu, 3.bölgedeki atık su borusunun kötü görüntüsü, WC' lerin kötü görüntüsü ve çağımız şartlarına uygunsuzluğu, döşeme kaplamalarındaki malzeme seçimi, yapım ve bakım, sorunları, oturma elemanlarının ergonomisinin gerekli konforu sağlamayı, çocuk oyun elemanlarının malzeme seçimi, bakımı ve çağa uygunsuzluğu vb. sorunlar bunlar arasındadır.

Her geçen gün kentlerde artan oranlarda donatı elemanları kullanılmaktadır. Gerek donatı elemanlarını kullanan kişilerin meydana getirdiği tahribat gerekse planlama ve tasarım aşamalarında yapılan hatalar nedeni ile günümüzde donatı elemanları tam anlamı ile amaca hizmet etmemektedir. Donatı elemanları ile onu kullanan kişiler arasındaki iletişimin sağlanmasında, kültür düzeyleri, mobilyaların işlevlerine uygun olarak kullanılıp kullanılmaması, mobilyadan beklenen işlevini yerine getirip getirmemesi, ayrıca kullanımı teşvik edici olması ve doğru biçimde doğru yere yerleştirilmiş olması gibi faktörler etkilidir.

Genelde kentlerimizde uygulama aşamasından sonra donatı elemanlarına gereken özen gösterilmemekte kendi kaderlerine terk edilmektedirler. Onarılmayan ve bakımları yapılmayan, kırılmış, paslanmış, çürümüş elemanlar görsel kirlenmeye neden olmalarının yanı sıra işlevlerini yerine getirememekte ve çeşitli tehlikeler yaratmaktadırlar. Ülkemizde donatı elemanlarından sorumlu yerel yönetimlerin birbirinden ve ilgili kurumlardan bağımsız çalışması sonucu bazı güçlükler oluşmaktadır. Örneğin sokakların aydınlatılmasını TEDAŞ, bitkilendirme ve oturma birimlerini Park ve Bahçeler Müdürlüğü, çöp kutularının üretim ve temizlenmesini Belediye, posta ve telefon kutularının üretimini Türk Telekom üstlenince aralarında koordinasyon ve işbirliği olmaması nedeni ile kişiliksiz, düzensiz mekânlar yaratılmaktadır.

Kuşadası Sahil Bandı'nda mevcut donatı elemanlarının kullanımında dikkati çeken hataların tekrarlanmaması için; kullanıldıkları alanların bütünlük ve büyüklüğünün göz önüne alınması, kentsel donatı elemanları arasında birlikteliğin sağlanması, kent halkına saygılı ve insan ölçeğine uyumlu özgün kimlik ve kişilik kazandıracak mobilyaların kullanılması,

kentlilere yaşadıkları çevrenin tarihi ve kültürel dokusunu anımsatacak özelliklerin mekâna katılması sağlanmalıdır. Kimliksiz, yabancılaşmış, ihtiyaca cevap vermeyen donatı elemanları insanlar tarafından dışlanmaktadır.

6.2. Öneriler

Alan, tasarım, yapım ve kullanım aşamalarında sürekliliğinin ve yaşanabilirliğinin sağlanması açısından denetlenmelidir. Bu mekânların yaşatılması, sosyal etkinliklerle hatırdâ kalabilir hale gelmesi ile mümkündür. Düzenlemelerin başarısı ise, buralarda önerilen yaşantının yoğunluğu, ilginçliği ve bu mekânlar ile uyumu ile sınanabilir. Yapılan düzenlemelerin zaman içinde yenilenmesi, yeni yorumlara olanak tanınması ise düzenlemenin sürekliliği olarak ele alınmalıdır. Değişik mekânlar yaratılmalı. Kuşlar, güvercinler vb. adayı simgeleyen şeyler vurgulanmalıdır.

Kuşadası Sahil Bandında, insan ölçeğinde tek düzelikliğini ortadan kaldırmak amacıyla zıt mekânların yaratılması gereklidir. Bunun için ard arda sıralanan mekân tiplerinin boyut ve ölçeklerinin, kentsel donatı elemanları tiplerinin, formlarının, mekânların sınırlandırılma derecelerinin, yüksekliklerinin, mekân dizisindeki sınırlayan elemanların değiştirilmesi ile sağlanabilir.

Konumuz kentsel donatı elemanlarıyla ilgili olduğu için yapılar dahil edilmemiştir. Burada sadece halkın kıyıdaki yapılaşmayla ilgili görüşlerini kısaca özetlersek; sahildeki yapılaşma halk tarafından olumsuz bulunmaktadır. Deniz, gemiler ve limanla görsel iletişim yapıları tarafından

engellenmektedir. Halk buraların kamusal yeşil alanlar, rekreasyon alanları şeklinde düzenlenmesi yönünde görüş beyan etmiştir. Kanalizasyonun denize doğrudan verilmesi yerine arıtma yapılması uygun olmakla birlikte, arıtma tesisi konum itibariyle yanlış bulunmaktadır.

Alandaki yaya erişim aksıyla ilgili öneriler şu şekildedir:

- Yaya erişim aksı 1. bölgede yapılaşma ve 3. bölgede Şehit Ahmet Şengülen Parkı'nda ağaçlar ve kent mobilyalarının konumu nedeniyle daralmıştır. Bu bölgelerde yaya erişim aksları genişletilerek, sirkülasyon rahatlatılmalıdır. Sahil bandı imkanı varsa daha da genişletilmeli ve düzenlenmelidir. Trafik çevre yolundan verilmeli, sahil bandı yayalaştırılmalı ve buranın insan ölçeğinde, insana öncelik tanıyan bir mekân olduğu izlenimi kent mobilyalarıyla da desteklenmelidir. Belirli bir noktada kesilen trafik döşeme kaplaması farklılıklarıyla da hissettirilmelidir.

- Alanda yaya erişim aksı genişleyerek kavşakları oluşturmaktadır, buralar halkın yoğun olarak kullandığı 1.bölgede tören alanı ve 2.bölgede El heykelinin bulunduğu alandır. Bu mekânların etkisi, odak noktasını oluşturan plastik öğelerin bulunması, 2.bölgede aydınlatma elemanlarının ritmik tekrarı ve yönlendiriciliği ve sınırlayıcı etkisi nedeniyle güçlüdür. Bu etkinliğin daha da güçlenmesi için, kavşaklar (yaya erişim aksları kesişimleri), kentsel donatı elemanlarının (canlı, cansız kentsel donatı elemanları) mimari, biçim, renk, doku ve malzeme özelliklerini kullanarak vurgulanmalıdır. Bu anlamda bitkisel materyal ve döşeme kaplamalarının bu özelliklerinden, aydınlatma elemanlarının hem bu özelliklerinden hem de ışık düzeyinden, ışık oyunlarından, alan aydınlatmalarından yararlanılarak kavşaklar daha da algılanabilir hale getirilmelidir.

- Yaya erişim aksları sadece gezinti alanı olarak kullanılmamalı, daha canlı hale getirilmelidir. Spor aktiviteleri için imkan sağlanmalıdır. Bisiklet, yürüyüş ve koşu yolu yapılmalıdır. Egzersiz aletleri konulmalıdır. Kaykay, paten pisti, yer satrancı yapılmalıdır. Plaj voleybolu donatı elemanları daha bakımlı ve fonksiyonel hale getirilmelidir. Yürüyüş yolu, koşu yolunda döşeme kaplaması olarak tartan pist kullanılmalıdır. Koşu yolu, bisiklet yolu, yürüyüş yolu, bitkilendirme hattı renk, doku, çizgi farkları ve belli bir standarttaki yönlendirme ve uyarı levhaları ile ayrılmış olmalı, algılanabilirliği sağlanmalıdır.

Alanda ayrıca; güvenlik sağlanmalı. Seyyar satıcılar, dilenciler, sokak köpekleri için önlemler alınmalı, zabıta çoğaltılmalı, belli noktalara güvenlik sistemi kurulmalıdır. Ses (gürültü) kirliliği de önlenmelidir.

Toplumun sahip çıkacağı savunacağı mekânlar ve mobilyalar yaratabilmek için insanların da istek ve arzuları dikkate alınmalıdır. Donatı elemanlarının tasarım aşamasından fiziksel çevreye yerleştirilmesine kadar olan tüm aşamalarda ilgili meslek disiplinlerinin koordineli çalışmaları sağlanmalıdır. Farklı kurumların koordineli çalışması sayesinde kent ortamları daha yaşanılabilir hale gelecektir. Çevre düzenleme çalışmalarında planlama, projelendirme, uygulama ve malzeme seçimi aşamalarında belirli teknik ve estetik standartlar sağlanmalı ve bunlar denetlenmelidir.

Kuşadası Sahil Bandı'nın nasıl iyileştirilebileceğine ilişkin yarışma düzenlenmeli ve halka sunulmalıdır. Bilimsel olarak tüm sahil bandı değerlendirilmeli, toplumsal bilinç yaratılmalıdır. Peyzaja önem verilmeli, kent mobilyaları birbiri ile uyumlu hale getirilmeli ve konumlandırılmalarında da belirli tasarım kriterleri, estetik ve işlevsel

kaygılar taşınmalıdır. Kent mobilyalarında kültürümüze dair ayrıntılar vurgulanmalıdır.

Yerleşimlere yönelik planlama süreçleri sosyoekonomik dinamiklere ve arazi rantına/paylaşımına bağlı olarak işlediğinden yerleşimlere özgü doğal ve kültürel karakteristikler, değerler büyük ölçüde göz ardı edilmektedir. Çevre düzenlenmesi, yatırımlar kapsamında genellikle önceden düşünülmendiği ve tahsisatı ayrılmadığı için yatırımların bitme aşamasında son dakika kararları ile yüzeysel ve basit düzenlemeler ile geçiştirilmektedir. Bu da nitelik ve nicelik yönünden dış mekânları yetersiz kılmaktadır. Bu nedenle bu tür çalışmalarda uzman görüşleri yanında, halkın da görüşleri alınarak, kentsel tasarım kılavuzları oluşturulmalıdır. Kentin okunabilirliğini arttırma yönünde kent mobilyaları anlamında ortak bir dil geliştirilmelidir. Bu durum aynı zamanda tutarlı ve standart yaklaşımlara olanak sağlayacak ve imar planlarına yol gösterici olacaktır. Kuşadası Sahil Bandı'ndaki kentsel donatı elemanlarıyla ilgili öneriler canlı ve cansız kentsel donatı elemanları ile ilgili öneriler alt başlıklarında incelenmiştir.

6.2.1. Canlı kentsel donatı elemanları (Doğal örtü) ile ilgili öneriler

Bölgelere baktığımızda bitkilendirmenin yetersizliği göze çarpmaktadır. Aynı zamanda anket sonuçları da bu yöndedir. Bitkilendirme bakımlı hale gelmeli ve arttırılmalıdır. Bakımının sağlanması görsel etkilerinin devamlılığı açısından önemlidir. Kurumuş palmyelerin kuruma nedenleri araştırılmalı ve bakımı yönünde gerekli tedbirler alınmalıdır.

Bitkilerin form, doku, renk etkisinden yararlanılarak hoş bitki kompozisyonları oluşturulmalıdır. Sahil bandındaki bitkilendirmede ağaç formları beraberinde insan ölçeğinde çalılar ve yer örtücülerin kullanımının

arttırılması palmiye ve hurmaların insan ölçeğine inerek yürürken daha çok algılanmalarını, yönlendirici ve sınırlayıcı etkilerinin güçlenmesini sağlayacaktır. Sonbahar renklenmeleri gösteren çalı türleri ve mevsim çiçeklerinden yararlanılarak, hem denizin görüntüsünü kesmeyecek, hem de alanı zenginleştirecek, canlılık getirecek tasarım anlayışı sağlanmalıdır. Çim yüzeyler arttırılmalıdır. Çiçeklendirme daha çok çeşitlenmeli, çiçekler renk tonlarına göre ekilip, düzenli görünüm ya da şekil verilmelidir. Mevsim çiçekleri kullanıldığı takdirde, bakımı ve mevsime göre yenilenmesi sağlanmalıdır. İklima uygun ağaç türleri ve çalı türleri araştırılarak ve renk, doku, form olarak etkilerinden yararlanılarak bir değer üretecek şekilde alan zenginleştirilmelidir. Herdemyeşiller arttırılmalıdır.

Bitki kapları daha estetik ve boyutlarıyla işlevsel hale getirilmelidir. Palmiyelerin ve hurmaların çevresi çalı formları ve çiçeklerle çevrenmeli veya dar olan yerlerde çevresine şık ızgaralar yapılmalıdır. Bitki kasalarının tasarımında en önemli nokta bitki gelişmesini teşvik edici her türlü konforun sağlanmasıdır. Kasada bitki materyalinin ihtiyaç duyduğu miktarda saksı harcı yer almalı, bitki için yeterli suyu depolayabilmeli, yeterli drenajı sağlamalı, bakım ve sulama hizmetlerinin kolayca yürütülebileceği bir yapı göstermelidir. Boyutları yetersiz olanlar arttırılmalı, beraberinde bitkisel materyal kullanımı sağlanamıyorsa, şık ızgaralar yapılmalıdır. Oturma elemanları üzerinde ağaçlarla gölgelendirme imkanı sağlanmalıdır. Ferforje lambalar yapılıp, üzeri çiçeklendirilmelidir.

1.Bölgedeki orta refüj ağaçlandırması, şehir içi yol ağaçlandırma kriterleri göz önünde bulundurularak yeniden ele alınmalıdır. 1.Bölgede Atatürk heykelinin arkasındaki bitkilendirmede heykele fon teşkil edecek bir anlayışa rastlanmamıştır. Heykeli öne çıkaracak bir tasarım anlayışı

sağlanmalıdır. Özellikle 3. Bölgedeki ağaçlar düzensiz konumlanması, yoğunluğu algıda ve sirkülasyonda problemler yaratmakta, insanların kendini güvensiz hissetmesine neden olmaktadır. Bitkilendirme görüntüyü kesmeyecek ve alanın algısını ve sirkülasyonunu rahatlatacak şekilde tasarlanmalıdır.

6.2.2. Cansız kentsel donatı elemanları (Kent mobilyaları) ile ilgili öneriler

6.2.2.1. Altyapıya bağlı olan kent mobilyaları

- **Alan aydınlatıcıları, yol aydınlatıcıları:** 1. ve 3. Bölgede aydınlatma elemanları (özellikle insan ölçeğinde aydınlatma elemanları) yetersizdir. İnsan ölçeğinde aydınlatma elemanları artırılmalıdır. Aydınlatma elemanlarının estetik açıdan diğer elemanlarla uyumu sağlanmalıdır. Aydınlatma sistemi alanın güvenliğini sağlayacak şekilde tasarlanmalı ve konumlanmalıdır. Ağaç altlarında veya yaya erişim aksları kenarlarında yerden aydınlatma elemanlarıyla hem yönlendirmenin sağlanması, hem de mekâna çekicilik kazandırılması mümkündür. Çocuk oyun alanlarının da aydınlatması iyileştirilmelidir.

- **Trafik lambaları:** Alana sahil yolundan trafiğin devam etmesi düşünülmüyorsa, trafik ışıkları, yaya geçitleri konmalıdır.

- **Telefon kulüpleri:** Telefon kulüpleri, estetik açıdan diğer kentsel donatı elemanlarıyla uyumlu olmalı, bakımı yapılmalı ve modernleştirilmelidir. 3. Bölgede Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki telefon kulüplerinin algılanabilirliği sağlanmalıdır. Telefon kulüpleri liman tarafında da olmalıdır.

- **Su ögesi (çeşmeler, havuzlar):** Havuzlar yapılmalı. Su fiskiyelele, çeşmeler yer yer kullanılmalıdır.

- **Dolmuş durakları:** Dolmuş duraklarına cep yapılarak daha işlevsel hale getirilmelidir. Hatta mümkünse sahil bandı trafiğe kapatılıp (yayalaştırılıp), faytonlarla veya tramvayla ulaşım sağlanmalıdır.

- **Satış birimleri:** Satış birimleri daha iyi hale getirilmeli. Satış/yeme içme birimlerinin büyüyerek yayılmalarını önleyecek önlemler alınmalıdır.

- **Elektrik direkleri ve telefon direkleri:** Elektrik direkleri ve telefon direkleri kaldırılarak, hatlar yeraltına alınmalıdır.

- **Trafolar:** Trafolar da yeraltına alınmalıdır. Gelişmiş ülkelerde bunun örnekleri bulunmaktadır. Ülkemizde de trafoları yeraltına alma çalışmaları başlamıştır.

- **WC' ler ve duşlar:** WC'ler ve duş kabinler daha modern ve estetik olmalı, hijyene uygun malzeme kullanılmalı, temizlik ve bakımı sağlanmalıdır. Özürlü tuvaleti de düşünölmelidir. Alandaki WC'ler yeraltında veya estetik kent mobilyaları şeklinde düzenlenmelidir. Gelişmiş ülkelerde bunun örnekleri vardır. Alanda 3. bölgedeki Şehit Ahmet Şengölen Parkı'nın yanındaki WC ve duş kot farkından yararlanarak satış/yeme içme biriminin altına gelecek şekilde yapılanmış, üzeri bitkisel materyalle kaplanarak ve modernleştirilerek daha iyi bir görüntüye kavuşturulmalıdır. Diğer WC'ler de modernleştirilerek, estetik kent mobilyaları şeklinde düzenlenmelidir.

- **Alt yapı sorunları:** Su drenajının çözülmesi gereklidir. Tarihi Banyolar Plajı'ndaki altyapı elemanının yeraltına alınması ve denizin temizliği konusunda yapılan Kuşatak projesi kapsamında kurulan arıtmayla ilgili altyapıya bağlanması gerekmektedir. Yapılan görüşmelerde sel olduğunda sınır duvarlarından giren suyun geri tahliye edilemediği yönünde tanımlarda bulunulmuştur. Sınır duvarlarında deniz yönüne doğru tahliye kanalları bırakılarak su drenajı çözümlenmelidir.

6.2.2.2. Altyapıya bağlı olmayan kent mobilyaları

- **Döşeme kaplamaları:** Döşeme kaplamalarında renk, doku, çizgi, form, ölçek farklılıkları vb. kullanarak, çağa uygun estetik niteliği yüksek malzemelerle (terracotta, renkli karo taşlar, traverten vb.) daha çağdaş tasarımlar yapılmalıdır. Estetik açıdan alanı tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Çocuk parklarının döşeme kaplaması daha çağdaş bir anlayışla tartan pist olabilir. Böylece bakım sorunları aza indirilmiş olur. Yağmurlu günlerde kullanımı daha rahatlar. Kumun temizlik ve bakım sorunları da giderilmiş olur.

- **Plastik öğeler:** Plastik öğeler alanda odak noktaları olarak çıksa da; Atatürk Heykelini daha öne çıkaracak bir tasarım anlayışı sağlanmalıdır. Atatürk heykeline fon teşkil edecek bitkilendirmeye ve heykelin oranı büyütülerek algısı güçlendirilmelidir.

- **Yönlendiriciler, yer belirleyiciler:** Yönlendiriciler, yer belirleyiciler belirli bir standardizasyonda yapılmalı, mekânda karmaşaya neden olmak yerine konumlarıyla ve boyutlarıyla mekânın okunabilirliğini arttırmalıdır.

- **Bilgi iletişim panoları:** Özellikle limanın olduğu 1.bölgede üzerinde Kuşadası hakkında bilgilerin ve önemli gezilecek yerlerin ve ulaşım arterlerinin belirtildiği ilçe haritasının olması gereklidir. Bu haritanın herkesin algılayabileceği şekilde konumlanması amacına ulaşması yönünde önemlidir. Turiste ne nerededir? sorunsalında yardımcı olacaktır.

- **Reklâm panoları:** Reklâm panolarında alanda belirli bir standardizasyon olmasına rağmen bazıları gereğinden büyüktür. Bu da görsel kirliliğe yol açmaktadır. Ticari tabelalar ve isimler açısından belli bir standardizasyon yoktur. Belirli bir standardizasyon oluşturulması gereği vardır. Anlatım sadeliği sağlanmalı, çevreyle ve birbiriyle uyum göstermelidir.

- **Gölgelendirme elemanları, tenteler, gölge yapan ağaçlar, rulo gölgelikler:** Satış/yeme içme birimlerinde gölgelendirme kısmen sağlanmıştır. Kıyıdaki oturma elemanları için de gölgelendirme elemanları ile (tenteler, gölge yapan ağaçlar, rulo gölgelikler vb.) önlemler alınmalıdır.

- **Çocuk oyun elemanları:** Alandaki çocuk oyun elemanları yetersiz, düzensiz, bakımsızdır. Çocuk oyun elemanlarında gerekli kriterler sağlanmaya çalışılmalıdır. Çocuk oyun elemanları sade ve tehlikesiz seçilmeli, oyun elemanlarının köşeleri sivri olmamalı, çocuğun yaşına uygun cezbedici olmalıdır. Çocukların fiziksel, ruhsal ve düşünsel gelişmelerine yardımcı olacak ve eğlendirici şekilde seçilmelidir. Boyutları onlara uygun tasarlanmalıdır. Diğer kent mobilyalarıyla uyumu sağlanmalıdır.

- **Oturma elemanları** Oturma elemanları daha estetik, ergonomik ve fonksiyonel hale getirilmelidir. Alanda diğer donatı elemanlarıyla uyumu

sağlanmalıdır. 2. ve 3.Bölgelerde oturma elemanlarında arkalık yapılmalıdır. 2.Bölgedeki El heykelinin yanındaki eğrisel duvarların üzeri oturmak için kullanıldığından, tahta kaplanarak daha konforlu hale getirilmelidir. 3.Bölgede Şehit Ahmet Şengülen Parkı'ndaki ve diğer bölgelerde sahil kısmındaki oturma elemanlarında gölgelendirme sağlanmalıdır.

- **Plaj donatı elemanları:** Plajlar daha büyük bir şekilde düzenlenmeli, belediye tarafından ücretsiz şemsiye ve şezlong konulmalı. Denize kazıklar çıkılarak (plajlarda kumlama için), Finansbank'ın önünde suni plajlar yapılmalı. Plajlarda şezlong ve şemsiyelerdeki ahenksizlik giderilmeli. Plajdaki voleybol oyun elemanı iyileştirilmelidir.

- **Caydırıcı sınırlayıcılar:** Sınır duvarları çağdaş bir anlayışla yeniden ele alınarak, yenilenecek döşeme kaplaması ve diğer donatı elemanları ile uyumlu ve estetik hale getirilmelidir.

- **Çöp kutuları:** Alanda güvenlik nedeniyle çöp kovaları bulunmamaktadır. Denetimi sağlanarak kontrollü noktalarda çöp kovaları konulmalıdır. Şeffaf olarak çöp kutuları da konulmalı ve zamanında toplanması ve bakımı temin edilmelidir. Renk farklılıklarıyla, atılacak malzemeler de ayrıştırılarak geri dönüşümünü sağlayacak bir sistem de kurulmalıdır. Çöp kutuları dış mekân kullanım birimleri ve yaya sirkülasyonu ile doğrudan ilişkili olacak şekilde konumlandırılmalıdır. Köpeklerin pisleteceği kum havuzları yapılmalıdır. Kayaların üzerinde ve yerlerde çekirdek pislikleri ve çöpler bulunmaktadır. Temizliğin sağlanması için sadece yönetimin çabaları değil aynı zamanda, kentlilik bilincinin de sağlanması gerekir.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Akçay, B.**, 1989, Mimarlar ve Kent Alanları, Kamu Mekanları Tasarım ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, İstanbul.
- Angileri, V. and Tocolini, A.**, 1993, The Assessment of Visual Quality As A Tool for the Conservation of Rural Landscape Diversity, Landscape and Urban Planning 24 p: 105-112.
- Asatekin, M.**, 1981, Kentsel Donatım öğeleri ve Bütünsel Yaklaşım Gereği, Mimarlık 81/1, s:18-19.
- Aslanboğa, İ.**, 1986, Kentlerde Yol Ağaçlaması, Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü, Ankara, yayın no: U3, Ankara.
- Ateş, G.**, 1999, Görsel Etki Analizinde Simülasyonun Kullanımı, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 97 s.(yayınlanmamış)
- Aydınlı, S.**, 1993, Mimarlıkta Estetik Değerler, İstanbul Teknik Üniversitesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Bakan K., Konuk.G.**, 1987, Türkiye’de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi, TÜBİTAK, Yapı Araştırma Enstitüsü Yayın No:U5 Uygulama Kılavuzu, Ankara.
- Başal M., Memlük Y., Yılmaz O.**, 1993, Peyzaj Konstrüksiyonu, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1322, Ders Kitabı: 381, Ankara, 170s.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

- Başal M., Memlük Y., Yılmaz O., Kurum E.** 1997. Peyzaj Konstrüksiyonu, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1484, Ders Kitabı: 445, Ankara, 160s.
- Bayrakçı, O.**, 1989, Kent Mobilyaları Tasarımında Kimlik Sorunu ve Kent Kimliği İçindeki Yeri, Kamu Mekânları Tasarım ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, İstanbul.
- Bilgin, N.**, 1995, Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar, Sistem yayıncılık, İstanbul, 177s.
- Cullen, G.**, 1961, Townscape, Architectural Press, London.
- Çelem, H., Şahin Ş.**, 1996, Kent İçi Yol Ağaçlarının Görsel ve İşlevsel Etkileri, Kent Ağaçlandırmaları ve İstanbul' 96, s: 41- 54.
- Dinler, A.**, 2000, Hızlı Gelişmenin ve Şehirleşmenin Kuşadası İklimi Üzerine Etkileri, Geçmişten Geleceğe Kuşadası Sempozyumu, Kuşadası, s:25-38.
- Doğan, N., Erhan İ., Toka, C.ve Uysal G.**, 1986, Endüstri Ürünleri Tasarımında Kent Mobilyaları, Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Downs, R.M. and Stea, D.**, 1973, Cognitive Maps and Spatial Behavior: Process and Products, Image and Environment: Cognitive Mapping and Spatial Behavior Ed: R.M.Downs, D.Stea, Chicago: Aldine, p: 8-26.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

- Erkan, N.Ç.**, 1996, Çevre Psikolojisi Bağlamında Çevresel İmaj ve Beşiktaş Meydanı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 137 s. (yayınlanmamış).
- Erkman, U.**, 1982, Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi Olarak Çevre Analizi, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Fairweather, J. R., Swaffield, S. R.**, 2002, Visitors' and Local's Experiences of Rotorua, New Zeland: An Interpretative Study Using Photographs of Landscapes and Q Method, International journal of Tourism Research 4: 283- 297
- Gifford, R.**, 1987, Environmental Psychology, Principle and practise,.Allyn and Bacon, Inc., London.
- Gökten, M.**, 1991, Toplu Konutlarda İnsan Mekan İlişkileri, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir, 135s.(yayınlanmamış).
- Gökten, M.**, 1985, Kentsel Alanların Algılanması ve Kentsel İmajlar(İzmir Kentine İlişkin Bir Psikolojik Haritalama Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 110s.(yayınlanmamış).
- Göregenli, M.**, 2005, Çevre Psikolojisinde Temel Konular, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 130, İzmir, 247s.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

- Güner, K.**, 2002, Çevresel İmaj ve Yapı İlişkisinin Adana’da Örneklenmesi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 102 s.(yayınlanmamış).
- Güney A, Erdem Ü, Zafer B, Hepcan Ş.** 1996. Peyzaj Konstrüksiyonu, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:514, İzmir, 147 s.
- Hands, D.E. and Brown, R.D.**, 2002, Enhancing Visual Preferences of Ecological Rehabilitation Sites, Landscape and Urban Planning 58: 57-70.
- Harvey, M.R.**, 1992, Pedestrian Malls, Street scapes and Urban Spaces, J.Wiley and Sons.Inc., Newyork, Brisbane, Toronto, Singapore, printed in the United States of Amerika.
- Hepcan Coşkun, Ç.**, 2003, Urla (İzmir) Kent Merkezi ve Yakın Çevresi Örneğinde Görsel Etki Değerlendirme Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 212 s.(yayınlanmamış).
- Hepcan, Ş., Kaplan A., Küçükerbaş E.V., Özkan M.B.**, 2001, Kemalpaşa (İzmir) Kentsel Dış Mekanların Yeterliliği Üzerine Bir Araştırma, Proje No: 99.ZRF.019, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 45s., İzmir.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

- Kahvecioğlu, H.L.**, 1998, Mekansal İmajın Oluşumu ve Yapısı Üzerine Bir Model, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 153 s.(yayınlanmamış).
- Kaltenborn, B.P. and Bjerke, T.**, 2002, Associations Between Landscape Preferences and Place Attachment A Study in Roros Southern Norway, Landscape Research 27(4): 381- 396
- Kancioğlu, M.**, 2005, Çevresel İmaj – Kimlik – Anlam Kapsamında Turizm Binalarına İlişkin Kullanıcı Değerlendirmeleri, Uludağ Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Dergisi, cilt 10, sayı 2, s: 49-62.
- Kaplan A., Küçükerbaş E., Özkan B.**, 1998, Şirince Yerleşiminin Rekreatyoneel Turizm Yönüyle İncelenmesi, 1. Uluslararası Geçmişten Günümüze Selçuk Sempozyumu (First International Symposium of Selçuk, From Past to Present). s.:297-308.
- Kaplan A., Küçükerbaş E.V. ve Özkan B.**, 1999, Foça Kentsel Yerleşiminde Görsel Etki Değerlendirmesi Üzerine Araştırmalar, Ege Üniversitesi Araştırma Fonu Proje No:96 –ZRF – 009, İzmir,112 s.
- Kaplan A., Hepcan Ş., Küçükerbaş E.V. ve Özkan B.**, 2000, Kuşadası Kent Merkezine Yönelik Bir Görsel Analiz Çalışması, Geçmişten Geleceğe Kuşadası Sempozyumu, s: 405-410, Kuşadası.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

- Kara, B.**, 1997, Kentsel Mekânların Algılanması ve Mekânsal İmaj ile Bornova Kent Meydanı Örneğinde Bir Bilişsel Haritalama Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 145 s. (yayınlanmamış).
- Karadayı G.**, 2000, Kent Kimliğinin Sürdürülebilirliği ve Görsel Etki Değerlendirmesi: Trabzon Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 151 s. (yayınlanmamış).
- Kılıç, D.**, 2003, Mimari Mekânda Algısal Bir Süreç Olarak İmaj: Ulus Postanesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara (yayınlanmamış)
- Köse, E.**, 1996, Kentsel Değişim Sürecinde Kent Kimliği ve Kent İmajının Tanımlanması ve Tekirdağ Örneğinin İrdelenmesi, Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 51s. (yayınlanmamış).
- Krause, C.L.**, 2001 Our Visual Landscape Managing The Landscape Under Special Consideration of Visual Aspects, Landscape and Urban Planing 54(2001) p: 239-254.
- Lang, J.E.**, 1988, "Symbolic Aesthetics in Architecture: Toward a Research Agenda", p:15-25, Cambridge University Press, New York..
- Lynch, K.**, 1960, The Image of The City, The MIT Pres, London, 194p.
- Lynch, K.**, 1962, Site Planning, Mass: The MIT Press, Cambridge.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

- Lynch K. et al.**, 1964, The View from the Road, MIT Press, Cambridge
- Lynch, K.**, 1982, A Theory of Good City Form, Massachusetts Institute, Press, London, 514p.
- Maloney M. et al.**, 1975, A revised scale for the measurement of ecological attitudes and knowledge.American Psychologist , 30, 787-90
- Nasar, J.L.**, 1998, The Evaluative Image of The City, Sage Publications,, 182p.
- Norberg-Schulz, C.**, 1971, Existence, Space and Architecture, London: Studio-Vista , London.
- Orçun, E.**, 1975, Dendroloji Ders Kitabı, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir
- Öner E.**, 2000, Kuşadası Gelişiminde Coğrafi Çevre Özelliklerinin Etkisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Geçmişten Geleceğe Kuşadası Sempozyumu, Kuşadası, s:1-11.
- Özerdim, B.**, 1980, Kentsel Çevre İmgesinin Görsel Yolla Değerlendirilmesinde Bir Yöntem Araştırması Yöntemin İzmir’de Denenmesi, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, , 291 s.(yayınlanmamış).
- Öztürk, K.**, 1989, Kent Mobilyaları Tasarımında Bilgi İletimi Estetiği, Kamu Mekanları Tasarım ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, İstanbul.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

- Palmer, J.F.**, 1983, Visual Quality and Visual Impact Assessment, Methodology of Social Impact Assessment, First Prof., Sogitec p: 244-265.
- Palmer, J.F.**, 2000, Reliability of Rating Visible Landscape Qualities, Landscape Journal 19 (1/2): 166- 178
- Prokop, D.**, 1967 Image and Functions of the City an Essay on Social Space, Urban Core and inner City, Leiden: Brill, p: 22-34.
- Pullar, V.D. and Tidey, E.M.**, 2001, Coupling 3D Visualisation to Qualitative Assessment of Built Environment Design, Landscape and Urban Planning 55: 29- 40.
- Rapoport, A.**, 1982, Identity and Environment: A Cross-Cultural Perspective, J.S.Duncan (ed.), Housing and Identity: Cross-Cultural Perspectives.New York: Holmes and Meier, p: 36-59.
- Rapoport, A.**, 1985, Thinking about home environments: A conceptual framework.I.Altman, C.Werner(Ed.)Home Environments, Newyork: Plenum Pres, p: 255-287.
- Smardon, R.C., Costello T. and Eggink H.**, 1986, Urban Visual Description and Analysis, Foundations For Visual Project Analysis, Smardon R.C, Palmer J.F. and Felleman J.P.(Eds.), John Wiley & Sons, New York, 374 p: 115-135.

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

- Thiel, P.**, 1997, People, Paths and Purposes: Notations for a Participatory Envirotecture, University of Washington Press, Washington, 379p.
- Topal, H.**, 2001, Kentsel Yaşam Çevrelerinin Kalitesi ve Kentin Fiziki Düzenliliği, Egemimarlık dergisi, 2001/ 2-3, 38-39.
- Trancik, R.**, 1986, Finding Lost Space, Van Nostrand Reinhold, Newyork, 246p.
- Türkoğlu, G.**, 1989, Vandalizm ve Kent Mobilyası, Kamu Mekanları Tasarım ve Kent Mobilyaları Sempozyumu, İstanbul.
- Türkoğlu Dülger, H.**, 2002 Kentsel İmge: İstanbul'dan bulgular, İTÜ dergisi/a, Cilt:1, Sayı:1, İstanbul.
- Uçman, U.**, 1987, Anıtkabir Çevresi Yapılaşma Düzeni ve Çevre İlişkilerinin Görsel Değerlendirmesi Üzerinde Uygulamalı Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 222 s.(yayınlanmamış).
- Yıldırım , B.T.**, 2000, Bitkisel Tasarım, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Ders Notları, Çoğaltılmış, İzmir .
- Yürekli, K. F.**, 1977, Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 117 s. (yayınlamamış).

KAYNAKLAR DİZİNİ (Devamı)

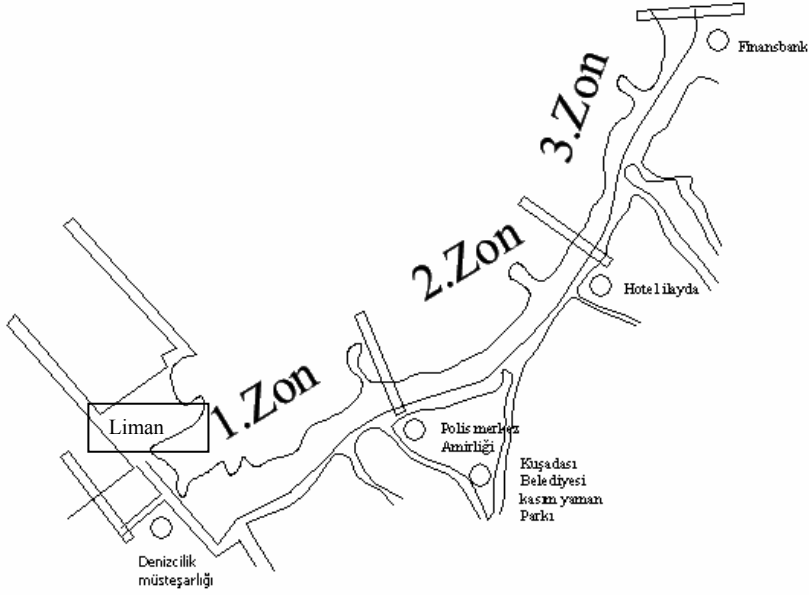
Worskeet, R., 1969, The Character of Towns an Approach to Conservation,
The Architectural Press, London, 271p.

http://www.googleearth (Uydu görüntülerinden yararlanılmıştır.)

EK 1.

Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yapılan “Kentsel Donatı
Elemanlarının Çevresel İmge Üzerine Etkileri: Kuşadası Sahil Bandı
Örneği” 1.Zona İlişkin Anket Değerlendirme Formu

1. Cinsiyetiniz? a) Kadın ☐ b) Erkek ☐
2. Yaşınız?
3. Eğitim durumunuz? (yıl olarak)
4. Mesleğiniz nedir?
5. Ne işle meşgulsünüz?
6. a) Kuşadası’nda mı ikamet ediyorsunuz? 1) Evet 2) Hayır
b) Hayır ise; yılın ne kadarını Kuşadası’nda geçiriyorsunuz?
7. Alana erişim biçiminiz?
a) Fiziksel Erişim b) Görsel Erişim c) Her ikisinde
8. Kroki olarak verilen Kuşadası Sahil Bandı 3 zona ayrılmıştır (bkz. Şekil 1.1). Diğer sayfadaki tabloda; sözkonusu zonlara göre kentsel donatı elemanları belirtilmiştir. Kentsel donatı elemanlarını beğenme derecenize göre 0 ile 5 arasında puanlandırınız.

Şekil 1.1

1.Zon

Olumsuz ⇐ Nötr ⇨ Olumlu

Kentsel donatı elemanları	1	2	3	4	5
1.Döşeme kaplaması					
2.Oturma elemanları					
3.Aydınlatma elemanları					
4.Telefon kulüpleri					
5.Dolmuş durağı					
6.Satış birimi/Büfe					
7.Satış / Yeme içme birimi					
8.Panolar (Reklâm panoları)					
9. Bitkilendirme					
10. WC					
11. Atatürk heykeli					

Çok Kötü / Kötü /Etkisiz / İyi / Çok İyi

9. Kuşadası Sahil Bandı 1.zon ile ilgili olarak aşağıdaki zıtlıklar arasında uygun bulduğunuzu işaretleyiniz (Yaz sezonu için düşünülecek) .

Olumlu		Olumsuz	
1. Sessiz		1. Gürültülü	
2. Geniş		2. Dar	
3. Bakımlı		3. Bakımsız	
4. Kalabalık		4. Tenha	
5.Hareketli		5.Durağan	
6.Bitkilendirme yeterli		6.Bitkilendirme yetersiz	
7. Günümüze uygun		7. Günümüze uygun değil	
8. Özgün		8. Sıradan	
9.Huzurlu		9.Huzursuz	
10. Düzenli		10. Düzensiz	
11. Ferah		11. Boğucu	
12. Basit		12. Karmaşık	
13. Uyumlu		13.Uyumsuz	
14. Çekici		14.İtici	
15. Güvenli		15.Güvensiz	
16.Eğlenceli		16.Sıkıcı	
17.Hatırda kalıcı		17.Hatırlanmayan	

- 10.Kuşadası Sahil Bandı'ndaki zonlar, kentsel donatı elemanları bütünü olarak değerlendirildiğinde zonları beğeniniz açısından kötüden iyiye doğru sıralayınız.

a) 1.Zon b) 2.Zon c) 3.Zon (.....<.....<.....)

- 11.Kuşadası Sahil Bandı bir turistik yöre sahil bandı olarak 10 üzerinden kaç puan eder?

12. Kuşadası Sahil Bandı deyince aşağıdakilerden hangisi aklınıza geliyor?

Atatürk heykeli	
Turist	
Rekreasyon	
Alışveriş	
El heykeli	
Tatil	
Grup	
Deniz	
Manzara	
Satış/Yeme içme birimleri	
Gezinti alanı	
Sosyal ilişkiler	
Plaj	
Liman	
Pahalılık	

13. Kuşadası Sahil Bandı'nda en çok hoşunuza giden kentsel donatı elemanları nelerdir?

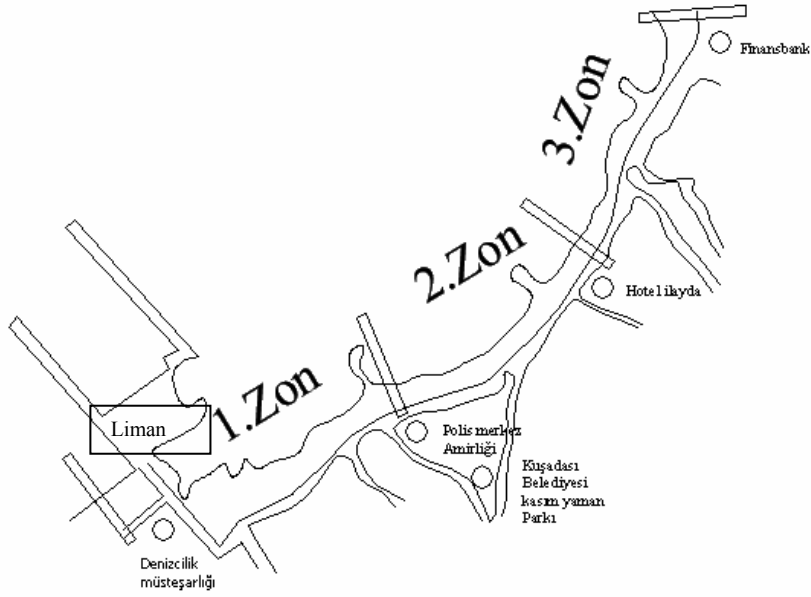
14. Kuşadası Sahil Bandı'nda hoşunuza gitmeyen kentsel donatı elemanları nelerdir?

15. Kuşadası Sahil Bandı'nda size göre neler yapılmalıdır?

EK 2.

Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yapılan “Kentsel Donatı
Elemanlarının Çevresel İmge Üzerine Etkileri: Kuşadası Sahil Bandı
Örneği” 2.Zona İlişkin Anket Değerlendirme Formu

1. Cinsiyetiniz? a) Kadın ☐ b) Erkek ☐
2. Yaşınız?
3. Eğitim durumunuz? (yıl olarak)
4. Mesleğiniz nedir?
5. Ne işle meşgulsünüz?
6. a) Kuşadası’nda mı ikamet ediyorsunuz? 1) Evet 2) Hayır
b) Hayır ise; yılın ne kadarını Kuşadası’nda geçiriyorsunuz?
7. Alana erişim biçiminiz?
a) Fiziksel Erişim b) Görsel Erişim c) Her ikisinde
8. Kroki olarak verilen Kuşadası Sahil Bandı 3 zona ayrılmıştır (bkz. Şekil 1.1). Diğer sayfadaki tabloda; sözkonusu zonlara göre kentsel donatı elemanları belirtilmiştir. Kentsel donatı elemanlarını beğenme derecenize göre 0 ile 5 arasında puanlandırınız.

Şekil 1.1

2.Zon

Olumsuz ⇐ Nötr ⇒ Olumlu

Kentsel donatı elemanları	1	2	3	4	5
1.Döşeme kaplaması					
2.Oturma elemanları					
3.Aydınlatma elemanları					
4.Telefon kulüpleri					
5. Dolmuş durakları					
6. Satış/Yeme içme birimleri					
7.Panolar (Reklâm panoları, Yönlendirme levhaları)					
8. Bitkilendirme					
9. El heykeli					
10. Caydırıcı sınırlayıcılar (Eğrisel duvarlar)					

Çok Kötü / Kötü / Etkisiz / İyi / Çok İyi

9. Kuşadası Sahil Bandı 2.zon ile ilgili olarak aşağıdaki zıtlıklar arasında uygun bulunduğunuzu işaretleyiniz (Yaz sezonu için düşünülecek) .

Olumlu		Olumsuz	
1. Sessiz		1. Gürültülü	
2. Geniş		2. Dar	
3. Bakımlı		3. Bakımsız	
4. Kalabalık		4. Tenha	
5.Hareketli		5.Durağan	
6.Bitkilendirme yeterli		6.Bitkilendirme yetersiz	
7. Günümüze uygun		7. Günümüze uygun değil	
8. Özgün		8. Sıradan	
9.Huzurlu		9.Huzursuz	
10. Düzenli		10. Düzensiz	
11. Ferah		11. Boğucu	
12. Basit		12. Karmaşık	
13. Uyumlu		13.Uyumsuz	
14. Çekici		14.İtici	
15. Güvenli		15.Güvensiz	
16.Eğlenceli		16.Sıkıcı	
17.Hatırdı kalıcı		17.Hatırlanmayan	

10. Kuşadası Sahil Bandı'ndaki zonlar, kentsel donatı elemanları bütünü olarak değerlendirildiğinde zonları beğeniniz açısından kötünden iyiye doğru sıralayınız.

a)1.Zon b) 2.Zon c) 3.Zon (.....<.....<.....)

11. Kuşadası Sahil Bandı bir turistik yöre sahil bandı olarak 10 üzerinden kaç puan eder?

12. Kuşadası Sahil Bandı deyince aşağıdakilerden hangisi aklınıza geliyor?

Atatürk heykeli	
Turist	
Rekreasyon	
Alışveriş	
El heykeli	
Tatil	
Grup	
Deniz	
Manzara	
Satış/Yeme içme birimleri	
Gezinti alanı	
Sosyal ilişkiler	
Plaj	
Liman	
Pahalılık	

13. Kuşadası Sahil Bandı'nda en çok hoşunuza giden kentsel donatı elemanları nelerdir?

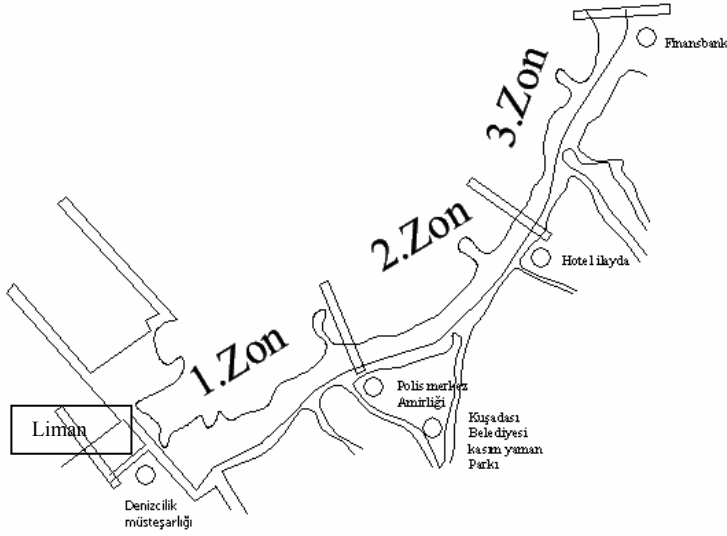
14. Kuşadası Sahil Bandı'nda hoşunuza gitmeyen kentsel donatı elemanları nelerdir?

15. Kuşadası Sahil Bandı'nda size göre neler yapılmalıdır?

EK 3.

Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yapılan “Kentsel Donatı
Elemanlarının Çevresel İmge Üzerine Etkileri: Kuşadası Sahil Bandı
Örneği” 3.Zona İlişkin Anket Değerlendirme Formu

1. Cinsiyetiniz? a) Kadın ☐ b) Erkek ☐
2. Yaşınız?
3. Eğitim durumunuz? (yıl olarak)
4. Mesleğiniz nedir?
5. Ne işle meşgulsünüz?
6. a) Kuşadası’nda mı ikamet ediyorsunuz? 1) Evet 2) Hayır
b) Hayır ise; yılın ne kadarını Kuşadası’nda geçiriyorsunuz?
7. Alana erişim biçiminiz?
a) Fiziksel Erişim b) Görsel Erişim c) Her ikisinde
8. Kroki olarak verilen Kuşadası Sahil Bandı 3 zona ayrılmıştır (bkz. Şekil 1.1). Diğer sayfadaki tabloda; sözkonusu zonlara göre kentsel donatı elemanları belirtilmiştir. Kentsel donatı elemanlarını beğenme derecenize göre 0 ile 5 arasında puanlandırırsınız.

Şekil 1.1

3.Zon

Olumsuz ⇐ Nötr ⇒ Olumlu

Kentsel donatı elemanları	1	2	3	4	5
1.Döşeme kaplaması					
2.Oturma elemanları					
3.Aydınlatma elemanları					
4.Telefon kulübeleri					
5.Satış birimi/Büfe					
6.Satış/Yeme içme birimi					
7.Panolar (Reklâm panoları, Yer belirleyiciler)					
8. Bitkilendirme					
9. Güneşlenme terasları					
10. Gözetleme kulesi					
11. Caydırıcı sınırlayıcılar (Eğrisel duvarlar...)					
12. WC, duş					
13. Trafo					
14. Çocuk oyun elemanları					
15. Plaj donatı elemanları					

Çok Kötü / Kötü / Etkisiz / İyi / Çok İyi

9. Kuşadası Sahil Bandı 3.zon ile ilgili olarak aşağıdaki zıtlıklar arasında uygun bulduğunuzu işaretleyiniz (Yaz sezonu için düşünülecek).

Olumlu		Olumsuz	
1. Sessiz		1. Gürültülü	
2. Geniş		2. Dar	
3. Bakımlı		3. Bakımsız	
4. Kalabalık		4. Tenha	
5.Hareketli		5.Durağan	
6.Bitkilendirme yeterli		6.Bitkilendirme yetersiz	
7. Günümüze uygun		7. Günümüze uygun değil	
8. Özgün		8. Sıradan	
9.Huzurlu		9.Huzursuz	
10. Düzenli		10. Düzensiz	
11. Ferah		11. Boğucu	
12. Basit		12. Karmaşık	
13. Uyumlu		13.Uyumsuz	
14. Çekici		14.İtici	
15. Güvenli		15.Güvensiz	
16.Eğlenceli		16.Sıkıcı	
17.Hatırda kalıcı		17.Hatırlanmayan	

10. Kuşadası Sahil Bandı'ndaki zonlar, kentsel donatı elemanları bütünü olarak değerlendirildiğinde zonları beğeniniz açısından kötüden iyiye doğru sıralayınız.

a)1.Zon b) 2.Zon c) 3.Zon (.....<.....<.....)

- 11.Kuşadası Sahil Bandı bir turistik yöre sahil bandı olarak 10 üzerinden kaç puan eder?

12. Kuşadası Sahil Bandı deyince aşağıdakilerden hangisi aklınıza geliyor?

Atatürk heykeli	
Turist	
Rekreasyon	
Alışveriş	
El heykeli	
Tatil	
Grup	
Deniz	
Manzara	
Satış/Yeme içme birimleri	
Gezinti alanı	
Sosyal ilişkiler	
Plaj	
Liman	
Pahalılık	

13. Kuşadası Sahil Bandı'nda en çok hoşunuza giden kentsel donatı elemanları nelerdir?

14. Kuşadası Sahil Bandı'nda hoşunuza gitmeyen kentsel donatı elemanları nelerdir?

15. Kuşadası Sahil Bandı'nda size göre neler yapılmalıdır?

EK 4.

Bölgelere Göre Deneklerin Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzdeleri

Demografik özellikler	Bölge 1		Bölge2		Bölge3		Genel	
Cinsiyet	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Kadın	8	24,2	15	45,5	8	24,2	31	31,3
Erkek	25	75,8	18	54,5	25	75,8	68	68,7
Toplam	33	100	33	100	33	100	99	100
Yaş	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
15-29 yaş arası	4	12,1	10	30,3	6	18,2	20	20,2
30-39 yaş arası	9	27,3	13	39,4	14	42,4	36	36,4
40-49 yaş arası	8	24,2	3	9,1	7	21,2	18	18,2
50-59 yaş arası	7	21,2	4	12,1	3	9,1	14	14,1
60 yaş ve üzeri	5	15,2	3	9,1	3	9,1	11	11,1
Toplam	33	100	33	100	33	100	99	100
Eğitim durumu	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
İlkokul	4	12,1	0	0,0	0	0,0	4,0	4,0
İlköğretim/Ortaokul	0	0	3	9,1	2	6,1	5,0	5,1
Lise	7	21,2	13	39,4	12	36,4	32,0	32,3
Üniversite	20	60,6	17	51,5	19	57,6	56,0	56,6
Lisansüstü	2	6,1	0	0,0	0	0,0	2,0	2,0
Toplam	33	100	33	100	33	100	99	100
Ne işle meşgulsünüz?	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Memur	2	6,1	1	3,0	0,0	0,0	3,0	3,0
İşçi	7	21,2	14	42,4	12	36,4	33,0	33,4
Serbest Meslek	15	45,5	7	21,2	17	51,5	39,0	39,4
Emekli	6	18,2	5	15,2	3	9,1	14,0	14,1
Öğrenci	2	6,1	3	9,1	1	3,0	6,0	6,1
Ev hanımı	0	0,0	3	9,1	0	0,0	3,0	3,0
Diğer	1	3,0	0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0
Toplam	33	100	33	100	33	100,0	99,0	100,0
Bulunma Süresi	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
0,5ay	1	3,0	0	0,0	0	0,0	1,0	1,0
1ay	1	3,0	1	3,0	1	3,0	3,0	3,03
1,5 ay	1	3,0	1	3,0	0	0,0	2,0	2,02

2 ay	1	3,0	1	3,0	1	3,0	3,0	3,03
2,5ay	1	3,0	1	3,0	0	0,0	2,0	2,0
3ay	5	15,2	4	12,1	2	6,1	11,0	11,1
3,5ay	0	0,0	1	3,0	0	0,0	1,0	1,0
4ay	3	9,1	2	6,1	1	3,0	6,0	6,1
5ay	2	6,1	0	0,0	0	0,0	2,0	2,02
6ay	0	0,0	1	3,0	0	0,0	1,0	1,0
10ay	0	0,0	0	0,0	1	3,0	1,0	1,0
12ay	18	54,5	21	63,6	27	81,8	66,0	66,7
Toplam	33	100,0	33	100,0	33	100,0	99,0	100

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

İsim : Sevil
 Soyad : Örnekcı Eşen
 Doğum Tarihi : 01.06.1975
 E-posta : sornekciesen@yahoo.com

EĞİTİM DURUMU

1981 - 1986 : Yedieylül İlkokulu, Aydın-TÜRKİYE
 1986 - 1989 : Efeler Ortaokulu, Aydın - TÜRKİYE
 1989 - 1992 : Efeler Lisesi, Aydın - TÜRKİYE
 1992 - 1997 : Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul – TÜRKİYE,
 Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

İŞ DENEYİMLERİ

1998 – 2000 : Mobaş Mobilya A.Ş., Aydın, Türkiye, Pozisyon : Mimar
 2000 – 2001 : Aydın Belediyesi, Aydın, Türkiye, Pozisyon : Mimar
 2001 – 2002 : Kaya İnşaat Ltd.Şti., Düzce,Türkiye, Pozisyon : Mimar
 2001 - 2002 : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı
 Bölümünde sözleşmeli olarak ders verme
 2002 – 2003 : MTS İnşaat., Düzce, Türkiye, Pozisyon : Mimar
 2004 - 2005 : Korumar Hotel , Mimari Ofis, Kuşadası, Türkiye
 Pozisyon : Mimar

KATILDIĞI ÇALIŞMA

Müderrişoğlu, H., Kutay E.L. ve Örnekei Eşen S., 2005, Kırsal
Rekreasyonel Faaliyetlerde Kısıtlayıcılar, Ankara Üniversitesi Ziraat
Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi, cilt:11 sayı 1 sayfa: 40-44